

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Secvnda Controversia. An opera Christi Domini tanti fuerint valoris, & efficaciæ, vt eis Deo pro nobis oblatis condignè, & secundùm leges veræ, propriæ ac rigorosæ iustitia satisfecerit pro peccatis ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82325](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82325)

*ad off.
ref. 1.*

Ad Confirmationem negatur consequentia; ad eius probationem negatur illatio: ad cuius probationem negatur consequentia: quoniam, ut infra dicemus, sicut iniuria tanto maior est, quanto maior fuerit dignitas offendere personam, ita satisfactio tanto maior est, quanto fuerit maior satisfacientis personae dignitas: & ideo, si grauitas offendere personam fuerit infinita simpliciter, licet extrinsecè, sc. propter offendam personam infinita dignitatis, nunquam iustitia constitueretur aequalitas, nisi satisfactio sit infinita, non quomodocunque, sed ex infinita simpliciter dignitate satisfacientis; personae vero creatae dignitas infinitè minor est dignitate personae divinae; ac proinde, si persona creata per sua natura, vel etiam ex accepta diuina gratia Deo satisfacere conaretur, aequalitatibus iustitia nunquam attingeret, quia quanto maior est grauitas offendere ex infinita offendere personae dignitate, tanto minor esset valor satisfactionis ex defectu dignitatis in persona satisfaciente. Secundum respondet, cum Caietano, satisfactionem infinitam secundum quid adēquare posse offendam infinitam secundum quid, si satisfactor possit ex proprijs viribus talem actum exhibere Deo offensio; cum itaque nulla creatura satisfactionis actum infinitum secundum quid ex proprijs viribus Deo valeat exhibere, oportuit satisfactorem esse Deum simul & hominem, cuius personae dignitas infinita satisfactionis actibus valorem tribueret simpliciter infinitum; hoc ideo namque, quod satisfaciens Deus est, in eius satisfactionem infinitas simpliciter derivatur. Itaque S.D. ex grauitate offendere deducit, oportere satisfacientem habere efficaciam simpliciter infinitam, non immediatè, sed mediante una tacita propositione negativa, videlicet nulla creatura ex proprijs viribus potest Deo satisfactionem exhibere, que sit infinita simpliciter aut secundum quid.

Et eodem modo diluitur argumentum Asturicensis, pag. 304. ex communione omnium Sanctorum Patrum doctrina deductum, ac præser-tim ex verbis S. Athanasiij in serm. de pass. Domini. Quamuis enim pro peccatis humani generis satisfactio sufficeret infinita secundum quid, quia tamen hac ex proprijs viribus a nullo poterat exhiberi, nisi ab eo qui simul esset Deus & Homo, cuius satisfactio valorem habet simpliciter infinitum; ideo sancti Patres affirmant, solum diuinae personae in humana natura satisfactionem ad peccati malitiam expiandam, & penam illi debitam ex æquandam fuisse necessariam. Quamobrem dico potest, peccato & eius pena delenda satisfactionem secundum quid infinitam fuisse sufficientem, per se loquendo: sed quia satisfactor ex proprijs est infinita dignitatis, cuius satisfactio est valoris simpliciter infinita; id est quasi per accidens oportuit satisfactorem esse Deum & Hominem, & satisfactionem esse simpliciter infinitam. Huius argumenti difficultatem latè versat Asturicensis in sua Relectione de gratia Christi, quæst. 5. pag. 312. Sed de his in sequentibus disseremus vberius.

Obiectio 3

Contra eandem conclusionem producunt alii duo loca S.D. Primus est de verit. q. 28. a. 2. in corp. vbi sic loquitur: *Quicunque rem aliquam dignorem indigniori postponit, iniuriam ei facit, & tanto amplius quanto res est dignior: Quicunque autem in re temporali sine nobis sibi constituit, (quod facit omnis mortaliter peccans) ex hoc ipso quantum ad effectum suum preponit creaturam creatori diligens plus creaturam quam creatorem: nisi enim est, qui maximè di-*

*ligitur. Cum ergo Deus in infinitum creaturam excederet, erit peccantis mortalis alter contra Deum infinita offensa ex parte dignitatis eius, cui per peccatum quodammodo iniuria sit, dum ipse Deus contemnitur & eius preceptum. Vnde ad hanc offendam abolendam non sufficiunt vires humanæ, sed requiritur munus diuinae gratiae. Secundus locus est in 4.d. 46. q. 1. a. 3. Vbi diluens sextum argumentum ait: *Penitentia respondet culpe propriè loquendo secundum inclinationem, que innenitur in ipsa, & non secundum dignitatem eius, in quem peccatur; quia sic culibet peccato redderetur pena infinita intentione. Quamvis ergo ex hoc, quod aliquis peccat contra Deum, qui est author essendi, meratur ipsum esse amittere, considerat a tamen ipsius actus inordinationem, non debetur ei amissio esse, quia esse presupponitur ad meritum & demeritum, nec per inordinationem peccati esse tollitur vel corripitur, & ideo non potest esse debita alicuius culpa priuatio esse. Respondet primum locum explicari per ea, soluta, quæ diximus in probatione Conclusionis, & in response ad præcedens argumentum, solam enim infinitatem per extrinsecam denominationem ibi S. D. intendit. Secundus autem locus sub conditione loquitur, nimirum si peccato pena responderet secundum dignitatem eius, in quem peccatur, culibet peccato redderetur pena infinita intentione: at non concedit S. D. penam secundum iustitiam respondere peccato ad aequalitatem dignitatis eius in quem peccatur, sed oppositum ibi significavit dicens, penam respondere culpæ propriè loquendo secundum inordinationem, quæ innenitur in ipsa, & non secundum dignitatem eius, in quem peccatur: Cuius ratio patet ex dictis. Quoniam inordinatio peccatum in genere mali moralis constituit & intrinsecè denominat, obiecti vero dignitas est ab actu peccati prorsus extrinsecè: & ideo non potest ipsum nisi extrinsecè tantum denominare.**

SECUNDA CONTROVERSTIA.

An opera Christi Domini tanti fuerint valoris, & efficacia, ut ei Deo pro nobis oblati condigne, & secundum leges vere, propria ac rigorosa iustitia satisficerit pro peccatis humani generis?

TRES habet partes præcipuas hæc Controversia. Prima est de valore, & efficacia seu sufficientia operum Christi Domini ad condignè Deo satisfaciendum pro peccatis totius humani generis. Secunda de iustitia satisfactionis Christi Domini. Tertia de modo iustitia in eo-
Sententia
Doctorum actu satisfactionis intentæ.

Ad quas omnes partes respondet Scotus in 3. *Scotum.* d. 19. & 20. Et in 4.d. 15. q. 1. dicens non fuisse infinitè meritoriam, neque infinitè satisfactoriam, & fuisse quidem secundum iustitiam, non tamen rigorosam, quæ scilicet diuinam promissionem, acceptationem ac liberalitatem excluderet; ac proinde nec propriam, & veram in hac satisfactione fuisse iustitiam. Eandem sententiam sequitur Durandus. in 3. f. d. 20. q. 2. Et in 4.d. 20. q. 1. *Durandus.* Gabriel dist. 19. & 20. Et Io. Medina in Codice de Pe-
Gabriel.nitentia, Tract. 3. de satisfactione, q. 1. Eandem expli-
io med. cat & tuetur Rada in sua 3. parte, *Controverstia 13.* a. 3.

Vasquez disp. s. c. 2. dicit duo. *Primum est, sa- Vasquez* tificationem, & merita Christi ex se, & ex circumstantijs proprijs solum considerata absque villa Dei acceptatione, & fauore fuisse perfectè digna, quibus pro nobis Deo satisficeret. *Secundum est,* non solum sine acceptatione fuisse digna, sed etiam sine promissione, & pacto veram, & perfectam rationem meriti habuisse. *Quibus addit*

Questio Prima.

addit alia duo diff. 7.c.20. Alterum est, in Christi A satisfactione nullam iustitiam propriè dicitam, sed latiori significatione interuenisse. Alterum est, Christi satisfactionem solum dici posse de rigore iustitiae, quia secundum rationem meriti, in quo est aliqua similitudo iustitiae exactissima fuit, & nullo indiguit fauore acceptationis, & liberæ remissionis.

Suarez. Sententiam hanc, quo ad hæc vltima duo dicita Suarez diff. 4. Sed. 5. tribuit D. Tho. & omnibus eius discipulis, quamvis statim suo dicto moderamen adiungens dicat, oppositam sententiam, nimirum in Christi satisfactione seruatam esse propriam, & veram iustitiam, tam ipsius ad Deum, quam Dei ad ipsum, esse magis consentaneam D. Tho. & eam ab omnibus eius discipulis fuisse complexam. Eandem sententiam sequitur Suarez, & alij omnes, tam antiqui, quam recentiores Theologi, ex quibus præcipui sunt S. Bonaventura in 3. sent. diff. 20. qu. 3. & 5. Ricardus ibidem, qu. 4. & Capreolus eadem diff. qu. vñica, art. 2. Conclusione 2. & 3. Paludanus in 4. sent. diff. 15. qu. 2. art. 1. Altisiodorensis lib. 3. tract. 3. c. 8. Alensis ter tia p. q. 17. membro 3. a. 2. & membro 5. a. 2. Soto lib. 3. de Natura, & Gratia, cap. 6. Vegalib. 7. in Concil. Trident. cap. 8. Barthol. Medina, Valentia, Pesantius, & Alvarez super hoc articulo. Et Albertinus in allegato corollario, quamvis ex recentioribus multi dissentiant in alignando principio elicitiu satisfactiōnēs, & exprimenda ratione, modoque iustitiae in Christi Domini satisfactione seruato. Nam Suarez existimat, virtutem illam, per quam Christus Deo satisfactionem aqualem exhibuit pro peccatis humani generis, non esse eiusdem rationis cum illa virtute, per quam alij homines satisfaciunt Deo, vel cum iustitia commutatiua, quæ est inter homines, nec opus esse speciale aliquam in Christo virtutem iustitiae ad Deum constitutere, quæ sit ab omni virtutis habitu in alijs hominibus existente distincta; sed virtutem illam, qua Christus Deo satisfactionem exhibuit, esse virtutem religionis, quæ inclinat ad reddendum omne debitum Deo.

S. Thom. Asturicensis autem in allegata Relectione, qu. 5. pag. 268. hanc statuit conclusionem: Actio Christi satisactoria in esse morali considerata continet formaliter rationem iustitiae, non tamen fuit elicita à virtute iustitiae, neque ab vnica tantum virtute: & paulo inferius negat anima Christi infusam fuisse virtutem iustitiae commutatiu erga Deum. Et pag. 274. duas virtutes assignat, scilicet charitatem & religionem, quæ aliarum virtutum actiones in Christo ad satisfactionem Deo pro hominibus exhibendam dirigerent: sed charitas (inquit) fuit primaria radicalis origo, ex qua omnes Christi actiones in satisfactionem, & nostrum spirituale commodum fuerunt ordinatae, & ad merendum nobis, & ad satisfactionem pro nobis dispositae: Religionis autem virtus proxima fuit regula ceterarum virtutum, quæ earum actiones satisfactionem pro peccatis nostris ordinauit, & direxit ad eum modum, quo penitentiae virtus in qualibet nostro ordinat aliarum virtutum operationes, si penalitatis quid habeant admistum, in satisfactionem pro peccatis nostris. Eandem sententiam, quo ad primam partem sequitur Vascquez. diff. 7.c.6. in fine dicēs duo. Primum est, nullam esse peculiarem virtutem in Christo ad satisfactionem, aut merendum pro nobis. Quia sicut (inquit) in nobis non est virtus peculiaris, qua velimus bonis operibus & meritis emere nobis cœ-

Articulus Secundus.

33

lum, sed ipsis bonis operibus, quæ ad varias attinent virtutes, illud emimus; eadem ratione non est in Christo peculiaris virtus constituenda ad emenda nobis gratia dona, sed bonis operibus, quæ pro nobis obtulit ex benevolentia & misericordia erga nos, id effecit. Secundum est, etiam si in Christo esset virtus illa specialis constituta, non opus esse Christo ex illius peculiari affectu operari, vt diceretur per merita sua oblata pro nobis secundum rigorem satisfacere; nam hoc ipso, quod ex affectu charitatis postularer pro nobis à Deo gratiam, illam condigne secundum rigorem mereretur: & ita secundum rigorem diceretur eam nobis emere & pro nobis satisfacere.

Quidam recentiores dicunt sex. Primum: satisfactione Christi, & nostra exhibita Deo est aetus determinatae virtutis pertinentis ad iustitiam. Secundum: satisfactione, quæ offertur Deo pro offensa, siue perfecta si situe imperfetta, non est actus religionis. Tertium: nostra satisfactione pro offensa Dei non est actus iustitiae commutatiuae, distributiuae, vel legalis, quæ reperitur inter homines, neque actus iustitiae vindicatiuae. Quartum: satisfactione Christi, & nostra pro offensa non sunt actus eiusdem speciei, neque eliciti ab eadem virtute. Quintum: nostra satisfactione pro offensa est actus penitentiae. Sextum: satisfactione Christi pro nostris offendis est actus iustitiae commutatiuae, quam habet in ordine ad Deum excellentiorem omni iustitiae nostra: ad cuius probationem addunt duo dicta, quæ videntur pugnantia. Primum est, quia una Christi actio, puta, oratio plurim virtutum habebat bonitates, scilicet religionis, charitatis, obedientiae, & iustitiae, ideo in Christo debuisse iuxta singulas dicti actus bonitates, singulas etiam esse virtutes speciales, quæ singularium essent propria principia bonitatum, quamvis ad illum actum, quoad substantiam elicendam sufficeret sola religio. Secundum, quod huic videtur oppositum, est iustitiam Christi commutatiuum non esse solum iustitiam, sed rationem etiam habere misericordiae, liberalitatis, obedientiae, religionis &c. eo quod ex diuinis attributis, quæ sunt vntantum & eminentissima Dei perfectio, fuerit exemplata & ad eorum similitudinem & eminentiam proxime accedit. Quod dictum satis perspicue destruit primum; quod plures ad unum actum elicendam virtutes speciales asserit esse necessarias.

Alvarez. Alvarez diff. 4. hanc sibi constituit quartam conclusionem. Satisfactione Christi in ratione satisfactionis imperatur, vel regulatur à virtute iustitiae commutatiuae. Quæ sententia D. Tho. doctrinæ videtur esse consonantior.

Huius nos ardore Controversie definitio nem ex paucis, selectioribusque principijs diuinæ bonitatis auxilio, fauoreque fabnixi facile deducemus.

Resolutio.

Prima Controversie pars satisfactionis *suo proprio Christi Domini valorem inquirens*, trium satisfactione præuiam exigit cognitionem. Primum est ratio *nisi* & *qua* satisfactionis. Secundum est eius materia. Tertium modo differat à merito disputationis limitatio.

De Nominis, & ratione satisfactionis agit *sit eius materia*. Sotus in 4. d. 19. q. 1. a. 1. & alij Doctores, d. 15. Omissis autem varijs eius nominis significationi, qui sit his bus ad rem nostram minimè pertinentibus, *satisfactione* hic nobis actionem iustitiae significat *ex qualitatibus inter offendentem, & Deum offen-*

sotus.

Vascquez

diff. 7.c.6. in fine dicēs duo. Primum est, nullam esse peculiarem virtutem in Christo ad satisfactionem, aut merendum pro nobis. Quia sicut (inquit) in nobis non est virtus peculiaris, qua velimus bonis operibus & meritis emere nobis cœ-

sum constituentem. Et quamvis satisfactionis actus omnis sit etiam meritorius, eo quod gratiam, quem meriti principium est, requirat in satisfaciēte, pluribus tamen satisfactionis distat à merito differentijs: ex quibus quatuor praecipue sunt. Prima est, quia meritum per se primò respicit bonum adipiscendum; mercedem enim sive premium meremur, quod rationem habet finis, ac boni: satisfactione verò malum per se primò respicit propulsandum: pro malo namque commissæ culpæ Deo satisfacimus. Secunda differentia est, quia meritum per se cedit in bonum merentis; meretur enim quis apud alterum, offerens illi suum aliquid opus studiosum, vt ab eo veluti premium recipiat bonum aliquod à praemiantem communicatum: satisfactione verò in communi loquendo bonum per se primò respicit eius, cui fit satisfactione, cum ad honoris eius, cui satisfit, iniuste factam lesionem reparandam dirigitur; tametsi quandoq; consequenter sive secundarij & quasi per accidens qui satisfacit, bonum aliquod ex actu satisfactionis acquirat; penam enim sibi iuste debitam media satisfactione nonnunquam evadit. Scito tamen ex satisfactione Deo facta, nihil ei secundum se bonitatis adiungi; quia gloria, qua in se ipso gloriōsus est, nec omnino tolli, neque ulla potest ex parte diminui: quamquam alio modo sumpta Dei gloria, prout scilicet claritas est ex ipso derivata, minui possit, & augeri: sed hinc non Dei, sed nostra bonitas minuitur & augerit. Ex hac secunda differentia prædictis actibus secundum se conueniente sequitur tercia ad modum loquendi pertinens: dicimus enim nos non alteri, sed nobis mereri: satisfacere verò dicimus non nobis, sed alteri; meremur enim non Deo, sed nobis à Deo; satisfacimus autem non nobis, sed Deo pro nobis, id est, pro peccatis in eum commissis. Et quia Christus mystici corporis Ecclesiæ caput est, & nos eius membra, sic nobis meruit, atq; si sibi ipsi mereretur. Ultima differentia est, quod meritum actum omnem virtutis, qui fuerit ex charitate productus, in viatore comittatur: satisfactione verò sola fieri potest operatione penali interiori aut exteriori, qua scilicet exercetur ex displicencia offensa in Deum commissæ, quales omnes fuisse Christi operationes pie fatis & eruditè censem Asturiensis in allegata Relectione, q. 5. pag. 318. & sequentibus. Quo verò discrimine constituantur qualitas in satisfactione, & in restituione, docet uberrimè Sotus in libr. 4. de Iustitia, & iure, q. 6. a. 1. in solutionibus argum. vbi septem statuit differentias inter satisfactionem, & restituitionem.

SECUNDVM huic parti præsum explicandum est satisfactionis materia. Ad cuius evidētiā scindendum est duo ex peccato mala deriūari: alterum ad hominem peccantem, à quo diuinam subtrahit gratiam, qua vita est animæ spirituālis, & cum Deo per charitatem conciliat amicitiam, & confortes nos efficit sanctorum in lumine; ac proinde peccator infelix diuina gratia destitutus homini comparatur à Hierusalem in Hiericho descendenti, qui incidit in latrones, & ab eis spoliatus & vulneratus relinquitur in via semiuitus; perdita siquidem vita gratie spirituali, cum sola remeat naturali plagiis horribilibus plena, & calamitatibus vndeque circumsepta. Alterum ex peccato malum diuinæ maiestati, quantum sit ex peccatis affectu, ruinam intenit, vt antè diximus. Satisfactionis itaque materia peccatum non est, quatenus ipsi peccanti malum inserit; satisfactione namque actus est iustitia,

A quæ ad alterum est non ad seipsum: sed materia satisfactionis peccatum est, prout diuine bonitatis est offensa, & eius, quantum in se est, gloriam minuit & destruit maiestatem: quod quidem malum satisfactione perfecta compensatur, & consequenter etiam prioris damni mala reparantur. Deus enim perfecta satisfactione placatus gratiam homini restituit peccato desperdatam, vitam ei conferens spiritualem, & ipsius dilectoris amantem efficiens.

TERTIVM huic parti præmittendum & explicandum est quæstus limitatio. Pro qua scindendum est duas inter se contrarias heres fuisse Catholicam Ecclesiam de Salvatore doctrinam oppugnantes. Altera fuit Pelagij, qui peccatum negans originale & gratiae necessitatem, afferuit Pelagij.

Christum Dominum fuisse nobis datum in Legislatorem & Doctorem, non autem in Redemptorem sive in satisfactorem, vt rescribit Augustin. lib. 2. de gratia Christi, & peccato originali contra Pelagium, & Cœlestium, ca. 26. & epist. 107. ad Vitalem, & in libr. de Hæresib; ad Quodnulli Denim, heresi 88.

Altera fuit Lutheri, Melanchthonis, & Calvini, qui Christi satisfactione, plusquam pars est, tribuentes eam adeo exuberantem & efficacem esse prædicarunt, vt bonorum operum necessitatem & utilitatem excluderent. Priorem consultant hic recentiores, ac præsertim Suarez, & Vasquez: posteriorē autem sacra Synodus Tri-

C dentina diuinis Scripturis innixa condemnat. Sess. 14. cap. 8. & 9. Hæc igitur prima Controversia pars valorem & efficacitatem Dominicæ satisfactionis inquires neutrī difficultatem erroris attingit; sed contra Pelagium certa fide confitens, & supponens Christum fuisse nobis à Deo datum in Redemptorem; contra Lutherum autem diuinarum Scripturarum, de bonorum operum, & satisfactionum nostrarum necessitate doctrinam fideli mente complectens, querit, An Christi satisfactione valorem habeat simpliciter infinitum, an verò finitum, aut secundum quid dumtaxat infinitum? quod enim perfectio, & infinitas satisfactionis Christi bonorum nostrorum operum necessitatem non auferat, probat Sotus in 4. d. 19. Sotus. q. 1. a. 3. & latissimè Cardinalis Bellarminus, tom. Bellarm. 3. lib. 4. de iustificatione, sive de Iustitia operum. His itaque præmissis, prima nunc Controversia parti manum apponamus.

PRIMA CONTROVERSIAE PARS.

An Christi satisfactione valorem habeat infinitum?

NE autem sub nominis ambiguitate veritas inquisita delitescat, sciendum est, duplēcē declaratur esse valoris infinitatem: altera est in genere entis, sensu, & status pro qua dignitatem, sive præstantiam in effendi posita & modo sive gradu denotat infinitam: & in hoc tronversie, sensu non quærimus, An Christi satisfactione va- & ostendit-lore habeat infinitum? constat enim solius tur diners Dei bonitatem & maiestatem in genere entis, esse principium illud, sive secundum effendi modum longè eminen- ex quo gra- tiore, quā mens creata consequi valeat, esse uitiose, utrūq; infinitam. Altera valoris infinitas est in genere moris, cuius acceptio potest esse duplex; primò namque sumi potest, prout omnium actuum valorem ad genus moris pertinentium quo nascitur & comprehendit; sed hic non est sensus huius nostri quæsti legitimus; perspicuum est enim Christi satisfactionem, vt satisfactione formaliter est, non habere formaliter meriti valorem, & quod alia sit ratio meriti & alia satisfactionis, ac proinde sit etiam valoris vtriusque ratio differens. De satisfactionis itaque secundo modo, id est,

Affiricen-
fis.

Sotus.

est, formaliter sumpta valore quæstio est: an **A**n nis secundum communem hominum estimationem, quā sit humiliatio vel genuflexio militis aut cuiusvis hominis ex infima plebe ciuitatis.

SECUNDÒ obseruandum est, duplē esse posse valorem operis satisfactorij; alter est *intrinsecus*, qui scilicet illi conuenit secundum se considerato, præcisæ quacunque eius, cui satisfit, acceptatione, promissio, pacto & obligatione, ita ut opus sui magnitudine valoris adæquet offendam, etiam nullus sit spondens vel acceptans, aut qui acceptare teneatur. Alter est operis satisfactorij valor *extrinsecus*, ex acceptantis liberalitate proueniens, qui tali, licet imperfecta, est satisfactione contentus. Quæstio hic est de valore satisfactionis intrinseco; Num scil. Christi Domini satisfactione secundum se valoris fuerit infiniti, adeo ut esset æquivalens vniuersis hominum peccatis, etiam infinitis non solùm numero sed etiam malitia grauitate; atque adeo digna, quæ veluti æquivalens pro peccatis & offenditionibus omnibus acceptantur à Deo.

TERTIO considerandum est, longè diuersum, ac ferè contrarium esse principium illud, ex quo grauitas oritur & crescit offendæ, illi à quo nascitur & augeretur satisfactionis valor. Vt enim docet hic Angelicus noster Doctor ad secundum, grauitas offendæ ex eius, quæ offenditur, persona dignitate penatur. Peccatum enim (ait S. D.) quædam infinitatem habet ex infinitate diuina maiestatis; tanto enim offendæ est grauior, quam o maior est ille, in quem delinquunt. E contra vero satisfactionis valor, & magnitudo ex dignitate persona satisfaciens attendunt: quod satis aperte significat S.D. sic ibi concludens: *Vnde operit ad condignam satisfactionem, ut ait us satisfaciens habet efficaciam infinitam, virote Dei, & Hominis.* Quod etiam clarius ex primis inf. q. 48. a. 2. vbi sic probat, Christū sua passione sufficiēter pro peccatis hominum satisfecisse: Ille propriæ satisfactionis pro offendæ, qui exhibet offendit, quod aquæ, vel magis diligit, quam olerit offendam. Christus autem ex charitate, & obedientia patiendo magis Deo aliiquid exhibuit, quam exigeret recompensatio totius offendæ humani generis; primò quidem propter magnitudinem charitatis, & qua patiebatur, secundò propter dignitatem vita sue, quam pro satisfactione ponebat, qua erat vita Dei, & Hominis. Sub qua ratione significatur etiam dignitas offerentis, vt ex dicendis patet. Eandem doctrinam explicat, & tuerit Capreolus, in 3. d. 18. 19. & 20. q. vnica, Conclusione 2. Et in solutionibus argumentorum contra eandem conclusionem. Caetanus hic dub. 3. & alij expositorum. res super hoc art. Asturicensis in sua Relectione de gratia Christi, qu. 5. & Albertinus loco supra notato.

Satisfactionis Christi infinitas. Ex quibus facile satisfactionis Christi pro peccatis hominum probatur infinitas, sic arguendo. Operationes Christi satisfactoriæ proportionaliter in valore satisfactionis tantum operationes nostras superant, quantum persona Christi excedit quamcumque personam creatam; sed persona Christi in ratione persona excedit in infinitum omnem creatam personam; ergo eius operationes in ratione satisfactionis excedunt in infinitum operationes omnes elicitas à creato persona. Minor est dogma fidei. Maior patet ex verbis D. Thoma supra notatis, & manifestatur exemplo. Quia Regis aut Imperatoris humiliatio, puta genuflexio longè maioris est valoris in ratione satisfactionis.

SED OPERA EPRETIVM est radicem, & **quomodo** modum inuestigare, quo valor operis ex dignitate personæ deriuatur. Ad cuius evidentiam **satisfactio-** **na** **rator, à** **in pars ho-** **mibus,** **operationis** scilicet quod, & quo. **P**rincipium, quod **quād in** **cristo** **D**eо, & **b**a- **fertum;** actiones sunt suppositorum: **P**rincipium **mme ex fa-** **tis facientis** **p**ersona di- **gnitate de-** **vicietur.**

Bsed **p**hysica **p**erfectionis **p**rincipium forma est, à qua species etiam deriuatur operationis in esse naturali, vt ait S. D. in 1. 2. q. 1. a. 3. Sicut enim calefactio ex calore determinatur ad speciem, à quo suit effecta, sic perfectionis suæ gradum, & modum ex eiusdem trahit perfectione caloris. Calefactio namque ad speciem caloris pertinet, & quo major caloris fuerit efficacitas, eo maior efficietur caloris intensio. **M**oralis vero perfectionis ex suppositi, siue persona dignitate dependet. Qui namque satisfacit, non sicut tantum operationem, sed semetipsum etiam per actum subiicit humiliatis: itaque persona satisfaciens, cum tota sua dignitate ad ipsam satisfactionis rationem pertinet, vt valorem ei, quasi vt eius intrinseca forma, vel ad modum formalis principij conferens. Ad cuius ampliorem evidentiam adverte moralem actus valorem, siue perfectionem non eodem modo ex obiecto, sicut ex persona deriuari; obiectum enim, circa quod humana versatur operatio, materia quedam est ab operatione prorsus extrinseca valorem ea sola ratione conferens operationi, qua principium est & subiectum: & quia de ratione satisfactionis est humiliatio siue submissio personæ satisfaciens ad eam, cui fit satisfactio; ideo persona dignitas humiliata submissa satisfactionis actui modum quendam influit dignitatis, & valoris intrinsecum secundum esse morale multò magis, quæ forma, quæ principium est operationis, perfectionis modum illi conferat naturalem: forma namque principium solùm est operationis extrinsecum; persona vero satisfactionem efficit, non vt agens tantum eius extrinsecum, sed vt eam ingrediens, ac veluti pars eius intrinsecæ, cum vt antè diximus, satisfaciens seipsum illi subiectat actu satisfactionis, cui satisfacit. Ex hac differentia inter operationis obiectum, & personam ipsam operantem oritur alia pertinens ad modum loquendi, siue nominandi: nam ex persona operante, non autem ex obiecto circa quod est operatio, propriæ & vt plurimū fit operationis denominatio; operatio si quidem ab homine facta dicitur humana, & ab Angelo Angelica, quæ vero circa hominem aut Angelum est, non dicitur humana vel Angelica. Et ideo Dionys. in 2. cap. de diu. nom. Verbi incarnati operationem vocat Theandricam, id est, Dei vi- rilem, siue diuinam virilem, cuius rationem affert S.D. inf. q. 19. a. 1. ad 1.

Dionys. Pro cuius intelligentia considerandum est in supposito naturæ intellectualis duplex operationum genu inueniri: quedam enim suæ naturæ super ipsius suppositi dignitatem reflectuntur; quibusdam vero talis reflexio minimè conuenit. Ex. g. Regis genuflexio coram milite, quem of- fens-

fendit, actio reflexua est supra Regis dignitatē; & hac ratione longē maioris est valoris, quā alterius militis aut Dūcis genuflexio, quoniam illa militi subiicit regiam dignitatem, quā maior est priuati militis aut ducis dignitate: commēsiō verò & digestio non ita reflexua sunt, quia non sunt in Regē digniores, quā in milite. Itaque Christi satisfactio nō ea solum ratione est infinita, quod elicitā est à persona diuina; sed ob dictam præcipue caufam, quia scilicet reflexua est super eius infinita dignitate: Christus enim Deo pro peccatis omnium hominum satisfaciēdo subiecit infinitā suā personā dignitatem, quantum subiçibilis est, non solum Deo, sed etiam vilissimis hominibus illum verberantibus, & crucifigentibus: & eam in pretium obtulit Deo, quantum offerri potuit. Quod evidēt explicatur, Nam ex hoc, quod actio eliciatā à persona diuina, non acquirit infinitū valorem; quia digestio cibi in Christo, vel Dei creatio, vt est actio transiens & physica, sunt actiones elicitāe à personis infinitis, nec ob id tamen sunt infiniti valoris. Deinde ex hoc, quod actio versatur circa personam infinitam offerens illam in pretium non est infiniti valoris; Nam Beata Virgo & Simeon Deo in templo Christi personam infinitam obtulerunt: & Sacerdotes quotidie eandem offerunt in Missa sacrificio, & tamen actiones istae non sunt infiniti valoris, non ea tantum ratione, quod infinitum obiectum attingunt intensione finita (nam etiam Christus Deo semeipsum obtulit actu intēsū finito), sed etiā quia alias beatiss. Virgo, & Simeon nos redemissent infinitam Deo satisfactionem offerendo, & uno sacrificio vel oblatione Deo per Sacerdotem oblata recompensarentur ad æquitatem offendit, & poenae pro omnibus hominibus debita. Et si Christus assumpſit Agnī naturam, & eam nobis donasset, nosque illam pro peccatis offerremus Deo, esset haec oblatio infinita coram Deo satisfactio, ac proinde non esset necessaria infinita persona satisfactio, vt à peccato redimeremur; cuius oppositum verum esse patet ex dictis. *Probantur illationes.* Nam actiones istae circa personam versantur infinitam, & illam in pretium offerunt Deo, veluti propriam offerentis, vt elucer in exemplo Agni nunc adducto; Consequens ergo est, vt si hoc satis est ad hoc, vt valor satisfactionis sit infinitus, predictae actiones sint infiniti valoris satisfactorij; igitur, vt satisfactio sit infinita, præter hæc exigit, vt per eam diuina persona se subiicit summo modo morali, quo subiici potest, & cum propria voluntate in assumpta natura subiici possit, consequens est, vt satisfactio ab ea sic elicitā sit infiniti valoris satisfactorij; Et ex his sequitur primo actiones gratitudinis, humilitatis, obedientia, sacrificij vel religionis in Christo fuisse valoris infiniti, quia in his omnibus persona diuina subiiciebatur Deo, quantum moraliter erat subiçibilis. Et de actione quidem gratitudinis id perspicuum est; nam Christus Deo gratias egit æquales, & ampliores donis acceptis in humanitate: illa vero quandam habuerunt infinitatem; igitur & gratiarum actio. De ceteris actionibus idem ostenditur: nam Christus in illis semeipsum humiliavit, & personam suam obtulit infinitam, sicut ait Apostol ad Philip. 2. *Humiliavit semeipsum factus obediens, &c. & ad Ephes. 5. Tradidit semeipsum hostiam, & oblationem Deo.* Ex hoc verò nascitur operationis valor infinitus. Et eadem videtur esse ratio de actu charitatis Christi, eo quod amicus

per actum amicitie se ipsum, & omnia sua secundum affectum perfectè offert amico; igitur Christus per actum charitatis Deo perfectè suam obtulit personam infinitam: Ex hoc autem oritur satisfactionis valor infinitus.

Secundū sequitur, Christi satisfactionem in ratione satisfactionis specie differre à satisfactione nostra: Pro cuius declaratio-

nostram fa-
satisfactio-
specie dif-
ferre.

B fit essentialis & alia accidentalis, & vna possit augeri sine altera; sicut patet ex eleemosyna Viudæ, *Luc. 21.* cuius bonitas aucta fuit ex circumstantia personæ, non autem ex obiecto. *Secundū est,* bonitatem actus essentiali distingui à ratione meriti, & satisfactionis: Quod patet ex bonis actibus Beatorum in Patria, qui suam habent infinitatem essentialiem, cum tamen nulla sit in eis ratio meriti, nec satisfactionis. Et præterea actus bonus ex obiecto, malus autem ex circumstantia, vel actus bonus carentis gratia bonitatem habet essentialiem, nec tamen est meritior, aut satisfactorius. Denique ratio meriti, vel satisfactionis vna tantum est, & sumitur ex ordine ad præmium, vel recompensationem offendit; bonitas autem essentialis actus in multis diuidit species, & sumitur ex obiecto; quod id dicendum est de bonitate personali actionū Christi nunc in celo regnantis: habet enim infinitam bonitatem personalem, absque illa ratione meriti vel satisfactionis. Cū autem, vt ait S.D. in i. 2. q. 21. ratio meriti sequatur ad bonitatem actus moralem, sicut duplex est bonitas actus, scilicet specifica & personalis; ita duplex poterit ei correspondere ratio meriti; altera ex bonitate specifica, & altera ex personali. Et quamvis ex hoc principio quidam opinentur duplē esse valorem in Christi satisfactione; altētum finitum ex actus specifica bonitate desumptum; alterum infinitum bonitati Christi infinitae personali correspondentem: Verior tamen est eorum sententia, qui dicunt, bonitatem operationum Christi ex obiecto desumptam non esse distinctam ab earum valore, seu bonitate personali, eo quod omnis valor, aut bonitas ex obiecto, & alijs circumstantijs accepta imbibitur in bonitate personali, quam scilicet actus habent ex infinita persona Christi dignitate: nam & ipsa Christi persona transit in rationem obiecti, quatenus per actus illos totaliter Deo subiicitur: Certum est autem infinitam personam dignitatem specie differre à finita cuiuslibet puri hominis dignitate: & quamvis Christus per physicam actuum intensiōem potuerit imagis physice humiliari, non tamen moraliter; quia Christus propria sua voluntate totam suam infinitam dignitatem Deo subiicit: & ideo infinita persona Christi dignitas actibus eius, quibus humiliatur, infinitam tribuit dignitatem.

E *Ad cuius ampliorem evidentiam, notandum est Christi satisfactionem secundum totam suam entitatem, & perfectionem, tam physicam; quam moralē elicitam à Christo fuisse, non solum vt homo est, sed etiam, vt simul est Deus, & Homo: habuit enim Christi satisfactio physicam entitatem creatam & finitam, cuius principium quo, non erat diuinitas sed humanitas; principium autem quod erat Christus, vt suppositum humanum, non vt diuinum præcise: Eiusdem ve-*

tp

rd satisfactionis valor moralis infinitus ab humilitate quidem fuit, ut infinitè deificata per vniōnem ad Verbum, & vt à charitate & gratia Christi infinita procedens, principaliter tamen & radicaliter totum illum valorem à persona Verbi recepit; humanitas enim vel charitas aut gratia Christi talem non habent, aut actibus tribuerent infinitatem; nisi essent vnta passioni diuinæ.

In infinitum personæ satisfaciens dignitatem non solùm sufficere ad plūciter explicatur; primò, ex Ricardo de sancto Victore in libr. de Incarnat. Quia, sicut creatura vilis Deum offendit infinitum, sic infinita persona, satisfaciens, non tantum se Deo subiecit, sed etiam hominibus: Nam Iuc. 2. dicitur: Erat subditus illis. Et in passione Christus tradidit se vilissimis personis percutiendum & crucifigendum: quo sit, vt in eius satisfactione fuerit seruata proportio similitudinis illi, que reperitur in offensa; quoniam in offensa, persona vilissima se Deo præfert; in satisfactione vero Deus subiicit se vilissimis personis. Secundo declaratur; Quia vilitas personæ peccantis non auget offensam Dei augmento ab eo distinto, quod ex infinita summitate Dei maiestate: quod probatur primo. Quia S. D. in 1. 2. quæst. 73. artic. 10. Et 2. 2. quæst. 163. art. 3. docet, personæ peccantis magnitudinem augere peccatum, & delictum Ad creuisse ex perfectione status illius. Et quamvis peccatum omnium Angelorum fuerit in omnibus eiusdem speciei, & possit etiam in homine reperiri, in primo tamen Angelo peccante maiorem, quam in cæteris habuit grauitatem, non ex intensione tantum actus, sed etiam ex dignitate peccantis, vt diuina Scriptura declarat Ezech. 28. Cuius ratio est, quia peccatum magis augetur ex ingratitudine, quam ex vilitate peccantis, dicente Psalm. 54. Si inimicus meus maledixisset mihi, &c. Tu vero homo vñanimis Dux meus, & notus meus, &c. & Isaïæ cap. 1 Filios enurui & exaltavi, ipsi autem spreuerunt me. Persona vero, quo fuerit excellenter, eo maiora beneficia debet Deo: ac proinde peccatum eius ex ingratitudine magis augetur; vt patet etiam inter homines; maior enim iniuria est, si beneficijs affectus irroget illum. Quando vero crescit offensa ex offendit personæ vilitate, tunc simul augetur ex offensi dignitate, non vt ex diuersa, sed tanquam ex eadem circumstantia: Dignitas enim offensi, vel vilitas offendit non attenditur secundum se, sed secundum alterius conditio[n]em. E.g. si homo ignobilis, & Rex eandem personam iniuria afficiant, minuetur offensa ex parte Regis, quia vir offensus etiam illustris multo minoris est dignitatis, quam Rex: augetur autem ex parte viri ignobilis; quia offensus est maioris dignitatis, cum sit vir illustris, quam offendens; nec vñquam augetur offensi dignitas supra offendit, quin proportionabiliter reluecat magis vilitas offendit infra dignitatem offensi: Quo sit, vt quantumvis crescat vilitas Deum offendit in infinitum, & dignitas Dei offensi sit infinita, non tamen sit in offensa duplex infinitas, vna ex parte vilitatis offendit, altera ex parte infinitæ dignitatis offensi; eo quod excessus infinitus Dei supra offendit inferat necessariò vilitatem offendit esse infinitam modo statim explicando. Quia felicit Deus illum in infinitum non excederet,

Naz. in D. Thom. 3. Partem

nisi ipse minor esset in infinitum Deo: Quemadmodum, si quis infinitas ab alio furaret pecunias, consequens esset illum habere pecunias in infinitum plures, quam debet habere: illum autem, à quo fuissent ablatae, haberet infinitè pauciores, quam habere deberet; qua tamen non esset duplex infinitas iniustitia, sed vna tantum infinitam continens inæqualitatem in utroque extremo: Sic igitur in propoſito vna est infinitas offensæ ex utriusque extremi dignitate in infinitum distante consurgens; ita vt offendit minimæ dignitas, seu vilitas ex se non sit infinita, sed infinita tota sit ex parte Dei in infinitum excedentis creaturam; sicut etiam inter ens, & non ens est infinita distantia ex parte non entis, sed ex parte entis finita est, quia distat à non ente quantum de perfectione, & entitate, quam finita est; ne igitur ex parte Dei infinitus est excessus supra vilitatem offendit; Cum tamen huius vilitas secundum se non sit infinita, quia habet aliquid perfectionis & dignitatis. Ex quibus sequitur ad rigorosam satisfactionem pro offensa Dei non requiri, vt satisfaciens excedat offensum in eadem infinita proportione, qua offensis excedit offendit; sed satis esse vt excedat offendit in eadem infinita proportione, qua Deus offensus excedit creaturam offendit: sic enim humiliatio ex parte satisfaciens maiorem habet infinitatem, quam offensa ex infinitate offensi; quia moralis coniunctio infinitæ personæ cum operatione reflexua supra totam ipsius dignitatem, maior est quam coniunctio offensi respectu Dei, vel quam sit auersio ab illo: Et ideo altioris ordinis ei tribuit infinitatem æqualem omni grauitati, quam habet offensa ex vilitate offendit; & infinitati quam habet ex infinitate offensi. Ex quo sequitur vterius, quod si per impossibile essent duo Di, quorum vnu alterum offendit, & qui offendit alteri se humiliaret, de toto rigore iustitiae illi satisfaceret, & satisfactio hoc non solum esset æqualis offensi, sed etiam superabundans ob dictam causam; quia scilicet longè maior est coniunctio moralis infinitæ personæ satisfaciens cum sua satisfactione, quam offensæ cum Deo. haberet igitur illa satisfactione infinitatem altioris ordinis, quam sit infinitas offensæ, ratione cuius excessus posset etiam satisfaciens pro maiori offensa vilioris personæ satisfacere.

Postremò sequitur Christi satisfactionem non solum fuisse æqualem offensiæ, sed etiam superabundasse. Quod etiam probatur primò ex Apost. Roman. 5. dicente: Sed non sicut delictum, ita & donum: si enim vnu delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei, & donum in gratia vnu hominis Iesu Christi in plures abundauit; & non sicut per vnum peccatum, ita & donum. Et ne putemus hanc iustitiae æqualitatem, & abundantiam in satisfactione Christi fuisse solum respectu peccati originalis, & non respectu actualium, addidit. Non sicut peccatum, ita & donum; nam iudicium ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Quia nimur Christi satisfactione non solum æqualitas & recompensatio constituitur pro culpi Originali, sed pro peccatis etiam actualibus; Quæ est explicatio Agapiti Papæ in Epist. ad Antimum Leonis epist. 85. Agapiti Auguſtin. in libr. 2. de Nupt. & Concup. cap. 27. & Papa, Chrysostom. hom. 10. in Epist. ad Roman. Secundò probatur ex ciudem Apost. dicto ad Hebr. 10. Leo Papa, Auguſtin. Vna oblatione consumauit in eternum sanctificatos. Crysostom. Quod Cyprianus in sermone de ratione Circumſcriptionis. Cyprian. Heb. 10.

IJa.40.

cisionis exponens ait. Christi satisfactionem fuisse. A finitatem, & modum infinitatis significatum carentem fuisse pro omnibus peccatis mundi. Tertiò probatur idem ex verbis Isa. 40.c. Dimis-
sa est iniquitas illius, suscepit de manu duplicita pro o-
mnibus peccatis suis. In quorum verborum expli-
catione Iustinus contra Tryphonem, & Ambrosius
in Psal. 118. serm. 19.v. 3. dicunt Christi satisfac-
tionem peccatis omnibus fuisse maiorem. Quar-
to probatur ex illo Iob 6. Utinam appendenterunt
peccata mea, quibus in am merui, & calamitas, quam
patior, in altera, quasi arena maris hac gravior appar-
eret. Super quo loco Gregorius lib. 7. Moral. c. 2.
ait, ibi mysticè sermonem esse de Christi satis-
factione, quam Spiritus S. affirmat peccatis om-
nibus, pro quibus offerebatur, esse maiorem.
Quintò probatur idem testimonio Sanctorum
Pontificum, & Conciliorum. Nam Clemens VI.
in Extrav. Vngeneris de Indulg. ait vnam guttam
Sanguinis Christi premium esse copiosum pro
omnibus peccatis. Et ideo in Concil. Triburensi
dicitur, in calice multo vino miseri vnam a-
quę guttam, vt significetur valorem sanguinis
Christi designati per vinum esse multò maiore-
rem, quam sint offensae nostræ per aquam signi-
ficatae. Et in Concil. Trid. sess. 5. num. 5. in cap. de
peccato originali, & sess. 6.c. 2. 3. & 7. definitur Christum
nostram meruisse iustificationem ab omni
peccato, tam originali quam actuali; non est autem
tem Christi satisfactio minor illius merito. De-
nique probatur idem Sanctorum testimonij.
Nam Agapitus Papaloco supra notato, & Leo ser.
12. & Ambros. prefat. in Psal. 25. affirmant Christi
sanguinem esse diuitem ad pretium iuxta di-
ctum illud Apost. 1. Cor. 6. Empti estis prelio ma-
gnae. Basilius in Psal. 48. ait, maiorem esse Christi
sanguinem omni valore. Athanasius lib. de huma-
nitate Verbi dicit, Christum soluisse, quod ius-
tum est. Quod latius explicat Chrysostomus,
ser. 11. in cap. 5. ad Rom. & Cyrillus lib. 1. de redita in
Deum fide ad Reginas, cap. Quod mors Christi est sa-
lutaris. Et tandem Nazianzenus orat. 2. in Pascha,
ait Christum superasse Tyrannum per vim, id
est, per abundantiam iustitiae, vt exponit ibi Ni-
cetas. Quibus argumentis, & authoritatibus pro
maiori parte probatur etiam Christi satisfactio-
nem peccatis omnibus hominum debiti-
s, non solum æqualem extitisse, sed etiam su-
perabundasse. Et ita docent Augustinus lib. 13. de
Trinit. c. 16. Cyrillus lib. 12. in Ioan. cap. 19. Chry-
sost. homil. 8. in Epist. ad Ephef. Anselmus lib. 1. Cur
Deus homo.

*Quo sensu
verum sit
christia-
nus. Ratione
esse simpi-
citer infini-
tam.*

Ex his intelligi facile potest, veram esse D. Thomæ & communem Theologorum senten-
tiam afferentem Christi satisfactionem fuisse simpi-
citer infinitam. Duplē enim rationem in
Christi satisfactione, sicut & in qualibet eius operatione consideramus: est enim primò
quoddam ens creatum; & secundum hanc ratio-
nem finita est, vt ante diximus. Secundo est etiam
actio diuinæ personæ, Verbi scilicet incarnati,
quod est dignitatis simpi-
citer infinita, & secun-
dum hanc rationem est in genere moris, & est in-
finita simpi-
citer, vt satisfactio-
nem est; non ea tan-
tum ratione, quia commissas omnes in Deum
offensas, & usque in infinitum committi possibles
perfectione sui valoris excedit, sed ob eam prae-
cipue causam, quod in sui ratione personam in-
cludit simpi-
citer infinitam, ex qua velut for-
mamorali satisfactionis actus redditur in gene-
re moris secundum hanc illius determinatam
speciem simpi-
citer infinitus. Vbi tamen subtili-
ter aduentendum est, in satisfactione simpi-
citer infinita duo esse formaliter distincta, scilicet in-

A finitatem, & modum infinitatis significatum
diictione illa, *simpliciter*, quæ non eodem modo
satisfactioni conueniunt. Infinitas enim in ra-
tione satisfactionis illi conuenit ex intrinseca
perfectione, sive modo in eam ex vnione ad di-
uinam personam deriuato: & hæc præcisè sum-
pta, id est seclusis omnibus extrinsecis ab actu,
non est infinitas, nisi secundum quid; omnis
enim infinitas ad genus, & ad speciem aliquam
determinata est infinitas tantum secundum
quid; igitur infinitas satisfactionis formaliter, &
præcisè sumpta, prout à persona distinguitur, er-
it infinitas tantum secundum quid, sicut infinitas
lineæ, vel albedinis. Modus autem infinitatis
significatus ea diictione *simpliciter*, quamvis quo-
dammodo satisfactioni sit intrinsecus, sicut & i-
psa persona, quæ secundum moralem considera-
tionem intelligitur esse quasi pars ipsi satisfactio-
ne clausa, magis propriæ tamen, ac verius est a-
cui satisfactionis extrinsecus, sicut & ipsa per-
sona, cui per se primò conuenit infinitas simpi-
citer, id est, absque vlla omnino limitatione, &
ex ea deriuatur ad operationes in genere moris,
quasi per extrinsecam denominationem. Dico
autem quasi, quoniam, vt sapè dictum est, per-
sona satisfaciens est quodammodo intrinseca satis-
factioni, & secundum hanc rationem satisfactio-
denominatur intrinsecè infinita simpi-
citer, vt statim dicemus.

C Hanc infinitatem Capreolus, Caietanus, & a-
lii Thomistæ satisfactioni Christi sic tribuunt,
vt non absolutè pronuntient eam esse simpi-
citer infinitam, sed dicant esse personaliter infinitam;
& quia diuinæ personæ dignitas est infinita
simpi-
citer, ideo satisfactio diuinæ personæ hoc
ipso dicitur infinita simpi-
citer (non in genere
entis, sed in genere moris) quod est satisfactio di-
uinæ personæ, cuius submissio satisfactioni,
non præcisè sumpta, sed prout personæ satis-
facienti coniungitur, & eam intrinsecè claudit,
valorem tribuit simpi-
citer infinitum, adeò vt
infinitas cu[m] tali modo satisfactioni præcisè sum-
pta, prout actio pura est, extrinseca tantu[m]
denominatione conueniat: sumpta vero satisfactio-
ne, prout satisfaciens, & se subiicientem in-
cludit, de illa dicetur intrinsecè. Quemadmodum
enim ex rebus & verbis in Sacramentis fit vnum per se, non in genere entis, sed in gene-
re signi, ita ex persona satisfaciens & eius ope-
ratione, qua semetipsum alteri submittit, fit vna
integra satisfactio simpi-
citer infinita in genere
moris. Quamvis enim Deus homo satis-
faciens, sit infinitus simpi-
citer in genere entis,
non tamen hanc satisfactio tribuit
infinitatem; quia prout satisfactioni coniungitur,
ita vt ea submittatur, principium
est formaliter perfectionis, seu valoris il-
lius in genere moris, non autem in genere en-
tis.

E QUINTO sciendum est infinitum satis-
factionis Christi valorem non ex dignitate tan-
tum personæ satisfaciens infinita, sed eti-
am ex oblate rei pro peccatis hominum infi-
nitatem deriuari, vt disertis verbis affirmat S. D.
intra. 48. art. 2. dicens: Christi satisfactio-
nem personæ sa-
tisfactionis humani generis offensam, non solum adae-
quasse, sed etiam valoris sui magnitudine superasse infinita, sed
propter vitæ dignitatem, quam Christus pro satis-
factione ponebat, qua erat vita Dei & Homini:
te tantum infinitate oblate rei
quod idem assertit in 3. d. 20. q. 1. a. 3. ad 2. Cuius deriuari.
verba sunt: Vita corporalis Christi habebat quendam s. Tho.
infinitum valorem ex diuinitate conuncta, in
quantum non erat vita puri hominis, sed Dei & Ho-
minis,

Capreol.
Caiet.

minis, & id est poterat esse sufficiens recompensatio vi-
te spiritualis, &c. Quam doctrinam explicat &
tuetur Capreolus loco superioris allegato. Et definit
eam summus Pontifex in Extrav. Vnigenitus. di-
cens, vnam guttam sanguinis Christi nostræ re-
demptioni sufficere per vniōnem eius ad Ver-
bum: quod etiam non obsecrè significatur 1. Pet.

1. Pet. 1.

1. cùm dicitur: Scientes quid non corruptibilis au-
ro vel argento redempti estis de vera vestra conuersa-
tione paterna traditionis, sed pretioso sanguine quasi
Agni immaculati Christi, &c. Valor autem, & æqua-
litas pretij redempcionis, qua emptio quedam
est, non ex offerentis personæ dignitate, sed ex
pretij valore desumitur, sicut etiam Missæ sacri-
ficiū ex oblatione rei magnitudine suam recipit

Conc. Trid.

dignitatem, vt patet ex Trid. Synodo, sess. 22. c. 2.
Quare, si Sacerdos actione infinita, quæ rem ad-
æquaret oblatam, in altari Christum offerret,
haberet eius oblatio infinitam in satisfaciendo
dignitatem; igitur idem de redēptione dicen-
dūtum est.

Quatuor
peccatorum
mali Chrī-
stum totidē
adhibuisse
remediam.

Psal. 21.

Ad eū ampliorem evidentiam consideran-
dum est, Peccatum originale, & quamlibet a-
liam mortalem transgressionem quatuor mala
grauiſſima ſecum ferre. Primum est superbiæ
tumor, quo contra Deum cor hominis exalta-
tur. Secundum est offensa Dei. Tertium est priua-
tio gratia & amicitia Dei, & contrafacta macu-
la turpitudi. Quartum est infelix captiuitas,
qua Deo iuste permittente, peccator diaboli
feruuſ efficitur. Quibus quatuor malis quatuor
efficacia remedii Christus oppofuit. Ad
primi namque mali remedium sacrificium cru-
cis adhibuit femetipsum Deum humillime sub-
ijiciens, ac quaſi pro nihilo ducens, iuxta illud
Psalm. 21. Ego autem sum vermis, & non homo, op-
probrium hominum, & abiecio plebis. Secundum
malum iusta & exuberantia ſatisfactione cura-
uit. Tertium malum per gratiam, & sanctitatem
ciecit, quam sua nobis pretiolissima paſſione
promeruit, & medijs sacramentis ex eadem paſſione
deriuatis in nostris efficit animabus. Quartum
denique malum redēptione deſtruit, Deo proprium ſanguinem, vitamque ſuam
pretiosiflammam, ac femetipsum totum, véluti
preſtium exuberantissimum offerens, ſicque à
diabolice ſeruitutis iugo nos liberans. Suppo-
nimus autem hic cum D. Tho. quatuor prædi-
dictos modos, non ſolum formalem habere in-
ter ſe diſtinctionem in re ipſa fundamentum ha-
bentem, ſed etiam ſecundum proprietatem, &
non tantum metaphoricè Chriſti paſſioni con-
uenire.

Christi re-
deſtitutio-
ne diſtin-
tam eſt forma
liuer aſcri-
ſcio, fatus
ſatione, &
epitomio, &
proprioſi- diſtinc-
tione pro- tam.
cam Chriſti
paſſionis pro-
preconue-
nire.
Suarez.
Vaſquez.
Meama.

Et QVI A de ſola redēptione quæſtio eſt,
quam de paſſione Chriſti metaphoricè tan-
tum dici Suarez in ſra quæſt. 48. art. 4. & Vaſquez
hic affirmant, breuiter oſtendo, eam à ceteris
formaliter eſte diſtinctam, & Chriſti paſſio-
ni proprie conuenire. Id aut optimè fiet, ſi redē-
ptionis diſtinctione proposita, Chriſti eā paſſio-
ni, tanquam preio noſtræ liberatioſi oblatio
congruere probauerimus. Redimere proprie-
ſumptum, idem eſt, quod iterato ſuum facere,
quod in alterius poſtatem venerat, preio in-
terpoſito, ut obſeruat Medina in ſ. qu. 48. ar. 4. Eſt
autem duplex alterius in alterum tyrannico po-
tentia, & duplex ibidem ſeruitus potentia rela-
tivè respondens. Vna enim poſtas eſt, qua vitæ
hominiſ corporæ dominatur, eius viribus &
actibus imperans, & eis ad fines ſibi propositos
vtens; cui ſeruitus correfpondet personalis;
qua eft iuſtitio iuriſ gentium, qua quis domi-
nio alieno contra naturam ſubijcitur; ut ex v-

troque iure collegit Sylleſter in ſumma, Verbo Sylleſter.
Seruitus. Altera eft ſeruitus, ſive dominium Ty-
rannicum in alterum spiritualis in eo vita per-
niciem intendens, & diuina iuſtitia permittente
in multis diuina gratia ſubſidio defitutus eſti-
cens: quam potentiam diabolus in hominem
tentatione ſuperatum Deo tradente, tanquam
minister accepit, adeò ut Ioan. 12. dictus fit à Thom. t. 2.
Domino Mundi Princeps: Nunc (inquit) Prin-
cips huius Mundi ejicitur foras. Triplicem autem
in hominem diabolus acquisicerat potentiam.
Prima erat trahendi peccatorem hominem poſt
huius vitæ terminum ad mortem in altera vita
ſempiternam. Secunda, qua ad Sanctos etiam an-
tique legi homines extendebat, erat deti-
nendi quemlibet ex hac vita migrantem in ſub-
terraneo quodam ſinu concluſum, velut in hor-
rendo carcere. Tertia poſtates eft, viatorem ho-
minem impugnandi atque tentandi, & ſpeciali
quodammodo virute que majori peccatores à
Deo longè per deuia vitiorum aberrantes: de
quibus ait Chrysostomus in Matth. cap. 21. Sicut
nauis frācto gubernaculo, non quo vult, vadit, ſed quo
temperies impellit; ſic homo diuina gratia defitutus
in precipitia peccatorum defertur. Et Gregor. Pecca-
tum (inquit) quod per penitentiam mox non dele-
tur, ſuo pondere ad aliud trahit. Huic vero diabolice
dominatione ea ſeruitus in homine relatiuè
respondet, qua quoad duos priores diabolice
dominationis effectus, vim & coactionem im-
portat in homine ſeruente iam in huius vitæ
termino conſtituto: ut enim ait S. D. in ſ. q. 48. ar. 4. S. Thom. 2.

C *ad ſeruitutem pertinet, quod aliquis patiatur,*
quod non vult, cum liberi hominis ſit vti ſei-
plo ut vult: quod ad ultimum verò, ſcilicet impu-
gnationem ſive tentationem, dicit inclinatio-
nem ſive dipeccatum vel etiam defectum virtutis
*naturalis, qua ſola peccati maculam nequit ab-
luere. Quemadmodum autem diabolus poſtates
ſive dominium illud triple in hominem, non
impropriè ac metaphorice dicebatur, ſed verum
propriumque dominij nomen & rationem ana-
logice dicāt habebat: ita ſeruitus illi correla-
*tiva vera propriaque ſeruitus erat, quamvis ſer-
uitutis legali non eſſet vniuoca: ſicut humana ſa-
pientia verè ac propriè ſapientia eft, quamvis ſa-
pientiæ nomen, quod eft ei cum Angelica di-
uinaque ſapientia commune, non ſit vniuo-
*cum.***

E *Et ex his patet, redēptionis diſtinctionem,*
quod priorem, eamq; p̄cipuam partem redē-
ptioni Chriſti Domini propriè conuenire. Nūc
de posterioriſ proprietate diſſeramus. Sic ut-
tem ſeruitus propriè dicta nomen eft analogi-
gum ad ſeruitutem legalem communi con-
ſenſu gentium inductam, & ad ſeruitutem ani-
ma dæmoni iuſtitie Dei ministro tyraſſoque
ſeruientis; ita preium animæ redemptiūm
ab hoc genere ſeruitutis non minus propriè ac
verè preium eft, quam illud, quo ſeruus de iu-
re gentium à legali ſeruitute redimitur, cùm ta-
men vtrique pretij nomen fit analogice com-
mune. Nam, quemadmodum in redēptione
à ſeruitute legali valor, ac preium redimendi
ſeruitutis estimari ſoleat ex robore corporis, pruden-
tia, nobilitate & gradu, quem in Republica vel
communitate ſuagerit, ita preium animæ tri-
plici iam dicta ſeruitute diabolo ſeruientis &
ſtimandum eft ex animæ nobilitate, ex valore
gratia, & ſtatus innocentia, à quo ſuggeſtio-
nē dæmonis fuit Adam cum tota ſua polterita
defectus, & ipsius diaboli ſeruus effectus, &
ex gradu ſingulis electis in Republica Beato-

rum diuina prædestinatione determinato , & à A prelio fieri redimentis, ac præsertim ex ea captiuitate, quæ ex eius offensione contracta est, cui pretium redemptionis offertur. Et quia redemptionis pretium esse non potest, nisi dominium super illud sit in offerente, aut eius mandato fiat oblatio, qui Dominus est, idcirco beatissima Virgo, si filium obtulisset pro nobis in mortem, vel alio quounque modo, pretium non dicetur persolutissime Deo pro nobis infinitum, nec humani generis fuisse redemptrix; quia Christus ille datus fuit in filium, non autem in pretium ab ea pro redemptione generis humani Deo solendum. Quare nescio, quo spiritu Vasquez ^{Vasquez.} Asturicensis subtilem ac solidam Magistri Asturicensis doctrinam nugas, & ineptias audeat appellare. ^{Asturicensis.}

B

Ex his eluet duplex differentia redemptio-

nis à satisfactione, sacrificio & sanctificatione.

Altera est, quia de ratione redemptionis est ob-

latrio pretij, quod offertur & datur à redimento:

satisfactio verò, quæ est iniurie, & offendit compen-

satio, fit summissione, non pretio: sacrifici-

um etiam nullius est oblatio pretij, sed humili-

& religiosa summissio in Dei venerationem

& celsitudinis eius recognitionem ordinata: po-

stremò qui meretur, nullum vt sic illi, apud

quem meretur, pretium offert, sed opera tan-

tum efficit præmio compensanda; ita vt meri-

to, vt meritum est accidat, vt redimenda perso-

na sit pretium, & eadem ratione per accidentis

C est, vt præmium sit à seruitute liberatio. His ad-

de redemptionem à tribus prædictis in hoc esse

differentem, quod redemptio per se primò fit in

commodum redimentis: satisfactio verò, sacri-

ficium & meritum in eius, cui offeruntur, com-

modum per se primò fiunt, vt loco notato Asturi-

censis aduerterit. Altera differentia est, quod valor

redemptionis, vt præcisè redemptio est, non sumi-

tur ex dignitate personæ redimentis, sed ex

valore pretij, quod pro libertate captiuorum

offertur; satisfactionis autem sacrificij & me-

riti valor ex dignitate personæ satisfacientis,

sacrificantis & merentis accipitur. Et valorem

quidem redemptionis ex oblati pretij valore,

non ex offerentis dignitate pensari patet ex

verbis Apostoli, & Divi Thomæ, supra notatis:

& ratione probatur. Quia redemptio est quæ-

dam emptio; at emptionis, vt sic ratio & valor ex-

stimator ex pretio; ergo valor etiam redem-

ptionis ex præcio iudicatur. Maior patet ex ipsa

nominis ethimologia. Minor probatur: Quia se-

cundum communem hominum estimationem

& praxim negotiorum idem pretium, quod in

emptione mercis exhibetur à mercatore, non

plus valet, si soluat à Principe, vel Imperato-

re regitur valor redemptionis Christi, quatenus

redemptio est, suam non habet infinitatem ex

infinita Christi redimentis, prout redimens est,

dignitate, sed totus redemptionis Dominicæ

E valor ex eiusdem Christi, vt pretij pro nobis

oblati valore sumendus est. Secundò probatur

eadem differentia quoad utramque partem:

Quia persona, quæ satisfacit, sacrificat & me-

retur, non actionem tantum, sed etiam semet-

ipsam illi subiicit, cui satisfactionem sacrifici-

um, ac meritum offert: at qui pretium exoluit

redemptionis, non semetipsum sed solum pre-

tiū illi subiicit, à quo captiuum redimit, sicut

& quilibet emptor, vt emptor est, solum pre-

tiū subiicit venditori non verò se ipsum; igitur

satisfactionis & sacrificij ac meriti valor

ex operantis personæ dignitate desumitur;

redemptionis autem valor, non ex redimentis

personæ dignitate, sed ex oblati pretij valore

pen-

*Ioan. 12.
Coloss. 1.
2. Pet. 2.**Isa. 61.**Luc. 4.**Psal. 67.**Matt. 20.**1. Cor. 6.**1. Pet. 1.**Psal. 25. 30.
1. 2.**1. 4. 43. 52.**Luc. 24.**Ad Tit. 2.**Apoc. 5.**Luc. 21.**Rom. 2.**Ephes. 1.*

In quo habemus redemptionem. Hęc, & ea
alia plura eiusdem significanti vocabula psalmi oc-
curredunt in utroque diuina Scripturæ Testa-
mento: quæ non solum absqueulla absurditate,
sed cum maxima locutionis congruitate in pro-
pria significatione sumi possunt. Quemadmo-
dum enim dominij, seruitus que nomina sunt ana-
logia, sic & pretij ac redemptionis vocabula
similem habent significationis multiplicitatem,
ac proinde non minus quam illa, vocis habere
possunt proprietatem simul cum analogia. Et
confirmatur, quoniam accidit redemptioni,
quod hoc aut illo pretio fiat; poterit igitur re-
demptio propriè dicta sanguine & vita, veluti

Differentia
inter redem-
ptionem, a
satisfactione
& merito,

S. Thom. Africensis. pensatur. Prima pars antecedentis patet ex ijs, A quæ supra diximus de satisfactione, & ex ijs, quæ tradit S. D. in 2. 2. qu. 81. & 3. p. qu. 83. art. 1. Quæ subtiliter, & eleganter explicat Africen- sis in alleg. qu. 3. ex ijs quæ docet S. Th. in 1. p. 2. qu. 114. de ratione meritū.

Sed explicandum est, an in satisfactione eadem, vel diuersa sit valoris infinitas, quæ sumitur ex infinita satisfaciens personæ dignitate, ab ea, quæ ex eiusdem personæ, ut oblatæ Deo infinita dignitate desumitur. Et sane diuersam non esse, sed eandem, facili probatione conuincitur. Quia Christi sanguis effusus & eius vita in Cruce consumpta in ipsa satisfactionis ratione clauduntur intrinsecè; satisfaciens enim seipsum actu ipso satisfactionis illi summittit, cui satisfacit; igitur satisfactio Christi in eius passione & sanguinis ac viræ profusione consistens summissio quædam erat Christi satisfaciens humillima: ac proinde ad rationem intimam Christi satisfaciens, vt satisfaciens est formaliter, pertinet sanguine effusus & vita in cruce consumpta in Dei reuerentiam & honorem, quem secundum affectum abstulerat homo peccando.

In infinitam valoris in Christi satisfactione non esse physicam aliquam entitatem infinitam, sed aliquid reale morale intrinsecum, & personale existens in ipso satisfactionis actu. Prima huius dicti pars probatur primo: Quoniam, vt ait S. D. in 1. p. q. 7. a. 2. nō potest Deus facere physicam aliquam entitatem, quæ sit actu infinita. Secundo: Quia principia proxima, & principalia talis satisfactionis, scilicet gratia, charitas, &c. finita sunt secundum physicam corum entitatem; ergo non possunt effectum physice infinitum producere. Tertio: Quia talis satisfactionis infinitas toti conuenit sanctissime Trinitati, & non soli Filio; conueniens autem manifeste falsum est, ergo. Probatur consequentia; quia res omnis, aut rei modus physicus à Deo productur immediatè per potentiam toti Trinitati communem; ac proinde à D. tota Trinitate debet immediate produci imme- diatione virtutis vel etiam suppositi. Falsitas vero consequentis probatur: quia tunc non solus Filius, sed tota Trinitas pro peccatis hominum fatisfecisset, quod est absurdum & falsum.

Damascen. Secunda verò pars eiusdem dicti, videlicet prædictam valoris infinitatem esse aliquid reale; probatur primo ex Damasceno libr. 3. de Fide, cap. 15. dicente Christi satisfactionem esse diuinitatem perfusam, vel affectam: quia loquendi forma quædam in ea realis perfectio significatur. Secundo: Quoniam ex dicta valoris infinitate multi processerunt reales effectus; nimur regna celorum aperire, mortem destruere, & secundum æqualitatem iustitiam satisfacere; sed hos effectus non habuit infinitas illa ratione entitatis physice, sed ex propria sua ratione; ergo illa est aliquid reale, & non rationis, cum ex ente rationis produci nequeant reales effectus: Minor autem, & consequens simul explicatur; quia Deum esse creatorum vel Dominum super potentiam & actionem realem Dei addit relationem rationis, per quam Deus neque creat neque subditos coercet, eo quod effectus isti sint reales, quos efficere non potest ens rationis, sed creat & coercet Deus per potentiam suam realem & operationem ergo limiliter in proposito: Si Christi satisfactione ratione sua infinitatis effectus habet reales, non erit infinitas illa ens rationis.

Tertio, Deus magis amat & acceptat Christi satisfactionem infinitam, quam aliam quamlibet creaturam; igitur in illa maior est bonitas realis. Probatur consequentia: Quoniam auctor non causat ens rationis, sed veram & realem rerum bonitatem, & complacet in ea producta. Quartò, quia ratio satisfactionis realis est cùm sit actus iustitiae; igitur etiam eius infinitas est realis. Probatur consequentia: quoniam infinitas alicuius perfectionis dicit eandem perfectionem cum negatione termini; ergo, si perfectione illa realis est, etiam eius infinitas est realis, vt ex. g. infinitas linea, vel gratia Christi inesse gratia non aliam dicunt perfectionem, B quam linea, vel gratia Christi in esse gratia, cum negatione termini, vt est modus quidam realis linea, vel gratia. Denique probatur, & explicatur hoc idem: quia valor hic infinitus non est estimatio, vel appetitio Dei, vel hominum iudicio facta de Christi satisfactione; hæc enim extranea prorsus est ab ipsa Christi satisfactione, nec in ea ponit aliquid nisi rationis, sed est dignitas & perfectio appetitabilis infinitæ; hæc vero dignitas est realis; importat enim tam satisfactionem esse operationem Dei & hominis, quam Theologi cum Dionysio Theandricam, i. Dei virilem appellat: esse autem operationem Dei virilem est aliquid reale, sicut esse operationem Angelicam vel humanam: nam dicit aliquid reale, scilicet respectum transcendentalis ad personam eliciendem, vt ad principium & ad obiectum, vel materiam oblatam, aut subiectam Deo: ordo vero actus ad principium, vel obiectum quædam relatio est transcendentis, realis & intrinsecus ergo.

Tertia pars eiusdem dicti, videlicet infinitatem illam esse aliquid morale potest explicari dicendo esse dignitatem quandam ex Christi satisfactione procedentem ex hoc, quod sit à persona diuina, & super eam reflectitur, illam subiectiendo, quantum possibile est. Et quamvis prædicti respectus ad principium, & obiectum talis operationis in esse physico sint finiti, moraliter tamen sunt infiniti valoris: operationem enim oriri à persona diuina cum dicta reflexione subiectendo illum, quantum subiici potest, sufficiens est fundamentum maioris estimacionis, quam sit aliud quodcumque pretium creatum, & maioris amoris, quam sit odium, quo Deus prosequitur offendit; sicut etiam dignitas moralis, quam habet humanitas Christi ex unione personali cum Verbo, condignum seu sufficiens est fundamentum maioris estimacionis, quam sit cuiuslibet creaturæ Deo non dignitatem. Sed obseruandum est dignitatem hanc non esse entitatem realiter ab entitate satisfactionis physica distincta, sed est eadem entitas, prout à diuina persona procedit reflexu super illam; sic enim ex se sufficiens est estimacionis infinitæ fundamentum: & cùm sit relatio transcendentis, vt ante diximus, in hoc assimilatur relationi secundum esse, quod sicut hæc, posito termino & fundamento, sequitur necessario, ita valoris dignitas infinita non potest non sequi ad actionem Christi reflexuam super ipsum; sicut etiam posita visione humanitatis ad Verbum, non potest non sequi ad illam infinita dignitas humanitatis, tam etiæ dignitas hæc non sit relatio secundum esse.

Postrema pars eiusdem dicti, dignitatem scilicet illam infinitam esse personaliter intrinsecam satisfactioni Christi. Probatur primo: Quoniam hæc infinita dignitas in hoc posita est, vt sati-

factio Christi sit Deitate perfusa, ut ait Damascenus, & quendam habet transcendental respectum ad personam diuinam, ut ad principium eliciens, & materiam subiectam Deo quantum subiectibilis est; at respectus hic transcendentalis est intrinsecus tali actioni, ut dictum est ergo. Secundo probatur; quia peccatum habet infinitam malitiam intrinsecam in ratione offensa, cum Deum offendat, quantum offendibilis est, licet actus quo Deus offenditur, sit entia & physice finitus; sed quamvis actus satisfactionis Christi sit physice & entia & finitus, subiectum tamen Deo personam infinitam, quantum subiectibilis est; igitur ea dignitas infinita personalis, quam habet, eidem est intrinseca.

Valorem satisfactionis Christi ex tribus attendi posse, scilicet ex obiecto, & intentione, & ex ipsa Christi persona, quatenus elicetur ab ea & reflectetur supra totam eius dignitatem. Si secundum duo priora satisfactionis valor consideretur, finitus est, nec aequalis in omnibus operibus Christi, sed maior in una quam in alia, iuxta maiorem aut minorem earum intentionem, aut dignitatem in ordine ad obiectum. At si valor attendatur ex dignitate personae, operationes omnes Christi sunt aequales: quia cuilibet earum communicatur totus valor satisfactorius deriuabilis ab infinita Christi dignitate, quam una tantum est; ex quo sequitur satisfactiones omnes Christi simul sumptus non habere maiorem valorem personalem, quam unam tantum, quamvis maiorem habeant valor ex obiecto aut circumstantijs, vel ex actus intentione deriuatum, aut etiam maiorem valorem personalem extensiue, non autem intensiue: hic enim vt ante diximus unus & idem numero omnium est, quia tota dignitas personae, a qua prouenit ille valor, aquae significat totam operationem & singulas eius partes; sicut etiam Pater in diuinis tantus est, quanta est tota Trinitas, vt ait S. D. in 1. p. q. 30. a. 1. ad 3. Et cu infinitas ciuitatis libet operationis Christi satisfactorie eandem infinitam claudat personae Christi dignitatem infinitum illi valorum conferentem, erit quodammodo una operationum omnium infinita, & quodammodo plures, nam si de infinite simpliciter sermo sit, una tantum vester omnium esse; si vero de infinite secundum quid, quae sola propriè videtur intrinseca, non est una, sed plures iuxta pluralitatem operationum, atque ita videtur facile posse conciliari duæ oppositæ Thomistarum sententiae; quarum altera affirmit, unam esse tantum omnium operationum Christi infinitatem; altera vero non unam, sed plures esse contendit.

SECUNDA CONTROVERSIAE PARS.

An satisfactionis Christi Deo pro nobis obligata, aut etiam illa, quam nos Deo pro peccatis nostris offervimus, sit actus iustitiae specialis?

Explicatur non en iustitia multa, & ceterum modi, si paries. S. Thom. Arist.

SCIENTIUM est primò ex Aristot. in 5. Ethicor. cap. ultimo, & D. Th. 2. 2. q. 58. art. 2. non enim iustitia duplicitate sumi, scilicet propriè & metaphorice. Iustitia propriè sumpta secundum iurisperitos est perpetua, & constans voluntas ius suum unicuique tribuens. Quam diffinitionem explicat S. D. in allegata q. a. 1. Aristot. autem eam diffinit dicens esse habitum, secundum quem

A aliquis dicitur operatus iusti secundum electionem. Iustitia vero metaphorice data non est ad alterum suppositum distinctum, sed vni, & eidem homini dicitur inesse iustitia, quatenus ratio imperat irascibili, & concupiscibili, & quatenus hæc obediunt rationi, & prout unicuique parti hominis tribuitur, quod ei conuenit, ut explicat optimè S. D. in dicta qu. art. 7. & ad hanc pertinet iustitia, qua etiam Deo iustificatur homo: haec enim, ut ait S. D. in 1. 2. q. 113. a. 1. est rectitudo quædam ordinis in ipsa interiori dispositione hominis, prout scilicet supremum hominis subditur Deo, & inferiores animæ vires subduntur supremæ, scilicet rationi. Iustitia vero propriè dicitur duas habet species: altera est iustitia, qua est virtus particularis: altera est iustitia, qua est virtus generalis, qua etiam dicitur iustitia legalis; sed prior dividitur in duas species, quæ sunt iustitia commutativa, & iustitia distributiva: cuius divisionem rationem alignat S. D. in 2. 2. quæst. 61. artic. 1. dicens: Iustitia particularis ordinatur ad aliquam priuatam personam, qua comparatur ad communitem, sicut pars ad totum. Potest autem ad aliquam partem duplex ordo attendi: Unus quidem partis ad partem, cui similius est ordo unus priuatæ personæ ad aliam: & hunc ordinem dirigit commutativa iustitia, qua consistit in his, quæ mutuo sunt inter duas personas ad inuicem: Alius ordo attendit totum ad partes, & hunc ordinem assimilatur ordo eius, quod est commune, ad singulas personas, quem quidem ordinem dirigit iustitia distributiva, que est distributiva communum secundum proportionalitatem: Ad iustitiam autem commutativam pertinet iustitia iudicativa, quæ versatur in constituenda aequalitate per actiones iniuriarum, siue per offensionis oblatam, ut explicat eleganter S. D. in 2. 2. quæst. 61. artic. 3. & 4. Iustitia vero legalis virtus est, per quam homo legi concordans ordinat actus omnium virtutum in bonum commune, ut explicat idem S. D. eadem q. 5.

Secundo notandum ex Aristot. 5. Ethic. c. 10. artic. Cicerone libr. 2. de Inventione. Macrobius sa- ciceron. personum Scipionis, libr. 1. & D. Thom. 2. 2. macrob. quæst. 80. artic. 1. esse quasdam virtutes aliquam habentes cum iustitia similitudinem, sed ab eius perfecta ratione deficientes; quæ D idem non sunt partes iustitiae subiectivæ sive species, sed dicuntur virtutes illi adiunctæ: haec vero sunt religio, pietas, gratia, veritas, obseruantia, & aliae plures, quas loco notato recentef, & explicat S. D. ad quem lectorem remittimus.

Tertiò sciendum est, bona Deo conuenientia esse duplia: quædam enim sunt interna, ut napeccatio substantia, intellectus, voluntas, sapientia, &c. quæ ad eius infinitam attinent perfectiōnem: & haec nec augeri possunt, neque minui: quædam vero sunt externa, ut honor, gloria, & obedientia illi debita; & haec augeri possunt, & minui: per actus enim religionis & obseruantia legis augentur, per peccata vero mortalitia, quæ sunt diuinæ legis preuaricationes, minuuntur: his enim Deo subtrahitur obedientia & honor illi debitus, quatenus est ultimus finis; & ideo peccatum omne mortale iniuria quædam est & iniustitia contra Deum, vt etiam affirmat expressè S. D. in 4. d. 14. q. 2. a. 1. Quod etiam appetit ex diuina Scriptura, quæ peccatum appellat iniuriam, & iniustitiam. Sed cui nam iustitia parti opponatur iniustitia peccati? non est facile definire. Et quidem S. Thom. SVA

Suarez sententia. **S V A R E Z** Disp. 4. docet, iniuriam Dei clausam in **A** omni peccato vnius esse rationis specificæ, & esse oppositam illi virtuti, cuius est diuinum ius illæsum conseruare, aut iam lœsum reparare: hæc vero ait secundum rem esse virtutem penitentiae; sed hic modus dicendi falso est. Primo, quoniam, vt ostendemus inferius, non datur virtus una secundum speciem, ad quam pertinet ius diuinum illæsum conseruare, & lœsum reparare; ergo iniustitia, quæ clauditur in omni peccato, non erit vnius rationis specificæ. Secundo actus formalis & expressus voluntatis determinantis non seruare ius Dei non est speciale peccatum oppositum vni soli virtuti; ergo multò minus voluntas virtualis, seu materialis, aut participativa nō seruandi ius Dei, quæ reperitur in omni peccato, erit speciale peccatum: consequentia patet, quia maior vnitas conuenit formalis, & expressæ voluntioni, quæ virtuali, seu materiali, & participatiue.

S. Thom. sententia. **S. Thom.** in 2. 2. q. 59. artic. 1 ad 8. ait omne peccatum opponi diuinæ iustitiæ dictæ per comparationem ad bonum diuinum: sed in quæst. 58. art. 5. ad tertium ait, quod, sicut iustitia legalis secundum quod ordinat ad bonum commune, potest dici virtus generalis, sic iniustitia potest dici peccatum cōmune; Vnde inquit p. 10. 3. dicitur, quod omne peccatum est iniurias. Demum in 3. d. 20. q. 1. a. 2. ait offendam in Deum committi per contemptum inobedientie. Quæ dicta, quamuis prima facie valde diuersa videantur, si tamen attente considerentur, eundem habent sensum: Iustitia namque dicta per comparationem ad bonum diuinum ad iustitiam legalem pertinet, vt eius principium, & eius præambula, seu preparatoria ad actus eius, vt explicat optime Caietanus in secunda secunda quest. 161. art. 5. ad quartum dubium. Et quoniam obediētia causat obseruantiam præceptorum, quam iustitia legalis ordinat ad commune bonum; id est obediētia pertinet ad iustitiam legalem, & id est iustitia opponitur inobedientia, vt ex articulo prædicto colligitur. Quamvis autem in quolibet mortali peccato violetur iustitia legalis modo dictæ, non tamen in quolibet peccato est duplex malitia; quia non in omni peccato violatur per se & formaliter rectitudo pluriū virutum, vt patet in peccato gulæ, in quo per se violatur rectitudo temperantia illi oppositæ. Sed eodem etiam peccato violatur materialiter & per accidens rectitudo charitatis, obediētiae, & gratitudinis Deo debita, & iustitia legalis, vt ait S. D. 2. 2. q. 107. art. 2. ad 1 & 2. Sed hæc violatio, & contrarietas ad dictas virtutes conditio quedam generalis est omnium peccatorum, & id est non multiplicat peccati malitiam: de qua revidendum est S. Thom.

S. Thom. 2. 2. q. 79. a. 2. & q. 104. a. 2. ad 1. **Nostra fa-** Quariò notandum est ex D. Th. 2. 2. q. 81. a. 1. E infi- sitionis 3. & 4. religionem esse virtutem specialem ab al- atta propter lijs distinctam, cuius obiectum est exhibere Deo cari in Deum debitum honorem. Honor autem, vt ibidem art. 3. comi- nō efficitur & 4. ait S. D. debetur alicui ratione excellentiae, Deo religionis. autem competit excellentia singularis, quatenus est primum principium creationis, & gubernationis rerū, & in quantum omnia in infinitum transcendit secundum omnimum excessum, & ideo ei debetur specialis honor, sicut in rebus humanis videmus, quod diuer- sis excellentijs personarum diuerfus honor debetur, aliis quidem Patri, aliis Regi, & sic de alijs. Vnde mani- festum est, quod religio est specialis virtus. Cum itaque satisfactio pro offensa non exhibeatur Deo ob dictam eius excellentiam, vt patet in innocentia, qui cultum Deo tenetur exhibere; vt pri-

A mo rerum principio, & supremo domino; nec tamen illi tenetur satisfacere, consequens est satisfactionem Deo pro peccatis oblatam longè diuersam esse ab actu religionis formaliter loquendo. Deinde actus religionis, vt oratio aut sacrificium, tam antiquæ, quam nouæ legis, vt ordinatur ad satisfactionem Deo pro peccatis imperantur à penitentia, vt ait S. D. in quarto d. 15. q. 4. a. 7. q. 1. ad 2. Et eleemosina, vt ait idem S. D. in 2. 2. q. 32. a. 1. ad 2. vt ordinatur ad satisfactionem pro culpa, non est actus religionis; ergo satisfactione non est actus religionis; aliquin omnis actus, vt satisfactorius, vel eliceretur, vel imperaretur à religione, & nō à penitentia, quod est absurdum.

B **Quiriò** evidenda est doctrina D. Tho. infra q. 85. **s. Thom.** a. 1. & 2. Et in 4. d. 14. q. 1. a. 1. q. 3. & d. 15. q. 1. a. 1. & 2. **Nostra pra-** Vbi probat penitentiam, & satisfactionem esse **petitio** 14 actus specialis virtutis. Et in dicta dist. 85. art. ter- **inst. 85. art.** ad tertium ait penitentiam, & iustitiam vindicatiuam sub iustitia commutativa contineri. Et in 4. d. 14. q. 1. a. 2. ait, penitentiam esse quadammodo speciem iustitiæ vindicatiuæ: quæ tamen non ita accipienda sunt, vt actum penitentia & satisfactionis existimemus esse actus alicuius speciei propriæ sub iustitia commutativa cō- **no ei. i. aut** præhensæ, aut penitentiam esse propriæ speciem vindicatiuæ; id enim omnino falsum est. Habet enim penitentiam suum obiectum ab his, & ab ob- **inoperari à** **iustitia com-** **mittaria,** **vel à distribu-** **bus,** **aut** **legali,** que **elij inter ho-** **mines,** nec **se alium** **vindicatiuæ** **sed virtutis** **excellentiæ** **in partibus enim iustitia subiectiuis, scilicet cō-** mutatiua, distributiua, & legali reperitur æqualitas perfecta, & perfecta ratio meriti: in quibusdam verò partibus iustitiæ potentialibus non est, nisi imperfecta ratio debiti, vt in amicitia, & vindicatione: in alijs vero, quamvis sit perfecta ratio debiti, vt in religione, pietate, gratitudine, & obseruantia, non est tamen in eis debitum contractum ex actione iniuriosa, sed ex beneficijs, aut excellentia alterius: in satisfactione autem nostra, quam Deo pro peccatis offerimus, non est æqualitas iustitiæ; per quod differt à partibus iustitia subiectiuis. Et quamvis in ea sit perfecta ratio debiti, qua differt ab alijs virtutibus adiunctis iustitiæ, scilicet amicitia & vindicatione, ea tamen ratio debiti non exurgit ex alterius excellentia, aut beneficijs ab illo receperitis, sed ex actione iniuriosa, & offensiua illius, per quod distinguuntur à religione, pietate, gratitudine, ac obseruantia, & alijs similibus. Igitur satisfactio nostra, nec ad omnes, nec ad unam aliquam ex dictis iustitiæ partibus attinet, sed pars quædā est iustitia specialis à prædictis omnibꝫ separata: & id est in diuina Scriptura specialia quædā sunt de penitentia & satisfactione præcepta. Nam Luc. 13. dicitur, **Luc. 13.** *Nisi penitentiam egeritis, omnes simul peribitis:* Et impenitentia, vt dicit propositum non penitendi de quocunque peccato, est speciale peccatum in spiritum sanctum, vt ait S. Th. in 2. 2. q. 14. a. 2. Ex quo sequitur nostra satisfactionis actum pro peccatis in Deum commissis non elicit, aut imperari à iustitia commutativa, vel à distributiua, aut à legali, quæ reperitur inter homines, & eadem ratione non est actum iustitiæ vindicatiuæ: Et de iustitia quædam commutativa, & distributiua patet ex dictis, quoniam hæ debitum exhibent ad æqualitatem, nec reconciliationem, & gratiam offensi postulant, aut propositum eum amplius non offendendi: nostra vero satisfactio, nec pro Dei offensa illi reddit æquale, & gratiam Dei supponit acceptantis illam, & summo modo concurrit ad eam conciliandam, nec vera potest esse satisfac-

Clo sine firmo proposito Deum amplius non offendendi. Præterea virtus, quæ respicit ius debitum Deo, longè excellentior est quam virtus, quæ respicit ius debitum homini; at satisfactio virtus est, quæ respicit ius debitum Deo; igitur non est actus iustitiae commutativa, aut distributiva, quæ respicit ius debitum homini, sed est actus virtutis excellentioris. Minor est ciudens; maior autem probatur: quia gratitudo ad Deum, ob eius beneficia; & reuerentia ad illum, ob eius excellentiam, & fidelitas in obseruandis Ihs, quæ Deo sunt promissa, sunt actus religionis, quæ virtus excellentior est, quam gratitudo, obseruantia & fidelitas ad homines; quia scilicet respicit ius magis debitum; & in ordine ad perfonam excellentiorem quamcumque persona creata. Denique iustitia commutativa inter homines ex ratione sui objecti formalis requirit commutationem in datis & acceptis in vitroque extremo, vt ait Arift. in 5. Ethic. cap. 4. & 5. at inter nos & Deum nulla talis potest esse commutatio: dicitur enim Rom. 11. Quis prior dedit illi, & retribueretur ei? quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Quibus verbis plane significatur Deum nihil non suum à nobis accipere; alioquin Dominus non esset omnium iustitia verò distributiva in homines respicit ius debitum, vt commune distribuendum inter multos secundum proportionem, vt explicant S.D. & Caiet. in 2.2. q. 61. 4. 1. & alibi; at nostra satisfactio non respicit ius Dei, vt commune distribuendum inter multos, sed compensationem intendit particularis offensa in Deum commissa. Quod autem satisfactio nostra non sit actus iustitiae legalis, ex eo patet, quod iustitia legalis per se primo tendit ad promotionem, & conseruationem boni communis creati: sed nostra satisfactio recompensationem per se primò intendit offensam in Deum commissam cum alijs conditionibus ad iustitiam legalem, minime pertinentibus. Postremo satisfactionem nostram non esse actum iustitiae vindicativa; probatur: quia iustitia vindicativa est in iudice, vt in exequente actum illius; & in persona offensa, vt in petente iudice actum illius, vt ait S.D. infra q. 85. art. 3. ad 3. Et in 4.d. 14.q. 1.a 1. Et Caiet. 2.2. q. 108. art. 1. Et præterea per se primo respicit pœnam, nec intendit amicitiam offensi, nec eam supponit, nec propositum exigit emendationem: satisfactio vero, quæ offerimus Deo pro offensa in eum commissa, per se primo respicit offensam, & supponit amicitiam offensi, & emendationem postulat offendit. Cū igitur ait S.D. satisfactione offensæ elicita à penitentia sub iustitia commutativa contineri, non loquitur de continentia speciei sub proprio genere, sed pars potentialis sub suo toto, sic enim penitentia pars est iustitiae commutativa, quia maiorem habet cum ea, quam cum alia parte iustitiae similitudinem. Vel dicitur penitentia sub iustitia commutativa contineri, non secundum se totam, sed ratione sui actus secundarij, qui est satisfacere ad aequalitatem pro peccatis temporalibus, quæ peccatis ex diuina iustitia determinatione debentur. Propter quam causam Sancti Augustinus & Isidorus penitentiam dicunt esse vindictam; talis vero satisfactio similitudinem quandam habet commutationis. Ex dictis sequitur satisfactionem nostram Deo pro peccatis oblata esse actum penitentiae, vt latè probat S.D. & eius exppositores in materia de penitentia, & satisfactione.

Sexto sciendum est, ad hoc, vt satisfactio sit actus iustitiae, saltem imperficiæ, non esse necessarium, vt ille cui debetur teneatur eam accepta-

A re; sed sufficit vt ex libera promissione vel pacto velit eam admittere, vt e. g. qui detrimentum ab altero passus est in honore, non tenetur ab altero acceptare recompensationem in pecunia: si tamen premissa promissione vel pacto de hoc satisfactionis modo conueniant; erit hæc satisfactio actus iustitiae, & hunc satisfactionis modum habent actus pœnitentiae nostræ Deo pro peccatis in eum commissis oblatis. Sed quoniam, vt ait Apostolus ad Rom. 3. gratias à Deo iustificamus per Rom. 3. gratiam eius. Et Concilium Tridentinum Sess. 4. Concil. Trid. c. 4. definit satisfactionem non esse pro pena eterna, sed simul cum peccato remitti per Sacramentum, vel votum illius: quibus non videntur ea, quæ huc vñque diximus, posse coherere; quia, si ex iustitia Deo satisfacimus pro peccato, etiam ex iustitia tollitur offensa, & pena, quæ consequitur ad illam; ergo non remittitur gratis, sed ex iustitia ob meritum pœnitentis, quod est hereticum. Ideo nucelle esset hic explicare, quomodo dicamur à Deo gratis iustificari, nisi commodior esset locus in quinta Controversia, vbi de hominis satisfactione pro culpa sua in Deum commissa disserimus.

Septimo sciendum est, satisfactionem Christi propriæ, & formaliter esse actum iustitiae specialis commutativa in specie differentiæ iustitiae nostra. Rom. 3. Caiet. 1. Cor. 1. Et ostenderemus inferius. Quod autem sit actus iustitiae specialis, probatur, primò, ex diuersis scripturis. Nam Rom. 3. dicitur: Iustificati gratis per redemtionem que est in Christo Iesu ad ostensionem iustitiae sue, &c. Quæ verba expnens Caietanus, ait Deum remisisse peccatum per sanguinem Christi; vt ostenderet se in peccati remissione seruare iustitiam, illud sola Christi satisfactione remittendo. igitur Christus satisfactionem offerendo iustitiae actum exercuit. Deinde 1. Cor. 1. dicitur. Qui factus est nobis redemptio, & iustitia: dicitur autem Christus factus esse nobis redemptio, quia nos ex iustitia redemis: dicitur vero factus nobis iustitia: quoniam ex iustitia satisfecit. Tertio secunde Ccr. 5. dicitur. Eū, qui nō nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit; vt nos efficeremur iustitia Derimillio. Quo loco Caiet. 1. art. nos effici iustitiam Dei in illo, cū satisfactione Christi comunicatur nobis de iustitia respectu Christi. Quartò produci possunt scripture testimonia, in quibus dicitur Christum nos redemisse, aut pro peccatis nostris premium exoluisse, vt in Psal. 68. ad Rom. 3. prima Cor. 7. Hebreorum 9. Rom. 3. prima Petri 1. & secunda Petri 1. Et Apoc. 5. Quoniam, vt ait S.D. infra q. 48. a. 4. Christi satisfactione premium est, quo nos redemit à peccatis, iuxta illud Daniel. 4. Peccata tua eleemosinis redime, id est satisfac pro illis per eleemosinas. His addi possunt Sanctorum dicta. Nam Augustinus lib. 13. Augustin. de Trinit. cap. 13. & 14. & Dionysius cap. 3. de Cœlesti Dionysius Hier. docent, Christi satisfactionem actum fuile iustitiae: redemptionem vero & premium extitit: se pro nostro debito docent Cyrilus Alex. lib. 11. Cyrilus in Ioan. circa illa verba ca. 18. si me queritis, & Cy- Cyrilus Hierosol. Catech. 3. Basilius in Psalmo 48. Nazianzenus oratione 2. in Pascha. Nissenus Basilius. oratione Catharistica cap. 23. Christi vero Nazianz. passionem fuile debiti satisfactionem affirmant Irenæus libro tertio cap. 20. Hilarius Can. 24. in Matth. Bernardus Epist. 190. & 194. & alij. Ex quibus sic possumus argumentari: Solutio veri pretij pro nostra redemptions est actus iustitiae specialis sed talis est satisfactionis Christi: ergo. Maior patet, quia est ad alterum cum equalitate. Minor etiam patet

Arift.

Rom. 11.

S. Thom.
Caiet.S. Thom.
Caiet.August.
Isidor.

S. Thom.

*S. Thom.
Ambros.
Vasquez
expositio
restituta.*

pater ex dictis scripturarum, & Sanctorum supra notatis. Quibus addi potest illud ad Colos. secundo. Dolens quod aduersus nos erat, Chirographum decreti, &c. illud tunc de medio affigens illud Crucis; expolians principatus, & potestates, &c. Nam, si Christus delectu talis Chirographum nobis aduersum, soluit pro nobis premium debitum; verum obseruat ibi S.D. lect. 3. & Ambrosius lib. 5. de Sacramentis cap. quarto Chirographum debiti non delerit, nisi pretio iustæ persoluto: nec admittenda est expositio Vasquezij disp. 7. cap. 7. dicentis, relata testimonia loqui de iustitia generali omnem virtutem in se complectente; quia Sancti Patres allegati scripturas interpretantur de iustitia speciali; ad quam propriè pertinet pretij solutio, & redemptio. Quod etiam ratione probatur; Quia iustitia specialis est æqualitatem constituere in datis & acceptis, & in recompensatione iniuriæ; at Christi satisfactio recompensationem facit æqualem offendæ Dei, ut in sequentibus ostendetur, ergo.

TERTIA CONTROVERSIAE PARS.

An iustitia satisfactionis Christi fuerit commutativa.

*Quesintiu-
filiie com-
muniatiae,
formaliter,
& propri-
dite condi-
tiones.*

Tota partis huius difficultas ex propria natura ratione iustitiae commutativa; nam prima p. quest. 21. a. 1. negauimus eam Deo in ordine ad creaturas conuenire; & ob multarum conditionum defectum non videtur Christo in ordine ad Deum esse tribuenda. Omnes itaque ad actum iustitiae commutativæ formaliter, & propriè dictæ conditions necessarias proponeamus, ut deinceps, num Christo & eius satisfactioni respectu Dei, & Deo respectu Christi & hominum possint congruere videamus. Sunt autem quinque. Prima est, ut sit ad alterum, id est ad distinctam personam. Secunda est æqualitas dati & accepti. Tertia est obligatio ex parte eius, qui reddit æquale. Quarta est ut actus æqualitatem constituens sit ex vera & propria iustitia. Quinta est, ut ille cui tribuendum est aliquid ex iustitia, ius habeat non solum respectu rei ab eo recipienda, sed etiam respectu dantis.

S. Thom.

Et primam quidem conditionem iustitiae conuenire probat S. D. in 2. 2. q. 58. a. 2. Qualis autem esse debeat distinctio personarum, ut in cibis alterius ad alterum sit vera iustitia, dicimus inferius. Secundam autem explicat latissime S. D. in eodem lib. q. 58. a. 10. & in tota q. 61. Tertiam exprimit in eodem libro q. 80. a. vniue. & colligit ex definitione iustitiae, quam ex Iuristis refert, & examinat S. D. vbi supra q. 58. a. 1. vide licet iustitia est perpetua & constans voluntas, ius suum uniuersum tribuens. Si namque ius habet alter in id, quod ei tribuendum est, necesse est in altero nimis in eo, cui dandi munus incumbit, obligationem esse tribuendi. Quartam ex eadem definitione colligit ibidem S. D. Ad hoc enim (inquit) ut aliquis actus circa quacunque materiam sit virtuosus, requiritur, quod sit voluntarius, & quod sit stabilis, & firmus, quia Philosophus in 2. Eth. c. 4. ait quod ad virtutis actum requiritur primum quidem, quod operetur sciens, secundo autem quod eligens, & propter debitum finem; tertio quod immobiliarer operetur. Hæc ibi. Quibus addit in fine corporis definitionem hanc eadem serè esse cum ea, quam affixat Philosophus in 3. Ethic. cap. primo dicens; iustitia est habitus, secundum quem aliquis dicitur operarius secundum electionem. Et in responsione ad tertium:

A Voluntas potest dici perpetua duplicitate: uno modo, ex parte ipsius ætus, qui perpetuo durat, & sic solus Deus voluntas est perpetua: Alio modo ex parte obiecti, quia scilicet aliquis vult perpetuè facere aliquid: & hoc requiritur ad rationem iustitiae. Non enim sufficit ad rationem iustitiae, quid aliquis velit ad horam in aliquo negotio seruare iustitiam, quia vix inuenitur aliquis, qui velit in omnibus iniquè agere; sed requiritur, quod homo habeat voluntatem perpetuam, & in omnibus iustitiam conseruandi. Ex quibus sic argumentor. Ut actus æqualitatem constituens (qui proprius est effectus iustitiae) sit virtuosus, oportet, ut liberè & ex electione & propter debitum finem eliciatur, cum intentione scilicet æqualitatem constituendi, & perpetuam ac in omnibus iustitiam conseruandi: sed tantum talis actus est ex vera & propria iustitia, ergo. Maior est D. Thomæ, & Aristotelis. Minor probatur. Quoniam actus morales specificantur & distinguuntur ab inuicem ex proprijs objectis & finibus; constat autem proprium objectum & finem iustitiae esse perfectam æqualitatem, & medium rei constituere inter personas; ille igitur tantum actus est, ex vera & propria iustitia, qui per se primò sive ex primaria agentis voluntate & intentione dictam constituit æqualitatem. Ultima deum conditio patet ex definitione iustitiae supra notata, & ex prima conditione; quia scilicet iustitia per se primò est ad alterum, id est ad distinctam personam, non autem ad rem, nisi quantum ab altero possidetur. Et hæc conditio correlative respondet tertiae; quia iuri in uno respectu alterius existenti respondet in altero, ut correlative obligatio.

*Primam in-
finita condi-
tionem, ut
scilicet sit ad
alterum Chri-
stifatua -
tioni conve-
nire, respectu
quibusdam
recentiorum
opiniorum.*

SED IAM nunc à prima rursus inchoantes, An satisfactionem Christi Domini congruat? videamus. Postulat igitur actus iustitiae primò, ut sit ad alterum, id est ad distinctam personam. Quomodo autem satisfactione Christi fuerit ad distinctam ab eo personam, variè doctores exponunt. Quidam enim asserunt, Christi non sibi, aut toti Trinitati, sed Deo Patri tantum satisfecisse, idque satis perspicue colligi putant, ex varijs Christi Domini locutionibus, omnia ad Patrem referentis, & ex alijs diuinæ scripturæ locis, ex quibus duo pricipia sunt. Primus ad Ephes. secundo. Per quem habemus accessum ad Patrem. Secundus est ex prima 10. 2. cap. Aduocatum habemus apud Patrem Christum Dominum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. His accedit authoritas Clementis Sexti in decretali incipiente Vnigenitus dicentis, Dei Filiū humanam assumptam naturam, ut haberet unde lapsum hominem redimeret & pro illo Patri satisficeret. Sed hæc opinio communis iam Doctorū refutata. calculo fuit explosa. Peccatum enim, ut ante dimicimus, est offensa diuinæ Majestatis, & bonitatis, quæ peccantis auerstione contemnitur ac pro nihilo dicitur; Majestas autem & bonitas communia sunt tribus Sanctæ Trinitatis hypostatis attributa: Deo itaque tribus personis communis, cuius fuit offensa Bonitas & Majestas, Christi Domini satisfactione debebatur, ac proinde non soli Patri, sed Filio etiam & Spiritui Sancto, qui cum Patre sunt unus Deus, Christi satisfactione fuit oblata, quamvis Patri, ut primo personarum diuinarum principio dicatur per quandam appropriationem Christus sua passione pro peccatis humani generis satisfecisse, & eadem ratione per ipsum patre nobis accessum ad Patrem, & apud eum esse hominum aduocatum. Veritatem hanc tuentes, & probant Suarez dis. 4. sect. 5. Asturicensis in allegata quest. 5. pag. 278. & sequentibus, Vasquez dis. 8. c. 7. *Suarez.
Asturicensis
Vasquez.*

Dicunt

2. Opinio.

Dicunt igitur alij, quos refert Suarez, satisfac-
tionem non tantum Verbo, sed eius etiam hu-
manitati tanquam operanti ut quod, esse tribu-
endam; cum enim sit humanitas realiter Verbo
distincta, potuit secundum eos inter ipsum, &
Verbum actus iustitiae propriis exerceri. Quam
opinionem quo ad partem, quae asserit humani-
tatem Christi esse principium quod, satisfactio-
nis, approbat Vasquez. *diss. 8. c. 2. & 7.* quam-
uis hoc dicat non esse sufficiens ad verē, ac pro-
priē dictæ iustitiae rationem in Christo constitu-
endam, sed dominiorum etiam distinctionem
esse necessariam. Quam opinionem confutat Suare-
z in *allegata diss. 4. s. 5.* & Aluarez *diss. 5.* Et
nos specialem de hac difficultate controuersiam
instituimus.

Duos alias dicendi modos refert, & confutat
Asturicensis loco notato.

terrena
titia

Postremus iam superest dicendi modus omnium
optimus, a viris doctissimis communiter appro-
batus; Qui dicunt diuinum Verbum, quamquam
secundum se sit unum simplicissimum supposi-
tum, quatenus tamen in duabus subsistit naturis,
humana scilicet & diuina, duplicitis rationem ha-
bere suppositi, diuini scilicet & humani, atque
ideo secundum leges & conditiones iustitiae pro-
priē dictæ posse Verbum ea ratione, qua supposi-
tum est humanum, satisfacere sibi ipsi confide-
rato, quatenus est suppositum diuinum. Cum
enim vera & propriē dictæ iustitiae operatio, pu-
ta satisfactio, distinctionem exigat necessario &
per se duarum naturarum & voluntatum, inter
quas exerceatur, nec duas substantiales naturæ
vel duas voluntates in una possint subsistere
creata persona, consequens fit (sed tamen quasi per
accidens), ut satisfactio secundum veram iusti-
tiam, qua unus hominum alteri satisfacit, realem
distinctionem exigat personarum. Itaque si duas
natura fuerint una sola personalitate subsistentes
ac proprias distinctasque voluntates habentes,
poterit unum idemque suppositum cum unitate
reali dupliciti induere personæ rationem, &
prout in una subsistit natura, & secundum unam
agit voluntatem, sibi tanquam alteri satisfacere,
quatenus in alia subsistit natura & aliam habet
voluntatem. Quemadmodum si tutor, qui vi-
ces & personam gerit pupilli, debeatur aliquid
ex bonis pupilli, sibi metipsi, velut alteri credi-
tori satisfacere potest. Neque tamen Albertino
contentio dicunt, ad rationem iustitiae proprię
dictæ distinctionem moralem sufficere supposi-
torum in diversis iuribus, & dominij funda-
mentum habentem, ut patet in allato nunc tuto-
ris exemplo. Sicut enim tutor duarum scilicet
pupilli, & creditoris personarum rationem ha-
bens, non potest sibi aliquod iniustum facere; sic
neque potest erga seipsum actionem aliquam ex-
ercere iustitiae.

objicet.

Nec verum est, quod idem ait, nimurum Pra-
latum, qui se ipsum infamat, ut priuata persona,
cum sibi tanquam personæ publicæ famam restitu-
xit, operationem erga seipsum exercere iustitiae,
ut asserit idem Author *Coroll. 17. punto 3. in prima
difficultate. pag. 322.* Ratio autem, quam affert
pro sua statuenda sententia, nihil valet; sic enim
arguit: Ratio iustitiae formaliter consistit in ad-
equando iure, quod est supra rem, vel actionem
debitam; ergo, si in una & eadem persona duo
concurrent dominia, potest eadem persona sibi
satisfacere. Respondeatur enim ius esse per se primò
respectu personæ, consequenter autem respectu
rei, & ideo, si persona realiter non distinguatur
a persona, neque in se distinctionem habeat sub-

Solatio.

Astantiam naturarum & voluntatum, nullum
verē & propriē dictum ius esse poterit, & con-
sequenter nulla secundum veram iustitiae formā
fieri æqualitas, & ideo formaliter loquendo, fal-
sum est antecedens. Et potest etiam negari con-
sequencia; quia ius supra rem nequit adæquari,
nisi respectu personæ, quam ius per se primo re-
spicit & obligatione deinceps. Denique falsum est
id quod in antecedente supponitur, videlicet
duo eiusdem rationis dominia in eadem numero
creata persona, moraliter tantum in se ipsa di-
stincta posse concurrere: vt enim ait S. D. *infra q.
35. a. 1.* vñtas relationis vel eius pluralitas non
attendit secundum terminos, sed secundum
causam vel subiectum; & ideo filius eadem rela-
tione refertur ad patrem & ad matrem, & eadem
(inquit) est ratio de Magistro qui docet multos
discipulos eandem doctrinam, & de domino qui
gubernat diuersos subiectos eadem potestate.
Constat autem eiusdem rationis esse causas do-
minij convenientis Petro, quatenus tutor est, &
quatenus est talis persona; nam, quatenus tutor
est, personam gerit pupilli, qui postquam fue-
rit sui iuri, eiudem rationis habebit dominium
in propria bona cum eo, quod conuenit Petro
circa sua. Si vero cause dominij specificam ha-
buerint diuersitatem, diuersa quidem erunt e-
iusdem persona dominia, sed hec nequaquam
sufficient, ut eadem persona ad seipsum iustitiae
possit actus operari, nisi duas habuerit substan-
tiales naturas materialiter differentes, quibus
duæ distinctæ realiter insint voluntates, ut etiam
aduertit Asturicensis loco *supra* natato pag. 285.
Verbum ergo diuinum in duplice natura subsis-
tens, diuina scilicet & humana, quatenus in hu-
mana subsistit, id est vt Deus homo, & vt suppo-
situm humanum, Deo in tribus subsistenti sup-
positis, ac prout etiam sibi ipso, vt in diuina na-
tura subsistenti secundum vere ac propriē dicta
iustitiae leges fatisfecit.

S E C U N D A ad actum iustitiae constituendum
D conditio necessaria est æqualitas dati & accepti:
Quam Christi Domini satisfactioni minime de-
fuisse demonstrant ea quæ de eius valore dixi-
mus in *prima parte Controversie*, adeo ut nil am-
plius addere sit necesse.

A D T E R T I A M itaque iustitiae conditionem trā-
seamus: Hæc autem est obligatio ex parte eius,
qui reddit æquale. Quam non esse necessariam
multi etiam ex discipulis D. Thom. contendunt.
Suarez in *allegata diss. 4. s. 5.* docet ad exercen-
dum proprium actum iustitiae non semper esse suffi-
cientarium operari ex propria & rigorosa obli-
gatione iustitiae, sed interdum satis esse operari
ad constituendum proprium ac verum medium
iustitiae intuitu ipsius iustitiae & æquitatis, eti-
amsi absque obligatione fiat. Aluarez nouissimus
S. D. interpres ait, ad veram & perfectam iusti-
tiam, quantum est ex parte debiti, sufficere vt
ille qui satisfacit, vel pro quo fit satisfactio, te-
neatur ex debito satisfacere, & per satisfactionē
reddat æquivalens.

Sed conditionem hanc ad operationem iusti-
tiae proprię dictæ constituendam esse necessariā
affirmat S. D. loco *supra* notato; atque ideo si
Christi satisfactione fuit operatio iustitiae proprię
sumptus, ex ipsis Christi satisfactionis obligati-
one Deo fuit oblata.

Ad causas evidentiam obseruandum est, personam
Verbi dupliciter posse considerari: *Vno modo ante*
assumptionem humanæ nature, per quam Deus
homo factus est & caput omnium hominum: &
secundum hanc durationis differentiam dicen-
dum

dum est, Verbum increatum non ex obligatio-
ne, sed ex infinita charitate & misericordia no-
stram assumptissimam naturam & caput hominum ac
præsertim fidelium & eorum Redemptorem ac
pro peccatis eorum satisfactorem fieri voluisse,
& sanguinem ac vitam suam pretiosissimam Deo
pro nobis à peccatorum fôrdibus & ab æternæ
damnationis pena liberandis obtulisse. *Oblatus*
est enim, quia ipse voluit, vt dicitur Iesu 53. Alio mo-
do potest considerari persona Verbi, postquam
per assumptionem humanitatis caput hominum
est effecta, & homines eius membra, ita vt ex ca-
pite & membris una consurgat persona mystica;
Propter quam unitatem ea nonnunquam, quæ
capitis sunt, membris, & quæ membrorum pro-
pria sunt, capiti tribuuntur, vt patet in *Psal. 21.*
& *Isaia 53.* *Vere languores nostros ipse tulit, &c.* Cū
itaque genus humanum pro peccatis tam originali, quam actualibus satisfacere tenetur, nec
nullius puri hominis satisfactio adæquare posset
offensam, Filius Dei carnem assumens absque pec-
cato caput hominum factus est, vt ex ipso veluti
capite & hominibus tanquam membris una
mystica persona constitueretur, quæ per actiones
capitis innocentissimi & infinite dignitatis,
æqualem iam Deo posset satisfactione pro pec-
catis humani generis exhibere. Quamvis itaque
Dei filius neque ante neque post assumptionem hu-
manitatem absolute consideratus satisfacere te-
neretur, quatenus tamen hominum caput est, &
vnam cum eis persona mystica, pro membrorum
offensis satisfacere tenebatur. Caput enim vt ca-
put, licet perfectam habeat sanitatem, hoc ipso
quod caput est tenetur pro sanitate membris lâ-
guentibus acquirenda laborare. Et qui Dux de
nouo exercitus constitutus, tenetur veluti ca-
put pro illis etiam iniurijs & offensis satisfacere,
quas finitimus vrbibus prouincijs aut Regnis
exercitus intulit, antequam ipse ductor esset. Si-
cū etiam Princeps ex hoc ipso, quod capitis mu-
nus assumit, satisfacere pro sui regni & principatu
tenetur iniurijs illatis alteri regno, vel prin-
cipatiu[m] etiam antequam ipse caput esset. Christus
igitur hoc ipso, quod hominum caput effectus
est, pro eis omnibus peccato languentibus sati-
faccere tenebatur; ac proinde hoc ipso, quod Dei.
Filius factus est homo, satisfactionis obligatio-
nem, ad quam genus hominum tenebatur, allum-
pist, cui in ipso conceptionis instanti liberum
præstitutum humanæ voluntatis assensum; & ex ea-
dem radice dicitur languores nostros & peccata
portasse, & veluti leprosus apparuisse, & alia similia, quæ in allegato capite, & alibi prosequitur
Isaias. Quo etiam pertinet dictum illud Christi
Domini clamantis à Cœlo, *Saule Saule, quid me
persequeris?* que verba exponens Chrysost. ait: *Ca-
put è Cœlo pro membris clamat, &c.*

*Christi satisfac-
tionem a
fusse iu-
stitia com-
muniue
formaliter
& propri-
tate, alio
rum tamè ra-
tionis quem
nostra.*

QVARTA conditio ad actionem iustitiae requisita est, vt actus æqualitatem constitutus sit ex ve-
ra & propria iustitia. Hanc non esse necessariam
arbitratur Suarez, Vasquez, & Asturicensis lo-
cus supra notatis. Sed hæc opinio parum aut ni-
hil videtur habere probabilitatis. Ex diffinitio-
ne namque iustitiae superioris assignata & ex do-
ctrina D. Thoma & Aristotelis explicata, per-
spicue patet actionem omnem, qua iustitia con-
stituitur æqualitas, rationem & modum non ha-
bere virtutis, nisi cum intentione fiat æqualita-
tem constituendi: constat autem æqualitatem
rebus aut actionibus ad alterum constituendam
proprium esse iustitiae finem, ad quem nulla alia
virtus, nisi fuerit ex imperio iustitiae mota, suas
dirigit actiones. Oportet igitur omnem actum

A æqualitatem iustitiae constituentem elici, aut
imperari à virtute iustitiae, ac proinde Christi
satisfactionem, per quam inter Deum & homi-
num æqualitas constituitur, à virtute commuta-
tiæ iustitiae elici aut imperari. His adde loca
scriptura clarissima, quæ Christi satisfactionem
asserunt ad ostensionem iustitiae Dei fuisse dire-
ctam, aut eius valorem peccatorum offendam
omnem adæquasse. Rom. 3. *Quem proposuit Deus
propitiationem per fidem in sanguine eius ad ostensi-
onem iustitiae sua propter remissionem precedentium
delictorum in sustentatione Dei ad ostensionem iustitiae
eius in hoc tempore, vt sit ipse iustus, & iustificans eum,
qui ex fide est Iesu Christi. & 1. Cor. 1. Factus est no-
bis iustitia, & sanctificatio, & redemptio, & Psal. 129.*

B Copiosa apud eum redempcio, & 1 Cor. 1. Empti estis
precio magno. Verba autem Apostoli de Christi
satisfactione esse intelligenda pater ex communione
Sanctorum expositione, & præsertim S. Th. in
Commentarij ad diuersa loca. Et infra q. 48. a. 4. Cū
itaque diuinæ scriptura verba semper in sensu
proprio sint accipienda, si nulla sequatur absurditas,
iustitiae nomen in dictis Apostoli verbis
propriè sumendum est; nihil enim habet absurdum
vel incongruum. Et Arist. in 5. Ethic. c. 4. agens de
iure communitati emendatiuo, quod circa a-
ctiones iniuriarum veratur, docet in eo tunc iu-
stitiae æqualitatem seruari, quando id, quod pro
illata exhibetur iniuria est illi æquale; iam autem
constat Christi satisfactionem æqualem ac su-
perfluentem fuisse peccatis omnibus humani ge-
neris: cum igitur eam Christus, vt tales Deo
pro nobis obtulerit, vt nos à peccatorum fôrdi-
bus & ab æterna damnatione redimeret, conse-
quens est eum esse actum excellentis iustitiae cō-
mutatiæ. Et confirmatur: Christi satisfactio de-
buit elici suauiter & connaturaliter ab una ali-
qua speciali virtute multò magis, quam actus
satisfactionis aliorum hominum; hæc autem vir-
tus alia esse non potest, quam iustitia cōmutatiæ,
vt patet ex dictis; igitur ab illa debet elici.
Antecedens probatur; quoniam ad Christi Do-
mini dignitatem pertinet, vt ex eius gratia ple-
nissima deriuenter virtutes supernaturales ad
omnes animæ potentias perficiendas in ordine
ad omnes actus honestos secundum proprias eo-
rum rationes, quibus obiecta respiciunt: ex. g.
ieium oratio & passio Christi actus erunt ex
diuersis virtutibus, secundum diuersas eorum
rationes & bonitates, veluti ex varijs fontibus
procedentes: Oratio namque non solum habe-
bat bonitatem religionis, & ieium temperan-
tiae, & passio patientiae; sed hi omnes actus boni-
tates etiam habebat charitatis obedientiæ satisfa-
ctionis, &c. vt igitur suauiter & quasi connaturaliter
elicentur, necessariæ fuerunt in Christo
speciales illæ virtutes, ex quibus vt proprijs cau-
sis dependent actus illi secundum singulas sua-
rum bonitatum rationes; ita vt in Christo esset
virtus Religionis, temperantiae, patientiae, iu-
stitiae commutatiæ, obedientiæ, &c. Postrem probatur etiam ratione, quartam illam conditio-
nem Christi Domini satisfactioni non defuisse.
Satisfactio Christi vel fuit elicita, aut imperata
à virtute penitentiæ, vel à religione, vel à cha-
ritate, vel non ab una tantum virtute sed à pluri-
bus iuxta plures ad eius integritatem & perfe-
ctionem actus concurrentes, vel à iustitia pro-
priè dicta sed non à virtute penitentiæ, neque
&c. ergo à virtute iustitiae propriè sumptę. Prima
propositio patet ex sufficienti enumeratione
principiorum satisfactionis Christi iuxta totidem Theologorum opiniones communiter hic
ab expo-

ab expositib⁹ relatas. Secunda verò quo ad singulas èrūs partes probatur. Et primò Christi satisfactionem non suisse à virtute pœnitentia elicita, aut imperata: quoniam, vt ait S. D. *infra q. 84. a. 7. ad 4.* in Christo nulla potuit esse virtus pœnitentia, sicut nec vllum in eo potuit esse peccatum proprium, quod solum est materia pœnitentia. Secundò probatur idem de virtute religionis; quia virtus religionis non habet Deum pro obiecto, quatenus est offensus ab homine, neque vt ab eodem est ei debita & offerenda satisfactione, sed quatenus primum principium est creationis & gubernationis rerum, cui summa debetur reuerentia & honor ac seruitus ob eius maximam excellentiam, qua cætera omnia transcendit in infinitum, vt ait S. D. *in 2. 2. q. 81. a. 3 & 4.* Eodem etiam medio probatur, Christi satisfactionem non suisse elicita aut proximè imperatam è charitate; nam charitatis obiectum est Deus, quatenus in se ipso bonus est, non vero quatenus est offensus ab homine, & prout eius est satisfactione placandus. Quod autem à pluribus virtutibus non sit elicita, probatur: quia plurimum virtutum actus nequeunt in unum finem alicui virtuti proprium ordinari, nisi per eius virtutis directionem & imperium, quæ propriè ac per se primò respicit illum finem: at virtus, cuius proprius finis est illatam iniuriam satisfactionis æqualitate recompensare, iustitia est cōmutatiua; igitur actus omnes humilitatis, temperantia, patientia, religionis, &c ex quibus veluti partibus vna resultauit integra Christi satisfactione, ex imperio commutatiua iustitia dependebant, & in hunc finem ab ea dirigebantur.

S. Thom. Prima propoſitio patet ex Doctrina D. Th. *in 2. 2. q. 3. a. 1. & q. 58. a. 5. & q. 81. a. 1. ad 1.* Secunda evidens est, & patet ex diffinitione iustitiae superius explicata.

S. Thom. **VLTIMA** demum conditio infertur eidenter ex quarta; atque ideo eadem probatione, qua Christi satisfactioni quartam inesse probauimus, est contenta. **Sciendum** tamen est, quod licet in Christo fuerit vera cōmutatiua iustitia propriè, & formaliter dicta, non erat tamen eiusdem specificæ rationis cum nostra, sed longè sublimior: quod probatur **primò**: quia unitas & diuersitas habitum ex actibus & actuum ex obiectis est accipienda; at obiectum iustitiae Christi commutatiua longè altioris ordinis est, quam obiectum iustitiae nostræ; ergo. Maior patet. Minor probatur: qui obiectum nostræ iustitiae cōmutatiue est actio humana constituens æqualitatem inter hominem & hominem, vt habetur ex Arist. *in 5. Ethic. c. 2.* at obiectum iustitiae Christi commutatiua est operatio. Theandrica, id est Dei virilis, vt constituens æqualitatem inter Deum offendit & humanum genus offendens; sic enim vt Dei virilis, per se & intrinsecè valorem habet infinitum, qua culpe in Deū cōmissæ infinitatē adæquat, quod nullius puri hominis actioni potest conuenire, vt latè supra probauimus. **Secundò** probatur idem dictum: quoniam vbi sunt diuersarum rationum excellentia carum personarum, quibus aliquod ius est debitum, diuersa sunt per se differentia debiti, vt debitum est: ac proinde virtutes, quæ diuersas has debiti differentias respiciunt, necesse est specie distingui. Cum itaque iustitia Christi respiciat debitum Deo, cuius excellentia supereminet omni creaturæ; iustitia vero hominis respiciat debitum homini, sequitur Christi iustitiam commutatiuam ab hominis iustitia commutatiua specie distingui: Antecedens est D. Tho. *in 2. 2. q. 101. a. 1.* Vbi pro-

A bat, pietatem ab alijs iustitiae partibus specie distingui: quoniam (inquit S. Th.) *Homo efficitur diversimode alijs debitor secundum eorum diversam excellentiam, & diuersa beneficia ab eis suscepta; in retroque autem Deus summum obtinet locum, qui & excellentissimus est, & est nobis essendi, & gubernandi primum principium: secundarij verò nostri esse, & gubernationis principia sunt parentes & Patria, à quibus, & in qua nati, & nutriti sumus; & id est post Deum est homo maximè debitor parentibus & Patria.* Vnde sicut ad religionem pertinet cultum Deo exhibere, ita secundario gradu ad pietatem pertinet exhibere cultū parentibus & Patria, &c. & in art. 3. eiusdem quest. ad secundum ait: quia Deus excellentior modo est principium essendi & gubernationis, quā Pater vel Patria: ideo virtutem religionis, quæ cultum exhibet Deo, esse diuersum à pietate, quæ cultum exhibet parentibus & Patria. Et in *q. 102. a. 1.* ex eodem principio distinguit obseruantia à religione, & pietate, & *q. 104. a. 2. ad 4.* docet eodem modo distinguendas esse diuersas species reuerentia: qua etiam ratione Cajetanus ibi distinguunt obseruantiam respectu Dei, & respectu hominis. **Postrem** probatur illud dictum; quia iustitia Christi commutatiua ad ordinem pertinet hypostaticum, & soli potest hypostasi diuina in assumpta natura conuenire: nostra vero iustitia commutatiua ad ordinem pertinet naturæ, vel gratiæ; igitur plusquam specie differunt, & in vna tantum analogia ratione formalis conueniunt.

QVARTA CONTROVERSIAE PARS.

Quem iustitia modum habuerit Christi satisfactio: An scilicet fuerit secundum omnem rigorem iustitia.

M Edina super hoc articulo, & Bannes prima sententia, *p. q. 21.* quibus consentit Albertinus in al. statu conlegato Corollario 17. pag. 323. Questiōnem hanc invenerit existimant à præcedente non distingui dicentes, eam omnem satisfactionem, quæ est ex iustitia, esse etiam de toto rigore iustitiae.

Sed duas has questiōnes esse specie distinctas docent alij serè omnes S. D. expositores & Theologoi. Ad cuius eidēntiam scito, satisfactionem duplū dicūlīcē dici posse rigorosam: Vno modo antecedenter & concomitanter, quæ scilicet nullam ad roficiatam gratiam offensi factam satisfaciēti: Alio modo concomitanter tantum, quia scilicet secundum se est æqualis offensa: adeo vt ille, cui debetur, non possit de iustitia maiorem exigere, quamvis non teneatur eam acceptare, nisi ex antecedenti gratuita voluntate decreuisset eam acceptare, sicut evenit in alijs contractibus. Nam si quis seruū bello iusto captū iusto pretio, puta certū aureorū vendiderit, dicitur illū vendidisse secundum iustitiam rigorosam concomitanter, non autem antecedenter, quia nulla lege, iustitiae tenebatur illum vendere, supposita tamen libera voluntatis determinatione aut pacto vendendi, non potest maius ab emptore pretium exigere. Sed præterea distinguit recentiores satisfactionem priori modo rigorosam in duas, quarum altera omnes habeat conditions, quæ tam ex parte satisfaciēti, quam ex parte ipsius satisfactionis sunt necessariae, vt adæquet, aut etiam excedat offensam, ita vt si creditor iniuriam vellet aliqua satisfactione compensare, solam hanc iuste posset exigere. Tres vero præcipue solent numerari cōditiones rigorosæ satisfactionis hoc modo.

modo sumpta: *prima* est, vt non sit ex gratia & liberalitate creditoris: *secunda*, vt sit ex proprijs non autem ex bonis eius, cui fit satisfactio: *tertia*, vt non sit ex per se debitibus alio titulo creditori: & secundum hunc sensum, certum est queſtionem hanc à præcedenti non esse differentem, vt etiam dicenda declarabunt. *Altera* est, qua præter conditiones iam dictas hanc etiam habet, vt satisfactio illi, cui debebatur, oblata illum ad eam acceptandam obliget; quia scilicet condignam ei pro offensa satisfactionem oblatam acceptare tenetur. Quam conditionem negant prioris sententia: defensores ad perfectam & rigorosam satisfactionem esse necessariam: cuius oppositum alij plures tueruntur, vt probabilius. Nobis via quædam ac modus dicendi medius inferius explicandus magis arridet.

PRIVS autem de ea satisactione, que non antecedenter, sed solum concomitantem est rigorosa, dicendum est. hæc enim, sicut humanis actibus, est communior, sic etiam est intellectu facilior. Ad huc autem rigorosæ satisfactionis modum, non omnes, sed vna tantum, scilicet tertia ex predictis conditionibus videtur absolutè necessaria. Erat autem prima conditio, vt satisfactione non sit ex gratia & liberalitate creditoris, quam conditionem, ut iacet, huic modo rigorosæ satisfactionis non esse necessariam probatur primò: quia quæ gratis à Deo donantur, non minus transeunt in dominium satisfacientis, quam si non essent illi à Deo donata, sed aliud habita. At, si aliunde ea satisfactor habuisset, sufficientem haberent valorem ad iniuriam condigne compensandam; ergo eandem habent dignitatem, licet habeantur ex antecedenti & gratuita Dei donatione; quoniam ex Dei donatione nihil de eorum valore minuitur. Et confirmatur ac explicatur exemplo. Nam, si decem aureos mercator Petro donauerit, poterit Petrus ab illo pallium emere iusto pretio; ergo etiam si eidem mercatori pro iniuria sit à Petro satisfactione in pecunia facienda, poterit ei iustè & condigne satisfacere per pecuniam gratis ab eo receptam: probatur illatio; quia non minus requiritur dominium pretij quo pallium emitur, quam dominium pecuniae qua satisficit offendit: At dominium pretij seu pecuniae gratis & absque respectu ad contractum emptionis à mercatore donata sufficit ad contractum emptionis palij in eundem cum eodem mercatore secundum rigorosam iustitiæ æqualitatem; ergo idem dominium sufficiet ut illius oblatione pecuniae iustè & rigorosè compensetur offensa. Secundò probatur primam illam conditionem, sic absolute sumptam, non esse necessariam. Quia quicunque Deo debet aliquid ex voto, aut ex alio præcepto religionis, non potest illud Deo reddere, nisi ex ijs, quæ gratis à Deo recepit, & tamen in hac satisfactione perfecta reperitur æqualitas; ergo, quod homo pro offensa Deo satisfaciat, ex gratia charitatis & alijs gratis ab eo receptis, nihil prosums de satisfactionis equalitate diminuit. probatur consequentia: quoniam vtrobique seruari debet æqualitas rei ad rem, licet obligatio ex diversis radicibus seu titulis oriatur, scilicet voto præcepto vel offensa. Antecedens vero probatur; quia Iacob. Gen. 28. votum vovit dicens, si fuerit Dominus mecum, &c. cunctorum, que dederis mihi, decimas offeram tibi. Certum est autem Iacob votū hoc ad æqualitatem fuisse seruaturum, & acta seruas decimas offerendo ex his, quæ gratis fuerat accepturus, & acta postea recipit à Deo. Et Populus Israel ex diuino præcepto ad religionem pertinente tenebatur Deo decimas & pri-

Naz. in. P. Thym. 2 partem.

mitias offerre; quod tamen ad æqualitatem ser-
vabat ex acceptis à Deo gratis hæc offerendo.
vnde Deut. 26. offerenti primicias hæc verbo-
rum forma præscribitur. Profiteor hodie coram
Domino, &c. & idcirco nuna offero primicias frugum
terrae, quam Dominus dedit mihi. Tertiò probatur
idem: quia perfectio & æqualitas ac ratio iusti-
tiae & rigorosæ satisfactionis pro peccato venia-
li, & pro pœna temporali ex peccato relata non
tollitur aut minuitur ex hoc, quod est ex accep-
tis à Deo gratis; ergo neque ex hoc tollitur aut
minuitur ratio rigorosæ satisfactionis pro pec-
cato mortali. Antecedens probatur quia satis-
factione pro veniali, & pro pœna temporali non
fit ad æqualitatem, nisi mediante gratia gratis
accepta. Consequentia verò probatur quoniam
ideo gratis accepisse principium satisfactionis
non tollit ab eo condignitatem & æqualitatem
iustitiae, quia gratia & iustitia attenduntur hic
secundum diuersa. Gratia namque gratis à Deo
recipitur, præmium verò de iustitia datur pro
merito ex gratia procedente, & remissio venia-
lis & pœnae temporalis datur secundum æqualita-
tē iustitiae pro satisfactione ex gratia procedēte.
At verò etiam si pœnitentia, qua satisfacimus
pro culpa mortali detur gratis; tamen gratia &
iustitia satisfactionis sunt respectu diuersorum:
quia gratia est, quod gratis nobis à Deo confer-
tur gratia & satisfactione; iustitia verò, quod pro
satisfactione remittitur offensa, &c. Quartò pro-
batur; quia per Indulgentias satisfacimus ad æ-
qualitatem pro pœnis Purgatorij, &tamen in eis
gratis applicatur nobis satisfactio Christi & San-
ctorum, per quam pœnas nobis debitas recom-
pensamus ad æqualitatem. Quintò probatur idem;
quia nos vt membra Christi Deo satisfacimus de
rigore iustitiae pro peccato, quatenus est offensa
Dei, & tamen hæc satisfactio est ex magna gra-
tia, qua scilicet gratis, vt viua membra Christo
capiti ad unius corporis integratatem copula-
mur, &c. Sexiò probatur, quoniam ad æqualita-
tem satisfactionis pro iniuria, satis est vt actus,
qui in satisfactionem exhibetur offenso, liberè
eliciatur & offeratur ab eo in honorem offensi,
licet etiam offensus illius actus dominium habe-
at Differunt enim restitutio & satisfactio, quia
illa versatur in rebus acceptis, in quibus debitor
intedit lœsam æqualitatem refarcire, & idèo fieri
non potest ad æqualitatem per res, quæ sunt il-
lius cui fit restitutio; sic enim facta restitutio
nihil recipit eius, quod ante restitucionem illi
debebat; ac proinde remanet inæqualitas: hæc
verò, scilicet satisfactio, in exhibitione versatur
honoris, quo per actionem liberam fieri potest,
quamvis illa sit sub dominio Dei. Quemadmodū
enim per peccatum, quatenus eius actus sub do-
mino est voluntatis humanae, Deus offenditur,
licet sit etiam sub dominio Dei, prout entitas
quædam est à Deo creata, ita è contra Christi sa-
tisfactio, quamvis effet sub dominio Dei, quatenus
tamen liberè offerebatur à Christo, cedebat
in gloriam Dei, & idèo perfectam habebat iusti-
tiae æqualitatem, & hæc est doctrina D. Th. in 4.
d. 15. q. 1. a. 2. ad 2. & ad Anibaldum ibidem art. 1.
ad 2. Ultimo probatur à simili in merito, ad quod
non requiritur, vt actus, quos offerimus Deo
sub eius dominio non contineantur, sed fatis est
vt titulus veræ ac proprie libertatis nostri sint,
licet sit etiam Deus eorum Dominus.

Secunda conditio erat, vt satisfactio fiat ex bonis propriis ipsius satisfacentis, non autem ex bonis eius, cui fit satisfactio, aut quæ ex illo valorem habent & dignitatem : Hanc verd

E condi-

conditionem (ut iacet) ad iustitiam concomitantem tanum rigorosam non esse necessariam. *Probatur primo:* Quia satisfactio Christi fuit perfectissime rigorosa, & tamen fuit ex bonis, quae erant sub dominio Dei. *Secundum,* quia satisfactio nostra ad hoc ordinatur, ut offenditum constituit in dominio vel possessione illius actionis aut entitatis, quae est satisfactio, sed eius finis est ablatum honorem offenditum restituere, & hoc optimè fieri potest per actionem sub offensi dominio comprehensam; ergo. Maior probatur. Nam, qui pro coniunctio in alterum dicto per verba satisfactio, non ad hoc verba profert, aut proferre debet, vt, cum ei satisfacit, in dominio vel possessione constituit suam locutionis, que retractat coniunctum, vel aliquius entitatis, que fuerit per coniunctum à Deo sublata, sed per retractationem subiectio-
nem & venia petitionem plenè, & ad aequalitatem iustitiae satisfacit, cum tamen actiones istae non transeant in offensi dominium, sed manent sub dominio satisfaciens: Quoniam, vt ait Philosophus honor est in honorante. & sicut Deum per peccatum in honorum, cuius tamen peccati entitas non subtrahitur à dominio Dei: ita è contra fieri potest satisfactio per actiones sub offensi dominio comprehensas. Minor vero probatur, quoniam honor Deo redditur per satisfactionem, puta penitentiam, non prout est à Deo, tanquam prima causa, sed vt est ab homine, tanquam à causa proxima. At per hoc, quod Deo redditur honor per actum penitentiae liberum, satisfit illi pro offensa; ergo satisfactio, quae in iniurie compensatione & honoris restitutione consistit, optimè fieri potest per actionem sub offensi dominio comprehensam. Maior huius argumenti probatur, quia, licet Deus omnem illius actionis entitatem & rationem efficiat, vt prima causa, non tamen ea actione Deus honorat aut satisfacit; quoniam actio illa rationem habet honorandi & satisfaciendi, prout exit à proxima causa, sicut etiam Deus, quamvis vt prima causa producat omnem entitatem & rationem meriti, comedionis & ambulationis, non tamen meretur, comediat aut ambulet; quia rationes seu denominations istae formales actui coenunt tantum, vt est causa proxima; homo enim per hoc Deo satisfacit, quod illi per actum penitentiae se subiicit in recompensationem offensa secundum aequalitatem iustitiae; igitur actus penitentiae satisfactorius est pro peccato ea tantum ratione, qua libere producitur à satisfaciente, non autem qua ratione sub Dei dominio comprehenditur, sicut etiam per actionem supernaturalem, cuius supremum dominium habet Deus satisfit illi pro culpa veniali & pro pena temporali, &c.

Igitur absolutè loquendo dicendum est duas praedictas conditions non esse necessarias ad eum rigorosa iustitia modum, de quo nunc loquimur, si tamen vtraque limitetur, erit vtraque huic satisfactionis modo necessaria; Et prima quidem dicens satisfactionem non debere esse ex gratia & liberalitate creditoris, ita debet intelligi, vt scilicet satisfactio de se minimè sufficiens, sed inaequalis offenditum non acceptetur ab offendo, tanquam sufficiens, tunc enim non erit condigna secundum se; sed ita accipienda est prima condition, vt satisfactio non fiat per id, quod gratis acceptum est, vt fiat illa satisfactio, quamvis fiat per id, quod satisfaciens operatur in virtute beneficij gratis accepti, vel etiam per id, quod gratis acceptum est sine ordine ad satisfactionem. Secunda vero conditio, vt huic modo iustitia

A sit necessaria, debet intelligi absque præcisione, siue exclusione alieni, dominij etiam illius, cui debet fieri satisfactio, ita, vt sensus sit: satisfactio debet esse ex proprijs id est ex ijs, quae sunt sub dominio satisfaciens, licet eadem bona sub eius dominio continetur, cui debita est satisfactio: sic eam explicant Capreolus *loco sup a not 2.*, & Asturicensis, *pagina 366.* & ratione probatur eius prima pars; quia, si non fieret satisfactio ex bonis satisfaciens, sed alterius, nulla offensa fieret aequalitas; quia verè, & propriè nihil ad eius recompensationem exhiberet; nullus enim dare potest, quod suum non est. Secunda vero pars probatur; quia sicut vniuersalis & prima Dei causalitas non tollit efficientiam in secundis causis, sed eam causat & perficit, sic vniuersale dominium Dei in cius vniuersali causalitate fundatum, non tollit huius hominis particulae dominium.

Nunc de tercia conditione dicendum est, quam huic modo rigorosa iustitia diximus esse necessariam, ea vero est vt satisfactio non fiat ex per se debitibus creditori alio titulo iustitiae particularis. Ad cuius evidentiam duas particulæ sunt explicanda. Prior est illa: *ex per se debitis alio titulo iustitia non fiat ex parte debiti,* quae ideo apposita est; quia potest etiam alijs iustitiae titulis, quam ex offensa esse debita satisfactio, non per se & ex obiecto, sed accidentaliter & imperatiue, vt si quis debeat satisfactionem, per se, & absolutè tendunt ad obligationem imponendam satisfactioni: cuius signum est, quod non existente prima illa obligatione & offensione contracta nullum de tali satisfactione fieret iuramentum aut votum; sed ad prioris obligationis firmatatem, & ad promptioris solutionis effectum solent adiungit; ac proinde exhibendo satisfactionem, vt quatuor plene & condigne satisfit non solum primæ, sed alijs etiam accidentaliter additis obligationibus ad religionem & obedientiam pertinentibus. Altera particula est, *iustitia particularis,* quae ideo ponitur; quia, si eadem satisfactio debita fuerit ex iustitia legali supernaturali ordinante illam ad commune bonum, per eandem vtrique satisfit obligationi. Primo quia iustitia legalis priorem supponit obligationem, & ideo accidentaliter illi superuenit. Secundo quia iustitia legalis, cum sit vniuersalis potest per imperium ferri in materias omnium virtutum: & simile ferre est obedientia, cuius ratio materialiter saltè inuenitur in omni virtutis actu sub precepto cadente. *Quibus prmissis probatur dicta conditionem esse necessariam:* Primo quia satisfactionis aequalitas exigit, vt quod in recompensationem offensa redditur illam adaequet, at si id quod per satisfactionem exhibetur offenditum etiam pro aliquo alio, quod per se debitum est alio titulo iustitiae particularis, non redditur ad aequalitatem offenditum, nisi tantum superexcedat offenditum, quantum redditur pro alio debito ex iustitia particulari; ergo. Declaratur secunda proprieitatem. Nam, si offenditum fuerit ut duo, & satisfactio fuerit ut quatuor, per duos satisfactionis gradus recompensabitur offenditum ad aequalitatem, & secundum alios duos gradus valoris poterit alteri debito ex iustitiae

Iustitia ut duo satisficeri ad æqualitatem; si vero satisfactio valorem solum habeat eum, offendit, & exhibetur etiam pro alio debito ex iustitia particulari, quantum redditur, pro illo alio debito, tantum detrahitur recompensationi facienda pro offensa; atque ideo non poterit illam adæquare. Secundò probatur idem exemplis. Nam si Ecclesia debo centum ex voto, & centum ex locatione seu conductione agrorum, & centum ex mutuo, & alia centum ex decimis, non satisfacio ad æqualitatem iustitiae, si centum tantum illi reddidero. Nam plures illi iustitiae tituli multiplicant & augent debitum; adeò ut totum debitum simul acceptum sit quartercum; igitur solvendo centū non satisfacio ad æqualitatem; cum illi debeatur adhuc trecentū, &c.

Quarta vero conditio, nimirum ut satisfactio condigna, & æqualis secundum dictum iustitiae rigorem illi, cui debetur oblatione, illum obliget sine novo pacto ad eam acceptandam, non est absolutè loquendo necessaria. Primo; quia satisfactio, quam nunc offerunt Deo iustificati pro penitentia temporalibus debitis peccato remissio, est æqualis & rigorosa modo, prædicto, & tamen Deus absque addito pacto & promissione, quod esset ea contentus, illam acceptare non tenebatur, sed poterat aliam aut alias pro libito suæ voluntatis exigere absque villa lassione iustitiae. Si namque verum est, quod doctissimi quidem affirmant, ut penas Purgatorij per se primò peccatorum nostrorum satisfactioni fuisse deputatas, sed per Dei misericordiam in penas praefentis vita ijs, qui eas subire voluerint, commutari, patet non teneri Deum ad acceptandas pro satisfactione peccatorum huius nostræ vita penas & leuiania, peregrinationes, &c. Quemadmodum si quis abstulerit alteri honorem aut equum; & pecuniam offerat secundum moralem estimationem æqualem honori vel equo, quem potest in propria specie restituere, non tenetur ille, qui lassus est, eam acceptare, quamvis satisfactio sit moraliter æqualis offendit; si tamen liberè consentiat, ut honor aut equus pecunia recompensetur, iustitia constituetur æqualitas & erit satisfactio iustitiae rigorosa modo dicto, licet ea recompensatio gratis acceptetur; quoniam illa gratia, nihil de recompensionis æqualitate diminuit, sed propriam huius satisfactionis materiam in aliam mutat eiusdem estimationis & valoris: sicut etiam Deus præcisa promissione vel pacto non tenetur viuis iusti satisfactionem acceptare pro alio, cui penae debentur temporales; at supposita Dei promissione vel pacto potest unus pro penis temporalibus alteri debitis ad æqualitatem iustitiae satisfacere, & similiter qui iure belli captiuus habet serum, non tenetur à volente illum redimere premium acceptare, si tamen illud acceptet, vendere volens serum, erit condigna & iusta recompensatio & satisfactio iniuriæ, quam captiuus ille intulerat communitatì, contra quam pugnabat, que suum ius in eum transstulit, qui hominem iusto bello captiuum in seruitutem rededit, &c.

Satisfactio.
nē perfecta
rigorosa.
nam modis differendum est. Et quoniam huiusmodi homo & satisfactio multiplex est: quædam enim fit hominē, non nisi, & quædam fit Deo, & hæc duplex est, nam exigere a quædam fit ab homine puro, & quædam fit à Christo Deo simul & hominē: de singulis in offendit, nisi quando fit prima quidem satisfactio, quæ fit homini ab hominā specie mine, ut rigorosa sit antecedenter & concomi-

tanter, non exigit actualem acceptationem of abea, qua fensi, nisi quando satisfactio fit in alia specie ab debetur, ea, quæ debetur. Primam huius dicti partem tenent que vero fī Deo, post Vega lib. 7. in Concil. Trid. c. 9. Medina Cod. de lat eius be- paret. T. 3. q. 1. & Valsquez diff. 9. & probatur neuolentia primi. Quia, si quis Petro inscio vel mortuo ho- orgasias.

E

D

C

B

Et ex his sequitur secunda eiusdem dicti pars, videlicet, huius rigorosæ satisfactioni non esse necessarium, ut offendit eam acceptare teneatur, sed satis esse, ut non possit aliam maiorem exigere: quemadmodum etiam rigorosa emptio- nis & venditionis æqualitas non requirit, ut emptor aut vendor ex iustitia emere aut videretur æqualitas. Tertia demum eiusdem dicti pars probatur; quia satisfactio, quæ est in una re debita, si fiat in alia, quæ fit etiam secundum moralem estimationem æqualis, non constituit simpliciter æqualitatem à satisfaciente fieri debitā; igitur, ut obligationi satisfiat, necesse est, ut eam acceptet offendit: quod explicatur exemplo. Nisi si Petrus tenetur iniuriā recompensare Ioanni honorem exhibendo, & velit oblatione pecunia sa- tisfacere, non plenè refaretur honor Ioannis, nec debita constituitur æqualitas; quia honor sublatus, honore tantum adhibito sua aptè natura re- stituitur. Itaq; nisi qui Iesus est, sit ea satisfactio ne contentus, nunquam debita consurgit æqualitas.

Ea vero satisfactio, quam homo Deo debet ob- fensam illi per peccatum illatam, exigit Dei bene- uolētiā: quoniam, vt ait S. D. in 1. 2. offendit non remittitur alicui, nisi per hoc, quod animus of- fensi pacatur offendenti; Deus autē sola dilectione, ad quā sequitur infusio gratiæ, nobis pacatur, ut ibidē explicat optimè Caietanus, & per hoc differt ab ea satisfactione, quā unus homo debet alteri; hæc enim cōsistit in æqualitate perfecta rei ad rem, quæ non variatur ex dispositione, vel a- ctu alterius extremitatis; satisfactio vero, quæ Deo fit, ad amicitiam cum eo complete reconciliandam ordinatur: & ideo necelariō postulat eius benevolentiam & gratiam.

Sæcūlū fāctio-
nic christi cō-
uenire pri-
mā rigorosa
iustitiae con-
ditione; cui
male Suarez
et alij adhibet
limitatio-
nes.

SUPER EST IAM VNA ceterarum omnium perfe-
ctissima satisfactio soli Christo Domino propria, cuius
gratia totam hanc proposuimus, & disposuimus
Controversiam.

Et igitur prima conditio, vt satisfactio non sit
ex gratia & liberalitate creditoris, quæ parum
aut nihil differt à secunda, nimirum, vt sit ex pro-
prijs eius, qui satisfacit; & ideo Caiet. super hoc
a. Soto de natura & gratia lib. 3. c. 6. & in 4. d. 19.
q. 1. a. 2. Medina super hoc art. Asturicensis, &
Vasquez duas has conditiones in vnam coniungunt,
quibus consentit etiam Albertinus in al-
legato Coroll. 17. pancto 3. in prima difficultate, pag.
320. Sed quia secunda significatio latius patere
videtur, quā prima, ideo Capreolus in 4. d. 15. q. 1.
ad 1. Aureoli, Ferrar in 4. cont. gent. c. 5. Suarez,
Aluarez, & alij cam à prima distinguunt. Nos autem
hic agentes de prima, ea de secunda tantum
attingemus, quæ sunt illi cum prima communia:
quæ verò secundæ tanquam propria tribuit Suarez
& alij, suo loco consideranda reseruamus.

Postulat ergo primò rigorosa satisfactio, vt
non sit ex gratia, & liberalitate creditoris. Ra-
tionem huius conditionis assignat Sotus loco no-
tato de natura & gratia: quia satisfactio est opus
iustitiae: ergo ex propria ratione distinguunt à
gratia, ita vt quantò plus in opere fuerit gratiæ,
tantò minor sit in eo ratio satisfactionis; igitur
illa sola erit profecta & omnibus iustitiae nume-
ris absoluta satisfactio, cuius valor totus emanat
à debitor, nulla perueniente vel interueniente
gratia creditoris. Qui totus ferè discursus colli-
gitur ex Apostolo ad Roman. 4. cap. cuius verba
sunt. *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur
secundum gratiam, sed secundum debitum, ei autem,
qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat
impium, reputatur fides eius ad iustitiam, secundum
propositum gratiae Dei & capit. 11. Si autem gratia,
iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gra-
zia. Ideo verò gratia satisfactionem præueniens
iustitiae minutò perfectionē, quia virtualis que-
dam est remissio debiti gratis à creditore facta
debitori: quò verò maior hæc fuerit, eo plus sa-
tisfactio deficeret ab æqualitate iustitiae. Et ideo,
vt scitè Caietanus aduertit, omnis ea satisfactio,
qua præuenientem supponit gratiam creditoris,
satisfactio non est, nisi ex misericordia præueni-
ente & quodammodo supplente, vt sit sufficiens
satisfactio: Talis verò satisfactio contra eam dis-
tinguitur, qua est per æqualitatem, & ex toto
rigore iustitiae, de qua modo loquimur; ac pro-
inde contradic̄to manifesta est afferere, posse
hominem Deo perfectè satisfacere pro commis-
so peccato, & eum id posse per charitatem ex di-
uina misericordia deriuatam; satisfactio namque
perfecta non præsupponit vt principium, sed ef-
ficit & habet vt terminum diuinam reconcilia-
tionem; ad hanc enim per se primò dirigitur sa-
tisfactio.*

Suarez.

Conditionem hanc sic explicat am Suarez. tribus a-
lijs conditionibus ait esse limitandam. Prima est,
vt gratia siue liberalitas creditoris ad huc finem
fiat debitori, vt possit creditori satisfacere; sic
enim est virtualis quedam debiti remissio, sicut
(inquit) si Petrus Paulo centum tribuat, vt si-
bi totidem soluat, quæ illi debebat, libera remis-
sio potius est, moraliter loquendo, quam iusta
solutio: si verò donatio præcesserit absoluta,
nullum habens respectum ad debiti solutionem,
maior (inquit) intelligeretur esse perfectio ius-
titiae, etiam si quis ex eadem re, quam à credito-
re dono recepit, illi debitum soluat; quia tunc
in donatione & solutione non includitur virtua-

A liter debiti remissio. Secunda limitatio est, vt per
illam rem, quæ gratis à creditore datur, vt ab ipso
datur, fiat recompensatio siue solutio debiti;
nam & si præcedat liberalis donatio creditoris
etiam in ordine ad debiti solutionem, si tam-
en (inquit) solutio non fiat ex eadem omnino
re, quæ dono accepta est, sed ex alijs acquisitis
labori & industria debitoris, hoc non ita repugnat
perfectioni iustitiae, quia iam debitor ali-
quid de suo habet, quo debitum soluit. Quem-
admodum si quis centum Petro debeat & ab illo
accipiat decem, quibus negotiari possit & lucra-
ri, quidquid necessarium est ad soluendum debi-
tum, tunc verè ex iustitia soluit: immo si tan-
tum lucretur vt possit etiam id quod ad lucrandum
acceptis per soluere, erit perfecta iustitia &
æqualis; quia nec totum debitum, nec pars eius
formaliter aut virtute fuit gratis remissa, sed sol-
lum antecessisse videtur quædam mutatio, quæ
non repugnat perfectioni iustitiae, si postea com-
pensetur. Tertia limitatio est, vt hæc liberalitas
fiat ab ipso creditore ei, qui debet satisfacere.
Nam, si gratia supponatur alteri facta, non tam-
en ei, qui soluturus est debitum, nihil (inquit)
hoc refert ad rationem iustitiae, quia per huius-
modi gratiam, nihil debitori remittitur. Ex his
limitationibus Albertinus loco supra notato pri-
mam negat esse necessariam; quia, si Paulo debito-
ri verè donata sunt centum à Petro creditore,
Paulus per gratiā donationis, quæ præcessit cō-
tractum solutionis, factus est Dominus illorum
centum, & ideo donatio illa non videtur esse re-
missio virtualis. Sed hæc ratio valde friu-
la est; quamvis enim Paulus dominium acquisiuerit
illorum centum, hoc tamen est ex gratia creditoris;
& ideo Pauli satisfactio tota pendet ex
gratia & liberalitate creditoris, qua sit potens ad
restituendum, non autem ex propria Pauli facul-
tate; ac proinde quamvis illa donatio non esset
remissio virtualis, solutio tamen illorum centū
non erit satisfactio ex toto rigore iustitiae.

Quod autem ait Suarez, donationem absolu-
tam præcedentem, qua scilicet nullum habeat
respectum ad debiti solutionem, non minuere
iustitiae perfectionem, etiam si quis ex eadem re,
quam à creditore dono recepit, illi debitum sol-
uat, in humana iustitia, quæ scilicet est inter ho-
minem & hominem, aut in rigorosè solum con-
comitant iustitiae modo verum est. Sed in pro-
posito superiacet ea ac minimè necessaria cō-
sideratio; iam enim diximus, vt satisfactio ade-
quaretur offensa, neccesse fuisse, vt satisfaciens
esset Deus & homo, cui nulla fieri potest gratui-
ta donatio. Quia etiam ratione cæteræ duæ limi-
tationes ad rem propositam minimè pertinent;
non enim de iustitia in communi aut humana,
vel de altero minus propriè dicto rigorosæ ius-
titiae modo, sed de iustitia perfectissimè rigorosæ
inter Deum & hominem sermo est; & ideo
multi expositores & doctores in examinandis
dictis limitationibus ad humanam duntaxat &
minus propriè rigorosam iustitiam pertinenti-
bus frustra verba consumunt.

Hanc verò conditionem Christi satisfactioni
minimè defuisse docet Capreolus, Caiet. Ferrar.
Sotus, Medina, & alij S. Tho. discipuli, & expo-
nentes super hoc artic. Vnus est Vasquez, qui in-
genij sui fisiis acumine à cōmuni doctrinæ via
diuertit per abrupta graditut dicens tria. Primū
est. Humanæ naturæ Deificata siue sanctificata
ipsa Deitate tribuenda esse satisfactionē, vt proximo
principio quod satisfacit, & nō ratiū vt prin-
cipio quo. Secundū. Propositionē hāc, Christo in-
quantum

Quæstio Prima.

Quantum homini tribuenda est satisfactio, eandem esse cum præcedente, & eadem ratione concedendum. *Tertium* est. Humanam naturam & Christum in quantum est homo, perfectissime satisfecisse pro nobis & ex rigore iustitiae, non quidem propriè, sed generalis, quamvis non ex proprijs, sed ex bonis acceptis à creditore satisfecerit; quia nimur non solum humana natura, sed etiam Christus ut homo aut inquitum homo indiguit gratia Dei, vt mereretur & satisfaceret, & eam accepit. Quorum examen ad sequentem remittimus Controversiam.

*Quod autem Christi satisfactioni non defuerit hæc prima conditio, probatur primò. Quia valor satisfactionis Christi ex dignitate personæ Verbi desumitur, at hæc dignitas non conueniebat Christo ex gratia, sed ex natura; erat enim Filius Dei non adoptius sed naturalis; ergo. Secundò. In Christo duplex est gratia, qua principium est satisfactionis scilicet gratia vniōnis & gratia habitualis: sed vtramque Christus habuit ex proprijs viribus. Verbum enim sua virtute scipsum vniuit humana natura, & ex hac vniōne resultauit in anima Christi gratia habitualis, sicut splendor ex Sole; vt ait S. D. *infra q. 7. art. vlt.* Quod significatur *Ezech. 43.* cum dicitur. *Gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem, & terra splendebat à maiestate eius.* Et expressius habetur *Io. 1.* *Vidimus gloriam eius gloriam quasi Vnigeniti à Patre plenum gratia & veritatis.* Quamobrem, vt Caietanus adiurit, gratia & charitas in Christo non se tenet ex parte Dei, vt cui satisfaciendum est, sed ex parte personæ satisfacentis, hoc est ex parte Dei, vt satisfactor est. Confirmatur. Quia gratia non est facta personæ Verbi, qua simul cum Patre & Spiritu sancto fons est omnium gratiarum, sed est facta humanitati, cui nō attribuitur satisfactio vt principio quod, sed tantum vt principio quo, vt ostendemus in sequenti Controversia. Confirmatur secundò. Quia concursus omnis & auxilium ad actus satisfactionis necessarium, ex virtute Christi satisfacentis, vt sic efflucent, non autem ex Deo, prout ei offerebatur vt debita satisfactio.*

Christi satisfactione fuisse aqua tem offendere. Et idèo Christi satisfactio fuit æqualis offendæ, non ex sola Dei acceptatione, sed ex propria sua dignitate & valore, vt affirmant S. Doct. & Caietanus *infra q. 48. a. 2.* Et probatur primò: quia Christi satisfactio validior fuit Ad e peccato, vt patet ex Apost. *Rom. tertio.* Non esset autem validior si peccatum non adæquaret ex sua dignitate; ergo. Probatur minor: quoniam ex peccato Ad e contraximus peccatum secundum totam eius deformitatem realiter, & non ex imputatione Dei. Secundò: quoniam ad *Coloss. 2.* dicitur. *Delens, quod aduersus nos erat, chyrographum decreti, &c. Traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso, &c.* At si eius satisfactio non esset æqualis, non traducaret illos confidenter nec triumpharet in semetipso, sed in acceptatione Dei: posset enim timere suam satisfactionem, vt inæqualem absq; iniustitia à Deo posse repellit. Et ad *Hebr. quinto,* de Christo dicitur. *Cum clamore valido & lacrymis offerens exauditus est pro sua reverentia.* In cutus loci expositione notant Chrysostomus, Anselmus, Theophilactus & alij, exaudiitionem non tribui acceptationi Dei sed reuerentie Filio debitæ: eadem autem est ratio de quacumque alia Christi operatione satisfactoria. Tertiò probatur: quoniam ad *Hebr. 10.* dicitur. *Habentes itaque fratres fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi:* At si Christi satisfactio per sanguinis effusionem ex suo valore non esset æqualis, sed

Articulus Secundus.

53

ex acceptatione Dei, nostra fiducia non esset in sanguine Christi: quemadmodum dēducunt Augustinus lib. 13. de Trinit. cap. 14. Et Cyprianus in sermone de ratione Circumcisōnis. Et confirmatur ex Anselmo libro secundo, *Cur Deus homo capitulo sexto.* Nam si Christi satisfactio solum esset æqualis ex acceptatione Dei, nulla esset quo ad valorem & dignitatem inter eam & antiquæ legis sacrificia differētia (hæc enim ex acceptatione Dei poterant esse peccatis æqualia, pro quibus offerebantur) quod omnino falsum est: quoniam Apost. in tota ferè Epist. ad Hebr. ostendit sanguine Christi auferri peccata eo modo, quo per antiqua sacrificia non poterant expiari; & idèo ad *Galat.*

B 4. vocat ea *in firma & egena elementa.* Quartò probatur ratione Agapiti in Epist. ad Antimū, & Athanasi in libro de humanitate Verbi; quoniam alias ad iustum & æqualem redēptionem nostram non fuisset necessaria passio Christi. Probatur illatio: quia ad æqualem satisfactionem ex acceptatione Dei sufficit satisfactio puri hominis, quam Deus vt sufficientem & æqualem potest acceptare, quāquam secundum se non sit æqualis neque sufficientis. Ultimo probatur ex D. Thoma *infra q. 48. a. 2.* Et quarto contra gentes. c. 55. ad 24. quia satisfactio ex se æqualis est illa, qua Deo offenso aliquid offertur, quod magis diligit, quam oderit offensam; ergo. Quo etiam argumento virtualiter vt titulatur Summus Pontifex in extrahaganti *Vnigenitus* dicens, vnam guttam sanguinis Christi esse sufficientem satisfactionem propter vniōnem ad Verbum: vbi manifestè satisfactionis æqualitatem refert non ad acceptationem Dei, sed ad dignitatem sanguinis Christi pro nobis oblati, &c.

S E C U N D A conditione erat, vt satisfactio sit ex proprijs: quæ, vt à præcedente secesserunt, intelligētur. *Varie do-*
torum ex-
dæ est de bonis ita proprijs satisfactori: vt satisfactor est, vt non sint actu creditoris: qua ratio-
nem creditor est. Si namque debitor in satisfactio-
ne creditor id quod illius est, eadem condi-
tionem rigorosam faciat ut sit
qua prius erat inter eos inæqualitas remanebit;
satisfactionis sci-
tia nulla bonis creditoris ex ea satisfactione fi-
ciat etiæ ut sit
et accessio. Vt autem punctū inquisitur circa co-
ditionem hanc veritatis attingas, scito satisfactionem hoc modo rigorosam debere ex proprijs
esse dupliciter. Primo vt non sit ex ijs, quæ sint sub dominio creditoris: secundò vt neque ipsa ne-
que eius valor proueniat ex bonis creditoris. In
quibus duabus proprietatis modis Christi satisfactioni tribuendis tot ferè sunt Doct. & Expositorum opiniones, quot capita. Nam Capreolus *capreolum.*

E in 4. d. 15. q. 1. a. 3. ad 1. Aureoli contra primā Conclusionem tres supra positas conditiones rigorosæ satisfactionis enumerans ait, oportere primò vt satisfaciens sit principalis causa totius actus satisfactorij: secundò, vt satisfaciens per aliquid totalliter suum, vel faltem per aliquid, quod non sit principalius eius cui fienda est satisfactio, quam ipsius satisfaciens: tertio, vt illud, quod exhibetur in satisfactionem, non teneatur alias exhibere propter alia debita: Quæ tria concurrebant (inquit Capreolus) in satisfactione Christi. Nam primò Christus erat principalis causa totius bonitatis suæ satisfactionis: secundò actio, & passio eius non erat potius alterius, quæ eius, quia æqualiter Patris & Filii & Spiritus sancti, & non magis vnius personæ quam alterius: tertio ipse ex nullo priori debito & obligatione tenebatur reddere Deo, quod eidem obtulit in sua passione vel actione quacunque. Quam opinionem quo ad secundam conditionem recentiores omnes impugnant ac præsertim Suarez, Asturicensis,

icensis, Vasquez, Albertinus & Pefantius. **S.** Thomas in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad. 2. ait, hominem ex hoc, quod est ad imaginem Dei, aliquid libertatis participare, inquantum est Dominus suorum actuum per liberum arbitrium; & ideo ex hoc quod per liberum arbitrium agit, Deo satisfacere posse; quia, quamvis Dei sit, prout à Deo est illi concessum, libere tamen traditum est, ut eius sit Dominus. Sed *ibid. in resp. ad 3.* ait, satisfactionem æquivalentem ab homine fieri minimè posse. Cui doctrinæ innitens Suarez, quo ad primum modum proprietatem ait, differentiam esse inter restitutionem & satisfactionem, quod restitutio versatur circa res datas & acceptas, quia per eas reparatur damnum alterius illatum in bonis suis: at satisfactione versatur in actionibus, quia per eas intenditur iniuria recompensatio; quo fit ut in restitutione multum dependeat æqualitas ex dominio, quod restituens habet, vel in alterum transferre potest; quod tamen ad satisfactionis æqualitatem constitutum non est per se necessarium, sed sufficit illud dominium, quod est intrinsecum operi libero; quia satisfactione non fit, nisi per opus liberum, cuius operans est Dominus; quia ratio satisfactionis non consistit in translatione dominij alicuius rei, sed in hoc solum, quod tantum reverentia & honoris impendatur, quantum iniuria illatum fuit; atque ideo, quod Deus habuerit dominij actionem Christi, non repugnat iustitia perfecte illius satisfactionis. Quo ad alterum verò modum, quo iustitia ex proprijs esse debet, ait, personam Verbi, quatenus est in propria natura subsistens, rationem habere creditoris, ut autem humanam sustentat naturam, & in ea substitut, rationem habere satisfactoris.

Vasquez.
Albertin.

Sed modum hunc dicendi, quo ad utramque partem impugnat Vasquez *disp. 8. c. 4. & 5.* Albertinus autem in *allegato Coroll.* pag. 226. & sequ. eundem recitat quo ad primam partem. Sentit autem hic author, Verbum habere quoddam dominium formale super operationes humanae naturæ sibi vniuersitatem, quod non habet Pater & Spiritus sanctus illo modo, quatenus scilicet solum Verbum terminat naturam humanam, & operationes ipsius naturæ subsistunt quodammodo in Verbo, mediante natura humana; & ratione huius dominij potuisse Christum ex proprijs satisfacere. Quam sententiam sequitur Pefantius *disp. sexta.*

Asturicens
fir.

Denique Asturicensis in *allegata Relectione*, q. 5. pag. 385. & seq. dicit quatuor. Primum est. Satisfactione Christi cum suo infinito valore potest dupliciter considerari: Vno modo ut exit à diuinio Verbo & prout ab ipso infinitatem fortitur, & sic nulli est debita neque etiam ipsi Deo; quia Verbum nihil debet Deo, &c. & ita (inquit) considerat habet omnia necessaria, ut ingrediatur formalem rationem iustitiae commutativa. Alio modo potest considerari, ut est iam actu producta, & sic est sibi vniuersali dominio Dei atque ideo fit inepta & improportionata ad inducendam iustitiae obligationem in Deo: satisfactione autem (inquit) in ratione satisfactionis consideratur potius secundum quod egreditur à satisfaciente, quam prout est operatio in facto esse; & ideo absolute dicendum est, Christum satisficeré ex proprijs & ex ijs quæ nullius subiacebant dominio.

Secundum est. Licet actio humilitatis seu obedientiae Christi sub vniuersali Dei dominio comprehēdatur, nō tamē ipse Christus simpliciter

loquendo, quia est verus Deus: satisfactione autem Christi fuit infinita, & ad æqualitatem satisfactoria, quatenus quasi reflectebatur supra ipsum Christum, prout scilicet Christus seipsum Deo subiiciebat & humiliabat; & ideo Christi satisfactione ea ratione, qua infinitatem habuit, non fuit debita Deo nec sub eius dominio contenta. Non enim erat debita Deo illa reflexio supra personam Christi, ita ut Christus seipsum etiam secundum suppositum Patri humiliaret: & quoniam totum suum satisfactorium valorem ex illa extensione ad diuinum Verbum accepit ipsa Christi humiliatio, idcirco absolute fateri debemus, Christi satisfactionem, qua ratione fuit infiniti valoris, ex proprijs fuisse & ex alijs indebitis. **B** Quocirca Christi satisfactione dupli titulo fuit ex proprijs, & secundum quod procedebat à Christo, ut est Deus & homo, & quatenus reflexione prædicta supra Verbum humanitatis suppositum reuertebatur ipsum humiliando & submittendo Maiestati Diuinæ. **Tertium est.** Licet infinitus satisfactionis Christi valor desumeretur ex infinita dignitate & virtute Dei, quæ toti est Trinitati communis, non tamen desumebatur ab illa, ut communis est, sed tantum prout pertinet ad personam Verbi, quatenus est una persona ab alijs duabus realiter distincta; quia Verbum non conferbat per se primò valorem infinitum operationi Christi, prout Deus est absolute, sed prout tale suppositum est personaliter terminas humanitatem; & simul cū illa humanas efficiens & eliciens actiones. **Quartum est.** Quamuis valor satisfactionis Christi, si in ratione præcisè valoris infiniti consideretur, defumatur à Verbo ut est diuinum suppositum, si tamen consideretur ut contractus ad rationem valoris satisfactionis, sicut in proposito considerandus est, impossibile est ut defumatur à Verbo, nisi prout est suppositum humanum satisfactionis. Quæ ferè omnia impugnat Vasquez, & ex parte Albertinus. Ea tamen approbat, & sequitur Alvarez in *supra notata disp. 4.*

D ET QVONIAM haec tenus relate Doctorum opinions neque repugnantes omnino, nec à veritate prorsus videntur alienæ, ideo præmissis de dio christi more fundamentis enitemus eas ad concordiam, quo ad fieri poterit, reuocare.

Notandum est igitur primò in Christi satisfactione duo considerari, scilicet actum satisfactionis & personam satisfactionem: in actu satisfactionis duo sunt, scilicet substantia physica actus & esse liberum: quæ duo comparantur ut materiale & formale; substantia enim actus se habet ut materiale, esse vero liberum, est veluti formale; pertinet enim ad genus moris, cuius ratio posterius conuenit actui, quam eiusdem actus substantia naturalis. Rursus actus satisfactionis Christi tam secundum esse naturale, quam secundum esse morale huic librum potest dupliciter considerari; Vno modo prout exit à Christo satisfactione, alio modo prout est iam actu productus. Persona vero Christi satisfactionis dupliciter potest considerari; Vno modo prout subsistit in diuina natura; Alio modo prout sustentat humanam naturam. Et hoc secundo modo dupliciter adhuc potest considerari; Vno modo prout est principium quod satisfactionis; alio modo prout in ipsa satisfactione quodammodo clauditur intrinsecè; quia nimirum, ut ante diximus, Christi satisfactione super ipsam Christi personam quodammodo reflectitur eam Deo summittens & humilians.

Secundum

Quæstio Prima.

Secundū sciendum est, dominium duplicitate dicī; Vno modo generaliter (vt ita loquar) ac propriè: & hoc modo sumptum est ius habendi, possidendi, fruendi & vtendi aliqua re pro libito voluntatis simpliciter, vel secundū aliquem determinatum modum ex quadam superioritate, vt patet apud Sylvestrum in *Verbo Dominium*. Alio modo specialiter & minus propriè, & sic idem est, quod libertas voluntatis in ordine ad actus ab ea elicitos aut imperatos, & de hoc dominio loquitur S.D.m 1.2. qu.1 art.1. dicens: *Different autem homo ab alijs creaturis irrationalibus in hoc, quod est suorum actuum Dominus: vnde illa sola actiones vocantur propriè humana, quarum homo est Dominus: est autem homo Dominus suarum actionum per rationem & voluntatem, &c.* Vbi Conradus ait, hominem non ita dici suorum actuum dominum, quod eos possideat tanquam Dominus, sed quia, cum Domini sit impere liberè seruo qui eius potestati subditur, homo etiam potest agere, & non agere, & agere hoc vel illud: ex quo patet, dominium hoc esse magis similitudinariè quam propriè dictum.

De singulis igitur his distinctionibus, & eorum membris ad inuicem copulatis breuiter, ac dilucide, quantum supernæ gratiæ lumen illuminerit, differemus, vt vera discernamus à falsis, & vt quæ probabilia sunt in qualibet opinione, videamus.

Dico itaque primò, actum satisfactionis Christi tam secundū eius esse naturale quam liberum, quatenus est actu productus, non ita personæ Christi proprium esse, vt solus habeat eius dominium generaliter & propriè sumptum. *Probatur hoc dictum.* Quia Dei omnipotens Patris & Filij & Spiritus sancti virtus & dominium ad omne ens actu productum extenditur; potest enim illud pro libito sua voluntatis conferuare, aut in nihilum reducere, & ad varios usus sibi placitos ordinare. Actiones igitur Christi sub ea præcisa ratione, qua entia quædam actu producta sunt, vim seu rationem nequeunt habere satisfactoriam respectu Dei per peccatum offensi. Huic dicto nituntur omnia arguenda, quibus probant recentiores, fieri non posse, vt aliquis ex perfecta iustitia ex bonis sibi, & creditori communibus satisfaciat. Videamus est Suarez in *allegata diff. 4. se. 7.* Asturicensis, Vasquez, & Albertinus locis supra notatis.

Secundū dico, Actum satisfactionis Christi secundū eius esse morale sive liberum, prout egrediebatur ab humana Christi voluntate, ita proprium fuisse Christi, vt solus haberet super eo dominium specialiter & minus propriè sumptum. *Probatur hoc dictum.* Quia dominium hoc modo sumptum idem est, quod libertas voluntatis in ordine ad actus ab ea elicitos aut imperatos, quatenus, scilicet potest agere & non agere, & agere hoc vel illud: at hæc libertas soli conuenit voluntati eliciendi & imperandi; ergo. Major patet ex dictis. Minor probatur: Quoniam actus liberi eliciti vel imperati ea tantum ratione formaliter liberi sunt, qua dependent ex iudicio rationis, & ex electione voluntatis illius suppositi, quod eos elicit aut imperat. Quoniam enim creata voluntas, à diuina voluntate veluti per se primò libera, & prima causa libertatis mouetur ad libere eligendum & imperandum, formaliter tamen non dicitur actus liber ex ordine, quem habet ad diuinam voluntatem, vt primam causam; sed ex eo, quod à creata voluntate producitur, vt causa proxima.

Articulus Secundus.

ma. Consequens ergo est, vt specialis hæc ratio dominij super actus elicitos, & imperatos soli sit propria creatæ voluntati. Et confirmatur. Quoniam his actibus vitalitas conuenit in ordine ad solam creatam voluntatem; ergo & libertas; ergo sola creata voluntas est eorum domina secundū hanc dominij rationem minus propriè dictam. Antecedens patet. Prima consequentia probatur: Quia libertas actuum est quædam vitalitas nobilissima. Secunda vero probatur: Quia libertas voluntatis respectu actionum liberorum est specialis illa ratio dominij, de qua loquimur.

Tertiò dico, Actum satisfactionis Christi, prout *Tertium.* egrediebantur à diuina Christi voluntate, & à persona Christi vt principio quod, fuisse Christo proprios secundo modo; quia scilicet neque ipse, neque eorum valor proueniebat ex bonis Dei; quatenus ei satisfactione debebatur, siue quatenus erant tribus communia. *Probatur primo.* Quia satisfactionis valor infinitus desumebatur ex infinita dignitate, & virtute Dei, non tamen sub ea ratione, qua tribus personis est communis, sed qua ratione ad solam pertinet Incarnati Verbi personam, cuius relativa, personalique proprietate, quasi modificaltur, vt de subsistentia diximus, *prima parte, questione 39. articulo quarto, Controversia prima;* ergo satisfactione Christi erat ex propriis in secundo sensu. Probatur antecedens: quia Verbum ea ratione conferebat valorem operibus Christi satisfactorijs & meritorijs, qua naturam humanam terminabat, & in ea subsistebat; at Verbum terminabat naturam humanam, non ratione subsistentia communis tribus personis, nec quatenus Deus absolutè, sed quatenus talis persona à Patre & Spiritu sancto distincta realiter, ab hoc autem Deo tribus personis communi ratione in re fundamentum habente; ergo valor infinitus satisfactionis Christi desumebatur, &c. prout in antecedente. Et confirmatur: Quia satisfactionis Christi valor debet attribui principio proximo eliciendi & agenti, vt quod: at hoc est persona Verbi Incarnati; Deus enim tribus personis communis non erat, nisi causa prima & uniuersalis earum operationum, quas Christus Deo pro nobis in satisfactionem offerebat: ex tali vero causa non desumitur valor operis moralis finitus aut infinitus, vt hic etiam Alvarez annotauit post Asturensem.

Quartò dico, Christi satisfactionem & eius valorem fuisse Christo propriam in secundo sensu, considerata satisfactione, quatenus non solùm à Verbi Incarnati persona procedebat, vt à proximo principio quod, sed etiam quatenus super ipsam Verbi personam reflecebatur, & cum quodammodo cludebat intrinsecè. Prior pars huius dicti patet *ex tertio dicto.* Posterior patet ex dictis in *prima parte Controv.* vbi cum Asturicensi diximus, Verbum Incarnatum satisfaciendo pro nobis Deo per actus humilitatis & obedientiae, non solos eos actus cum humanitate, sed suam etiam personam Deo summisse & humiliasse, quam proculdubio summisse, & humiliare minime tenebatur.

Postremò dico, sententiam Capreoli dicentis, *Vlt. dictum.* vt satisfactione fit de toto rigore iustitiae, satis esse, vt fiat ex ijs, quæ totaliter sunt satisfaciens vel saltem per aliquid, quod nō sit principalius eius cui fienda est satisfactione, quam ipsius satisfactionis; actionem autem & passionem Christi æquè fuisse Patris & Filij & Spiritus sancti, intelligendam esse de principijs satisfactionis,

quo ad absoluta & essentia, non autem quatenus proprietates connotant personales, & per eas quodammodo modificantur & determinantur. Iam autem diximus, Christi satisfaciens virtutē & dignitatē infinitā non conferre Christi actionibus & passionibus valorē infinitū, nisi quatenus intelligitur personali Verbi proprietate modificata. Quomodo verò filius in assumpta humanitate possit sibi ipsi satisfacere, quatenus est persona diuina, iā superius explicavimus.

TERTIA CONDITIO erat, vt satisfactio

Satisfactio
nem Christi
fuisse ex a-
lia non de-
bitū, ex
sententias
Doctorum
circa prece-
demē condi-
tionem non
esse dicor-
det.

sit ex alias non debitis ei, cui satisfaciendum est. Hanc limitat Suarez dicens intelligendam esse de debito iustitiae & respectu eiusdem, adeo ut solutio debiti nequeat esse iusta & perfecta, nisi fiat ex ijs qua non sunt debita eidem alio titulo. B iustitiae: si verò debita fuerint alio aliquo titulo, putā gratitudinis, obedientiae aut misericordiae inter homines non minuit (inquit) perfectiōnem iustitiae; quia huiusmodi alij tituli vel debita non minuit æqualitatem iustitiae. Sed hanc doctrinam cum suo fundamento rejecit Vasquez, diff. 8. c. 6. & multis argumentis falsam esse demonstrat. Cuius sententiam sequitur Albertinus in sep̄ allegato Corollario, fol. 317. Sed, quamvis dicta limitatio respectu finitā satisfactionis que sit de toto rigore iustitiae, non sit admittenda, satisfactioni tamen infinitae, qualis est satisfactio Christi, non est deneganda: In quo Vasquez absque sufficienti ratione sodali suo contradicit.

Ad cuius evidentiam considerandum est primò, personam Verbi esse dignitatis simpliciter infinita, ex qua non solum ad singula merita, satisfactiones, gratiarum actiones & obedientias, valoris quedam deriuabatur infinitas, ita vt plura diuersarum rationum ex uno principio simpliciter infinito deriuarentur infinita, sed etiam ex eodem principio in vnam & eandem Christi operationem plures diuersarum rationum infinitates effluerent; ita vt sicut eadem numero operatio plures habebat rationes formales, ac species in genere moris, putā meriti satisfactionis, gratiarum actionis, obedientiae, &c. sic plures haberet infinitates singulis illis rationibus & speciebus conuenientes, & ab inuicem formaliter differentes: ac proinde pluribus æquialeret operationibus infinitis specie tam naturæ quam moris realiter ab inuicem differentibus.

Secundo sciendum est, non esse necessarium, gratiarum actione equari beneficio secundum valorem seu perfectionem in esse entitatiuo, sed satis esse, si secundum rationem proprii generis proportionalem habeat æqualitatem, sive commensurationem (exempli gratia) vt maximo beneficio maxima respondeat gratiarum actio sic n. f. scipto beneficio æqualis erit gratiarū actio, non simpliciter sive in esse entitatiuo, sed in ratione gratiarum actionis.

Eadem igitur actio Christi plurium habens moralium actuum rationes formaliter differentes, plures etiam secundum singulas habuit infinitates ratione diuerfas, ex vna & eadem infinitate simpliciter diuini suppositi deriuatas; ac proinde Christus eadem actione & passione multis titulis infinita, scilicet meriti, gratiarum actionis, satisfactionis, obedientiae, &c. sufficienter sibi nobisque meruit, pro totius Mundi peccatis plenè perfecteque satisfecit, & condignas ac proportionabiliter æquales Deo gratias egit pro gratia vniuersis & alijs gratijs, donis ac beneficijs sua humanitati collatis, vt scitè Caetanus aduertit: Verbo autem diuino naturam huma-

nam assumenti, sicut nulla facta fuit gratia, sic neque gratiarum actio ullum est ei beneficium, sed naturæ tantum humanæ.

Ex his conciliari facile poterunt relata Do- Conciliaria
ctorū opiniones circa secundam iustitiae rigorosę Doctorum
conditionem. Et de sententia quidem Capreoli sententia.

satis diximus. D. autem Th. de satisfactione loquitur imperfecta. Suarez dominium libertatis in operationem satisfactoriam non affirmat, aut intendit esse per se sufficiens absolute ad æqualitatem iustitiae constituantam, sed in genere suo: nec esse necessarium dominium proprium sumptum in operationem, quod sit in creditorem transferendum, neque etiam dominium proprium sumptum, quod habet Deus Pater & Filius & Spiritus sanctus in operationem Christi satisfactoriam, pugnare cum æqualitate satisfactionis, si non desint aliæ conditiones: Et quamvis satisfactio ratione quadam sit restringit, non sit tamen illa, sicut haec per hoc, quod alicuius rei dominium transferatur. Quid non aduertit, aut fortasse volens dissimulauit Vasquez, & postea Albertinus: Qui priorem proprietatis modum cum secundò confundens ait, Verbum habere dominium quoddam formale super operationes humanæ naturæ sibi personaliter unitæ, quod non habet Pater & Spiritus sanctus, &c. qua loquendi forma, nihil aliud significatur, quam operationes Christi satisfactorias solius esse Verbi, tanquam suppositi satisfactionis, quod supra docuimus cum Asturicensi. Qui etiam affirmans, Christi satisfactionem consideratam prout exit à Verbo & prout ab ipso trahit infinitatem, nulli debitum esse neque etiam ipsi Deo, &c. eandem significat satisfactionis proprietatem illi conuenientem; prout à solo Verbo vt supposito in humana natura subsistente, & vt proxima causa producitur; sic enim ab eo solo speciali quadam ratione valorem accipit infinitum, & ab ea ius omne creditoris excludit. Quod quia Vasquez in supradicta diff. 8. Vasquez
ca. 4. minimè considerauit, si uola valde ratione lapsus.

D sententiam Asturicensis confutauit dicens, Christi satisfactionem in fieri non minus quam in facto esse, sub Dei dominio contineri, & ab eius virtutis efficacitate pendere; quod omnino falsum est formaliter loquendo de operatione, quatenus ab Incarnati Verbi persona, veluti supposito ab alijs duabus diuinis personis realiter distincto & tanquam principio quod proximo deriuatur.

E SUPEREST iam POSTREMÆ CONDI- An Christi
TIONIS examen. An scilicet Christi satisfactio- satisfactionis
tatis
Deo cui de-
bebat, ob-
lata illam
ad eam ac-
ceptandam
obligauerit?
Sententia
Doctorum.

Anselmus lib. 2. Cui Deus homo, c. 19. affirmat Deum non potuisse Christi satisfactionem non acceptare. Verba eius sunt: Eum autem, qui in tantum donum sponte dat Deo sine retributione debere esse non iudicabis, immo necesse esse video, vt Pater filio retribuat: altoquin iniustus esse videretur, si nollet, aut impotens, si non posset: Qua aliena sunt à Deo. Eandem sententiam sequitur Sotus in 4. sent. diff. 19. quæst. 1. art. 2. dicens implicationem esse contradictionis non esse Deo acceptum id, quod illi Christus offerebat. Sed ait Vasquez nomen hoc, acceptum idem ibi significare, quod gratum: quod quidem (inquit) longè diuersum est ab eo, quod ait Anselmus, nimisrum Christi satisfactionem non solum non potuisse non esse Deo

Quæstio Prima.

Articulus Secundus.

57

Deo gratam ad effectum redemptionis nostræ, A sed etiam non potuisse Deum non retribuere Christo opus nostræ redemptionis in præmium laborum. Verum iudicio meo secundum hoc sequitur ex primo; si namque Christi satisfactionio non potuit esse grata Deo ad effectum redemptionis, igitur non potuit eam non acceptare ad eundem effectum retribuendum, igitur ea per Christum exhibita non potuit Deus redemtionem non retribuere. Eandem opinionem sequitur, & explicit Valentia super hoc art. qu. 5. Quam, ut probabilem defendit Asturicensis in allegata q. 5. p. 381. cui fuit etiam Aluarez, disp. 4. in ref. ad 7. argumentum, quamvis non in ea persi- flat.

Oppositam sententiam sequuntur communiter omnes alij Doctores, ac præsertim Thomistæ & expositores huius articul.

In Deo sim-
plicer lo-
quendo fuisse
obligatione
ad accepta-
dam christi
satisfactio-
nem, suppo-
sito incar-
nationis de-
creto, etiam
preciso or-
dine ad re-
demptionem.
Pro difficultate huius resolutione considerandum est
primum, duplicitate intelligi posse, oblatam à Christo fuisse Deo satisfactionem pro peccatis humani generis. Vno modo supposito decreto Incarnationis ordinata ad redemtionem, media Incarnati Verbi passione & pluribus alijs actionibus in ea terminatis & completis: & hoc pacto supponitur pactum & promissio, saltem implicata ex parte Dei acceptandi satisfactionem peccatis æqualem offerendam à Christo; ac proinde obligatio acceptandi, non ex virtute tantum fit delitatis, sed ratione iustitiae eminentissimam non enim hæc obligatio simplici innitebatur Dei promissioni, sed onerosæ respectu Christi, cui promittebat Deus iuxta illud Ii. 53. Si posuerit pro peccato animam suam, ridebit semen longævum: sicut etiam nostris operibus corona ex iustitia reddenda promittitur 2. Tim. 4. De reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddit mihi Dominus in illa die iustus index. Quorum verborum explicatio videnda est in Comm. S. Thom. Quod etiam significat diuina Scriptura. Psalm. 2. dicens. Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam & possessionem tuam ter minos terra. Veritatē hanc latè probat Suarez disput. 4. sed. 5. cui tamen non assentimur asserenti, iustitiam commutatiuam Deo formaliter conuenire seclusis imperfectiōnibus; arbitramur enim cum D. Thom. in ratione iustitiae commutatiuæ formalī claudi imperfectionem superius explicatam. Quamobrem iustitia, quam Deo tribuimus in ordine ad Christum satisfacientem longè alterius rationis & aliorum ordinis est, quam iustitia commutatiua, tametsi modum quandam habeat iustitiae commutatiua, sicut etiam respectu quorundam modum habet distributiua; immo & formaliter est distributiua, cum huius iustitiae ratio nullam intrinsecus claudat imperfectionem.

Alio modo possumus intelligere, Christi satisfactionem oblatam Deo fuisse, supposito decreto Incarnationis absolute, id est absque sive præciso ordine ad redemtionem: & hoc etiam modo posset aliqua ratio obligationis ad acceptandam Christi satisfactionem in Deo cogitari. Ad cuius evidētiā obseruandum est, in Christo satisfactionem offerente quatuor esse consideranda. Primum est persona Verbi vt subsistens in humana natura, quæ scilicet persona est principium quod operationis satisfactoria. Secundum est diuina natura cum sua voluntate, quæ principium est quo remotum talis operationis. Tertium est humana natura cum sua voluntate quæ principium est proximum eiusdem operationis. Quartum est operatio cum infinito suo valore, quem trahit ab infinita suppositi di-

gnitate. Igitur si duo tantum operationis principia proxima consideremus, nempe suppositum & humanam eius voluntatem, nullam ex parte Dei ad acceptandam satisfactionem possumus obligationem cogitare; nisi in ipsius Dei pacto & promissione fundatam, vt multis argumentis probant hic recentiores. At consideratis simul omnibus operationis principijs tam proximis quam remotis, quæ tamen omnia erant intima Christo satisfaciēti, dicendum est, nulla etiam supposita promissione vel pacto, non potuisse Deum oblatam Christi satisfactionem non acceptare. Quia cū vna sit vnius Dei Patris & Filii & Spiritus sancti voluntas, hoc ipso B quod vnum ex his tribus suppositis, prout est in aliena natura subsistens, per vnam in tribus numero voluntatem satisfactionem æqualem offensæ offert Deo Patri & Filio & Spiritui sancto, per illam eandem numero voluntatem acceptandam, non potest à Deo per eam non acceptari; alioquin à se ipsa discordaret diuina voluntas, moueret enim ad acceptandum volens efficaciter vt acceptetur; igitur implicat contradictionem satisfactionem sic oblatam à diuina voluntate non acceptari: veller enim vt offerens illam à se acceptari, vt autem eidem offertur nolle eam à se acceptari. Et quia Christi satisfactione ex omnibus dictis principijs absolute dependet, idèo simpliciter loquendo dicendum est, si consideremus Christi satisfactionem vt oblatam Deo, supposito decreto Incarnationis, præciso ordine ad redemtionem, eidem ex parte Dei correspondere obligationem ad eam acceptandam.

Sed, an hæc obligatio sit ex vera, & propriè dicta Christi sa-
fificatione, diligenter inquirendum est. S. Thom.
1. p. quest. 21. art. 1. ad 3. in huiuscmodi actibus
iustitiae interuenire significat ex parte Dei mi-
nus propriè dictam; quam ait nuncupari conde-
centiam diuinæ bonitatis; Quia debitum (inquit)
est à Deo, vt implatur id, quod eius sapientia & vo-
luntas habet, & quod suam bonitatem manifestat: &
D secundum hoc iustitia Dei respicit decentiam ipsius, se-
cundum quam reddit sibi, quod sibi debetur. Hæc ibi
S. Thom. Cum igitur diuina sapientia & vo-
luntas non à Christo separata, sed illi essentialiter & intimè coniuncta hoc habeat, vt in satisfac-
tione perfecta Deo pro peccatis humani gene-
ris oblatā diuina bonitas secundum attributa iu-
stitiae & misericordiae manifestetur, in accep-
tanda satisfactione & retribuenda remissione
non videtur esse ex parte Dei iustitia propriè
dicta, sed ea tantum, quæ dicitur condecoratio sua
bonitatis.

E Verum ex ijs, quæ supra diximus in tertio di-
cto circa secundam conditionem, perspicue constat
magnum esse differentiam inter debitum, quod
Deo conuenit in ordine ad decretum sive sa-
pientiae & voluntatis de operatione & effectu
bonitatem eius manifestante, & obligationem
acceptandi Christi satisfactionem supposito de-
creto Incarnationis, præciso ordine ad redem-
tionem. Primum namque Christus Deo satis-
factionem offerebat non vt subsistens in natura
diuina, sed vt diuina persona subsistens in hu-
mana natura sive vt Deus homo; quod satis es-
se diximus, vt Christi iustitia vere sit & dici
possit ad alterum, scilicet ad Deum vt Deus est:
in Deo autem ex decreto sua sapientiae & vo-
luntatis in rebus operante propter suam boni-
tatem manifestandam, non potest similis distinc-
tio designari. Secundum, Christus diuina sua vo-
luntate, virtute & dignitate satisfactionem in-
fini-

finitam offerens Patri ex ijs', non ut communibus, sed veluti proprijs', sua scilicet personali proprietate naturam humanam terminante modificatis modo superius exposito , valorem satisfactorij suis operibus infinitum conferebat, & ea veluti propria, Deo in offente compensationem offerebat, ita vt satisfaciens & offerens esset Verbum, vt in humana natura subsistens : is autem cui satisfactio offerebatur, esset Deus Pater, Filius & Spiritus sanctus in una simplicissima diuina natura subsistens . Talem autem distinctionem non habet Deus, vt operans ex decreto sua sapientiae & voluntatis propter manifestationem sua bonitatis. Maius igitur in Deo videtur esse iustitiae debitum, & magis propriè dictum in acceptanda Christi satisfactione, quam in implendo diuinæ sapientiae & voluntatis decreto in operibus creationis. Sed quamquam haec satis appareret suadere videantur iustitiae obligationem in Deo respectu Christi satisfactionem offerentis esse constituendam, non tamen id efficaciter ostendunt, vt mox dicenda declarabunt.

Suppositis igitur ijs, quæ de Christi satisfactionis obligatione diximus in 2. parte Controuerzie, **D**ICO PRIMO, cum Bartholomeo Medina & alijs recentioribus nullam propriè, & simpliciter in Deo suisse obligationem iustitiae commutatiue ad acceptandam Christi satisfactionem. Probatur primò: quoniam qui talem habet obligationem, eius, cui debet, subiicitur voluntati & est eo inferior; Deus autem nullo inferior est nec vlli subiicitur. Et confirmatur: quia talis obligatio & necessitas induceretur in Deum, non ab eius intrinseca tantum & essentiali rectitudine diuinæ voluntatis, sed etiam ex oblate satisfactionis perfectione & æqualitate ad offensam. Vera enim esset haec causalis: quia Christus satisfactionem obtulit æqualem offensæ, obligatur Dei voluntas ad eam acceptandam.

Sed dices satisfactionem tanti valoris exhibtam non esse rationem formalem inducendam talis obligationis in Deum, sed esse conditionem requisitam, vt implet Deus quod promisit sub talis operis conditione. At oppositum indicat formalis commutatiua iustitiae ratio in actu satisfactionis inuenta; haec enim per se & formaliter satisfactionis ad offensam exigit æqualitatem; igitur illa diuinæ voluntatis obligatio ab extrinsecus oblate satisfactione deriuatur.

SECUNDО DICO, Christi satisfactionem illam ex parte sui & Christi satisfactionis iustitiae perfectionem habuisse, vt sui valoris infinitate & æqualitate ad offensam Dei voluntatem obligaret, si in eam cedere posset obligatio. In hoc dicto conueniunt recentiores omnes Thomistæ, & quidam extraenei S. Doctoris expostores; & patet ex dictis & explicatur etiam à simili ex Caiet. 2. qu. ultima, art. 1. Sicut enim comparando meritum hominis ad mercedem illi debitam secundum se, potest in ea iustum simpliciter inueniri: quia potest meritum equari premio reddendo, in ordine vero ad Deum nulla merito potest inesse iustitia; quia hominis ad Deum non potest esse æqualitas simpliciter in aliquo, sed secundum proportionem tantum: Ita comparando Christi satisfactionem remissioni offensæ per eam obtinendam, æqualitas inter eas simpliciter inuenitur: at eadem satisfactione, quatenus etiam offeratur à Christo, relata ad Deum offensum, non potest eum constitutere debitorem, quia capax non est obligationis ut ante diximus. Ad cuius am-

A pliorem intelligentiam recolenda est doctrina Philosophi in 5. Metaph. in c. de Ad aliquid. & S. Thom. p. 1. q. 13. art. 7. quam ibi latè explicauimus cum Caetano, videlicet relationem quandoque in uno extremo esse rem realem, in altero vero esse rem rationis tantum. Quod contingit (inquit S. Thom.) quandocunq; duo extrema non sunt unius ordinis, sicut sensus & scientia referuntur ad sensibile & scibile: quæ quidem in quantum sunt res quædam in esse naturali existentes, sunt extra ordinem esse sensibilis, & intelligibilis. Et id est in scientia quidem, & sensu est relatio realis, secundum quod ordinantur ad sciendum, vel sentiendum res, sed res ipsa in se considerata sunt extra ordinem huiusmodi. Vnde in eis non est aliqua relatio realiter ad scientiam, & sensum, sed secundum rationem tantum, in quantum intellectus apprehendit ea, vt terminos relationis scientia, & sensus. Vnde Philosophus dicit in 5. Metaphys. quod non dicuntur relationes eò quid ipsa referantur ad alia, sed quia alia referuntur ad ipsa. Et paucis interiectis: Cum igitur Deus sit extra ordinem creatura & omnes creature ordinantur ad ipsum, & non è conuerso, manifestum est, quod creatura realiter referuntur ad ipsum Deum, sed in Deo non est aliqua realis relatio eius ad creature, sed secundum rationem tantum, in quantum creature referuntur ad ipsum. Hæc ibi S. Thom. Similiter igitur in re proposita dici potest, ex parte Christi Deo satisfactionem, quæ operatio creata est, offerentis rationem inueniri commutatiua iustitiae, quia conditions omnes ad actum perfecta & rigorosa iustitiae commutatiua necessaria eisdem satisfactioni vero conueniunt, vt ostendimus. At ex parte Dei nulla potest obligatio iustitiae commutatiua respondere; quia Deus ex sua natura dignitate & excellentia dominium semper habet vniuersale super omnes creature: Et ideo ex quauis operatione creature nihil ei utilitatis aut bonitatis adiungitur; ac proinde neque talis obligatio, sed potest eam absque violatione iustitiae commutatiua pro libito sua voluntatis acceptare vel repellere. Non itaque postulat essentialis & intima ratio commutatiua iustitiae, vt ambo eius extrema mutuo sibi subiificantur & obligentur, sed satis est si unum eorum alteri obligationis vinculo se subiiciat; in hoc enim erit vera iustitiae ratio, in altero vero minime, sed aliquid excellentiis.

TERTIO DICO, obligationem illam, quæ dicitur ^{de obligato} diximus, Deum supposito decreto Incarnationis ab solutè, id est præciso ordine ad redemptionem teneri ad acceptandam Christi satisfactionem, ad iustitiam commutatiuam propriè dictam minimè pertinere, sed ad iustitiam minus propriè dictam, quam S. D. appellat conditatem diuinæ bonitatis. Prior huius dicti pars patet ex dictis. Posterior fatus aperte colligitur ex pluribus diuinæ Scripturæ locis, quorum præcipius habetur Ro. 3. Quem proposuit Deus proprie dictationem per fidem in sanguine eius ad offensionem iustitiae sua, &c. Deinde probatur ratione. Obligatio illa, quæ est ex parte Dei respectu Christi satisfactionis, pertinet ad iustitiam & satisfactionem illam, & non ad commutatiuam, neq; ad distributiuam, neque ad altiorem aliquam iustitiae rationem, quæ vero sit ad alterum; ergo ad iustitiam pertinet minus propriè dictam, quæ est condescensionis diuinæ bonitatis, secundum quam Deus sibi debitor est, vt scilicet implet sua voluntatis decreatum. Antecedens quod primam partem patet ex diuinis litteris iustitiae in ordine ad Christi sa-

Obiectio.

Solutio.

Questio Prima.

Iti satisfactionem significantibus. Quoad secundam verò patet ex supradictis. Quoad tertiam est euidentis ex ipsa ratione, seu forma iustitiae distributivæ, quæ locum non habet in Deo respectu Christi satisfacientis. Quo ad ultimam verò probatur. Quoniam hæc obligatio ex sola diuina voluntate procedit, quæ prout est in Christo, satisfactionem cauſat & offert pro pecatis hominum, ut acceptetur; ut autem est in Deo Patre Filio & Spiritu sancto, eam acceptat; igitur hæc iustitia non est nisi condecentia diuina bonitatis, secundum quam à Deo debitum est ipsi Deo, ut impleatur id quod semel placuit eius voluntati. Nam & si verum sit id, quod supra quasi obijcendo dicebatur, vñ Christum diuina sua voluntate, non ut tribus communis, sed quasi ut propria & personali proprietate modifcata satisfactionem causare, & eam Deo ut Deus est, offere; quia tamen hæc obligatio diuina voluntatis ad Christi satisfactionem acceptandam ex nullo prouenit eorum, quæ Christo sunt propria, prout à Deo ut Deus est, & à Patre & Spiritu sancto & à seipso, ut est persona diuina distinguitur, sed ex eo tantum, quod Deo communire est ut in tribus suppositis existent, sc. ex ipsa diuina voluntate, ut diuina voluntas est, non autem prout est Incarnati Verbi quasi propria; idcirco hæc obligatio non est iustitiae propria sumptæ, sed communiter & impropriè dictæ, quæ est condecentia diuina bonitatis modo superiorius explicato; nulla enim in Deum cadere potest obligatio, nisi quæ liberum voluntatis actum tribus communem propter summam eius rectitudinem naturali quadam sequela vel colligatione modo nostro intelligendi comitetur. Quæ verò sunt vni tantum persona propria, quatenus propria sunt, nullam respectu Dei aut alicius existentis in Deo possunt habere formalem sive actualem aut virtutem cauſalitatem, sed ex diuinis attributis perfectionibus aut rationibus communibus & absolutis vna potest alterius esse causa virtualis in effendo, ut patet de immutabilitate respectu æternitatis. Et sicut debitum Dei ad voluntatis fusæ decretum exequendum in rebus non oritur ex rebus ab ipsa voluntate decretis, sed ex ipsis diuina voluntatis intima rectitudine & immutabilitate, sic debitum seu obligatio diuina voluntatis ad acceptandam Christi satisfactionem, prout à Christo volita est diuina voluntate, & Deo per eandem oblata, non ex ipso creato satisfactionis actu iam producto, aut etiam à Deo præconcepto, sed ex ipsa diuina voluntatis rectitudine & immobilitate derivatur. Sed cum in Deo sit ratio dominij, & iustitiae punitiæ, quamvis considerata ratione dominij poslit Deus homines etiam innocentes in Infernum perpetuò torquendos detrudere, absque hoc quod vlla fiat eis iniuria; si tamen consideretur Deus præcisè, vt iustus iudex absque dominio, non potest secundum hanc rationem innocentem absque iniustitia punire. Sic igitur in proposito nostro, licet Deus peccatis nostris offensus possit ut supremus Dominus non acceptare, vel etiam annihilare Christi satisfactionem sine iniustitia; si tamen consideretur vt offensus præcisè ab eo potestare dominij tenetur Christi satisfactionem acceptare, vel aliam abundantioram non petere, cùm illa sit superfluens, & ex proprijs, &c. & hoc satis esse videtur ad rationem satisfactionis de toto rigore iustitiae; hæc tamen obligatio non videtur excedere condecentiam diuina bonitatis.

Articulus Secundus.

59

A Ex dictis sequitur duplē in Deo fuisse obligationem ad acceptandam Christi satisfactionem, quarum prima nullam sapit iustitiae propriè dictæ rationem, sed est sola condecentia bonitatis: Secunda ad iustitiam pertinet supradictam, cuius actiones modum honnunquam induunt iustitiae nostræ commutatiæ, cuius ratio formalis Deo minime congruit, nonnunquam autem distributiæ, quæ Deo formaliter & propriè conuenit. Nam si Christi satisfactionem consideremus, ut oblatam aut offerri Deo possibilem per diuinam Christi voluntatem supposito Incarnationis decreto absque ordine sive præciso ordine ad redemptiōnem, correspondet illi ex parte Dei obligatio iustitiae minus propriè dictæ, quæ est condecentia bonitatis: si verò eandem satisfactionem intelligamus, ut oblatam aut offerri possibilem supposito decreto Incarnationis cum ordine ad redemptionem à Christo cognito, aut etiam posita promissione, vel pacto inter Deum & Christum, illi ex parte Dei responder obligatio iustitiae longè altioris rationis quam sit iustitia nostra commutatiæ.

B PRIMA CONCLUSIO: Christi satisfactione quo conclusiones ad intrinsecam perfectionem sive modum in eam ex ratione ad diuinam personam derivatum non est infinita simpliciter in genere moris, sed tantum secundum quid, sc. in genere satisfactionis. Hanc probant & explicant ea, quæ diximus in 1. par. Controversie. Eadem tener Capreolus in 2. sent. dist. 18. q. v. nica ad primum Scoti.

C SECUNDA CONCLUSIO: Christi satisfactione, quæ ratione personam Verbi connotat aut includit, simpliciter infinitam modo superiorius explicato, scilicet quantum ad formam valoris extrinsecam, dici potest. Simpliciter infinita, non in genere entis sed in genere moris & satisfactionis. Hæc patet ex dictis in prima parte Controversie. Et probatur primò ex Anselmo lib. 1. C. Deus homo, cap. 14. & 19. & D. Tho. infra q. 48. ar. 2. ad 3. Et quarto cont. gent. c. 54. & de Ver. q. 29. a. 7. & in tertio d. 18. q. 1. a. 6. Et ex allegata Extraug. Vngenerus de Indulgencij. In qua probat Sum. Pontifex thesaurum meritorum Christi esse simpliciter infinitum, & Basilius in Psal. 38. exponens illa verba Frater non redimet, &c. ait pretium satisfactionis Christi superare omnem valorem, quod est esse infinitum. Secundo probatur; quia alias sequeretur satisfactionem Christi non esse maiorem peccato Adæ, cuius oppositum affirmat diuina Scriptura Rom. 5. probatur illatio: quia peccatum Adæ ex se quandom habet infinitatem, quæ scilicet ex se sufficiens est homines etiam infinitos inficere, si tot ex Adam nascerentur: at si Christi satisfactione non haberet ex se sufficientem valoris infinitatem pro peccatis infinitis, maius esset delictum quam donum; ergo. Et confirmatur: quia satisfactione Christi verè sufficiens est pro totius mundi peccatis, etiam si multiplicarentur in infinitum; ergo. Antecedens est Ambrosij Praefat. in Psal. 35. Et probatur: quia Sacra menta Baptismi & Pœnitentia virtutem habent sufficientem ad vniuersa peccata delenda, quamvis multiplicarentur in infinitum: vt probat S. D. infr. qu. 68. a. 5. & q. 86. ar. 1. at prædicta Sacra menta virtutem habent ex satisfactione Christi; ergo multò magis talē virtutem habebit ipsa Christi satisfactione: Consequentia verò probatur: quia nisi talis virtus esset infinita, possent adeo secundum numerum vel grauitatem peccata multiplicari, ut illam adæquare non posset Christi satisfactione, si esset finita; atque ita meritū timere posse.

D E

postemus , ne Christi satisfactio minimè sufficiens esset pro peccatis ; ac præterea Summus Pontifex in decretali prædicta concludit non esse timendum, quod exhauriatur thesaurus satisfactionis Christi. Postrem probatur; quia si causæ proximæ alicuius effectus sunt infinitæ, & in illum influunt secundum totam suam virtutem moralem, producunt effectum moraliter infinitum ; sed causæ proximæ satisfactionis Christi sunt infinitæ moraliter & influunt in satisfactionem secundum totam suam infinitatem; ergo causant satisfactionem infinitam ; Maior patet. Minor, quo ad primam partem asseretur causas proximas satisfactionis Christi esse moraliter infinitas, probatur: quia Christi satisfactio duo habet principia proxima : alterum ut quod , & alterum ut quo . Primum est persona Verbi in assumpta humanitate, quam personam constat esse simpliciter infinitam. Secundum autem est multiplex : primum humanitas unita Verbo , quæ principium est satisfactionis per modum naturæ substantialis: secundum est gratia quæ est principium proximum quo per modum naturæ accidentalis; & hæc in Christo fuit infinita in ratione gratiæ: vt probat infra S.D. q. 7. tertium est charitas quæ principium proximum est per modum habitus imperantis satisfactionem : quæ licet in ordine ad eliciendum a morem Dei fuerit finita; vt probat Asturicensis in sua Relectione de gratia Christi pag. 225. & 342. in ordine tñ ad elicendam satisfactionem fuit infinita; vt ait S.D. infra q. 48. a. 2. & in 3.d. 19. q. 1. a. 1. q. 1. & d. 20. q. 1. a. 3. ad 1. & 2. & alibi. Et Capreolus in tertio d. 20. q. vñica ad 4. Scotti contra primam conclusionem , & ratio iam dicta est; quia scilicet per actum charitatis Christus offerebat Deo infinitam suæ personæ dignitatem ; & ideo satisfaciebat infinite; quod idem dicendum est de alijs humanæ Christi natura virtutibus: nam, ex g. temperantia licet esset ex obiecto suo & intentione finita , quatenus tamen eliciebat actum, per quem subiiciebatur Deo infinita Verbi persona, erat infinita . Quo ad secundum vero partem quod scilicet omnes prædictæ causæ influant in satisfactionem secundum totam suam virtutem, probatur: quoniam hic infinitus influxus nihil aliud dicit, quæam elicere actionem reflexuam supra suppositum diuinum, humilando totam cius dignitatem: sed hæc principia tam actionem elicunt, qua scilicet totam diuini suppositi dignitatem humiliant; ergo moraliter influunt secundum totam suam virtutem: non enim est aut fingi potest, maior vel perfectior influxus moralis eo , quo subiicitur Deo infinita dignitas persona diuinæ.

TERTIA CONCLVSIO: *Valor satisfactio-*
,, *Christi simpliciter infinitus non ex sola satisfaciens*
,, *persona dignitate defumitur, sed etiam ex oblatarei*
,, *pro peccatis hominum infinitate derivatur. Hæc con-*
,, *clusio latè probata fuit & explicata in dicta prima*
,, *parte Controversie.*

QVARTA CONCLVSIO: *Christi satisfactio-*
,, *fuit ex iustitia commutativa propriè sumpta. Hæc patet*
,, *ex 2. parte Controversie, & asserit eam Caietan.*
,, *in Com. 2. Cor. 5. in fine.*

QVINTA CONCLVSIO: *Christi satisfactio-*
,, *vt satisfactio formaliter est, regulatur à virtute iusti-*
,, *tiae commutativa; quatenus scilicet ab ea elicetur aut*
,, *imperatur. Hæc patet ex dictis in 2. parte Contro-*
,, *versie in fine; & probat eam Aluarez in sua 4. Con-*
,, *clus. multis argumentis.*

SEXTA CONCLVSIO: *Iustitia Christi commu-*
,, *tativa in ordine ad Deum erat longè diuersa rationis*

,, *& altioris ordinis, quam iustitia commutativa, quæ est*
,, *inter homines, hæc patet ex dictis.*

SEPTIMA CONCLVSIO: *Christi satisfactio*
,, *perfecta fuit, & secundum omnem rigorem iustitia,*
,, *quatenus tres illæ habuit conditiones, quæ necessarie*
,, *sunt, ut adaequat offendam; ad eum, si creditor inturiam*
,, *vellet aliqua satisfactio compescere, solam hanc iu-*
,, *stè posset exigere. Conditiones vero sunt: ut non sit ex*
,, *gratia creditoris, ut sit ex propriis, & ex non debitis a*
,, *lio titulo creditoris. Hanc probant uberrimè, quæ*
,, *diximus in 3. parte Controversie.*

OCTAVA CONCLVSIO: *Nulla propriè*
,, *simpliciter loquendo, fuit in Deo obligatio iustitia com-*
,, *mutativa ad acceptandam Christi satisfactionem.*
B *Hæc patet ex primo dicto tertia pars Controver-*
,, *sie.*

NONA CONCLVSIO: *Christi satisfactio ex*
,, *parte sui, & ex parte Christi satisfacientis eam habuit*
,, *iustitia perfectionem, ut sui valoris infinitate & aqua-*
,, *litate ad offendam posset diuinam obligare voluntati-*
,, *tem, si in eam cadere posset obligatio. Hæc patet ex 2.*
,, *dicto eiusdem 3. parti.*

DECIMA CONCLVSIO: *Supposito decreto*
,, *Incarnationis ordinata ad humani generis redemp-*
,, *tionem cum eius decreti notitia in anima Christi, aut*
,, *etiam pacto vel expressa Dei promissione in Deo fuit*
,, *obligatio iustitia, non solum quæ dicitur condescientia*
,, *bonitatis, sed etiam iustitia magis propriè dicta, non ta-*
,, *men commutativa, sed eminentioris quæ modum ha-*
,, *buit commutativa, scilicet imperfectionibus. In hac*
,, *conclusione conueniunt omnes ferè iuniores S.*
,, *D. Interpretes, Medina, Suarez, Valentia, Pefanti-*
,, *tius, Aluarez. Et habet fundamentum in D. Th.*
,, *2. d. 27. q. 1. a. 3. ad 4 eius verba sunt: Deus non effici-*
,, *tur debitor nobis, nisi forte ex promisso; quia ipse bona*
,, *operantibus premium repromisit; & idcirco non est in-*
,, *conueniens, si ab ipso quis mereri posset, ex quo aliquo*
,, *modo debitor est. Hæc ibi. Qui tamen in 1. parte q.*
,, *21. a. 1. ad 3. & alibi negat, Deum cuiquam esse debi-*
,, *torum, eo quod ipse ad alia non ordinatur, sed*
,, *alia ad ipsum. De qua re videndum est Bergo-*
,, *mas in aurea Tabula, dub. 431. & Caiet. 1. 2. q. 114. ar.*
,, *1. & 3. Et ibi Conradus & Medina. Sed licet*
,, *Deus ab extrinseco nequeat obligari, & alteri*
,, *primò ac propriè non obligetur, sed sibi tan-*
,, *tum, hæc tamen obligatio, quam Deus habet respec-*
,, *tu sibi, in promissione fundatur homini fa-*
,, *cita sub onerosa conditione; ac proinde respicit*
,, *hominem mōrentem aut satisfacientem tam-*
,, *quam alterum iustitiae terminum vel extremum*
,, *secundarium, & non tantum ut materiam circa*
,, *quam versatur obligatio, quam Deus habet pri-*
,, *mò respectu sui; longè siquidem est diuersa rati-*
,, *o de creaturis, quoad earum perfectiones na-*
,, *turales in ordine ad Dei sapientiam & volunta-*
,, *tem, & de homine prout intellectualis est & li-*
,, *beri arbitrij, qua ratione fiunt ei promissiones à*
,, *Deo. Deus enim in ordine ad creaturas quoad*

E *earum perfectiones naturales nulli potest esse*
,, *debitor, nisi sibi ipsi, ut probat S.D. i. p. loco nota-*
,, *to, & latius in 2. cont. gent. c. 29. at in ordine ad*
,, *creaturam rationalē cui fit promissio, quamvis*
,, *non sit Deus per se primò debitor, extenditur*
,, *tamen ad eum quodammodo secundariō ratio*
,, *debiti hoc ipso, quod ei facta est promissio. Ne-*
,, *que tamen ad eum Deus ordinatur, aut ei subi-*
,, *citur; quia non ei per se primò debitor est sed si-*
,, *bi tantum; nam ea tantum ratione creaturæ ra-*
,, *tionali debitor est, quia semetipsum ad aliquid*
,, *ei tribuendum obligavit: nam promissio à*
,, *Deo creaturæ facta magis & prius fit ipsi Deo*
,, *quam Creaturæ; quia Deus aeterno sua voluntatis*
,, *decreto sibi primò loquitur, deinde illud*
,, *in tem-*

in tempore sub forma promissionis creature manifestat.

VLTIMA CONCLVSIO. *Supposito decreto*
 „*Incarnationis absolute, id est præciso ordine ad redem-*
 „*ptionem, intelligitur in Deo fuisse debitum sine obliga-*
 „*tio iustitiae minus propriè sumptus : que sc. est decencia*
 „*bonitatis. Hęc patet ex 3. dicto ultima partis huius con-*
troverbie.

CONTRA primam conclusionem produci pos-
 sunt argumenta, quibus probatur 2. & 3. conclu-
 sio, quo nihil aliud concludunt, quam satis-
 factionis actum hoc modo sumptum dici posse
 simpliciter infinitum extrinseca quadam deno-
 minatione ex diuino supposito simpliciter infi-
 nito deriuata, ut ante diximus.

CONTRA SECUNDAM Conclusionem sunt
 argumenta quae referunt & soluunt Capreolus
 in 2.d.18.q.vnica, Caetanus super hoc art. Barthol.
 Medina in suo dubio sine q.d. de perfectione satisfaktionis
 Christi, Suarez disq. 4. sect. 4. Asturicensis in allegata
 quest. 5. dub. 2. fol. 292. Vasquez disq. 5. Albertinus
 in sepe allegato Corollario 17 punct. 4. pag. 333. & Al-
 uarez disq. 4.

Contra eandem Conclusionem argumentatur Rada. da Controu. 13. art. 2. probans meritum Christi ex sua ratione formalis ex propria bonitate intrinseca non fuisse infinitum, nec infiniti valoris : eadem autem est ratio de satisfactione, cuius valor infinitus ex eadem radice deriuatur, nempe ex infinita suppositi dignitate. Sic igitur arguit.

Primum : Aut bonum velle Christi, quo per creatam meruit voluntatem, fuit acceptatum tantum quantum erat persona Verbi, aut non: Si secundum admittis, ergo ex se non habuit necessitatem acceptabilitatis, ut possit sufficere pro infinitis, & consequenter non erat infinitum : si primum concedis sequitur illud bonum velle Christi ratione suppositi habuisse rationem infinitæ acceptabilitatis, & consequenter erit infinitum bonum ; & tantum quantum Verbum quod est absurdum. *Responde-*
tur verum esse secundum : Ad argumentum aduersus hanc partem negatur illatio, quia velle & satisfactio Christi hoc ipso, quod erat actio meritoria & satisfactoria diuinis suppositi, habebat infinitatem in genere meriti & satisfactionis, licet non in genere entis ; poterat enim Christus suæ voluntatis operatione mereri omne illud, quod potest cadere sub meritum & satisfacere pro omni quantumvis graui peccato vel offensa.

Obiectum 2. **Secundum :** Principium per se actionis meritoriae Christi sumptum cum omnibus respectibus ad Verbum vel ad aliud est finitum intrinsecè, igitur & actio eius fuit formaliter finita & limitata ; ergo finitè acceptata. Antecedens patet. Quia principium illius actionis est voluntas Christi creata gratia finita informata, quæ ex respectu ad Verbum nullam induit infinitatem intrinsecam ; quia omnes hi respectus sunt finiti. Consequens probatur ; quia à principio essentialiter & intrinsecè finito non potest ori-ri operatio formaliter & intrinsecè infinita, &c.

Solut. *Respondetur* infinitatem operationum Christi in genere moris non desumi ex principio quo, sed ex principio quod, scilicet à supposito Verbi simpliciter infinito. *Sed contra* (inquit) Principium quod non agit nisi in virtute principij Naz. in D. Thom. 3. Partem.

A quo ; ergo quamvis principium quod sit infinitum, non potest ab eo oriri actio infinita, nisi præcisè iuxta mensuram principij quo. Et confirmatur. *conf.*

Quia agens quod per principium formale formaliter finitum in genere entis & naturæ non potest causare effectum formaliter infinitum, nec elicere actionem formaliter infinitum ; ergo nec per principium quo formaliter finitum in genere moris & gratia potest elicere actionem formaliter infinitam in genere moris. *Respondeatur*, nullam esse consequentiam, loquendo de infinitate moris, quamvis vera sit de infinitate actus in esse naturæ ; quia dignitas suppositi agentis se habet ut forma quædam extrinseca actus in genere moris, & idcirco valor actus satisfactorij in genere moris secundum agentis suppositi dignitatem attenditur, licet in ratione efficientis suppositum non agat, nisi in virtute principij quo. Vnde ad confirmationem negatur consequentia ; quia dignitas suppositi non se habet, ut forma respectu actus in genere entis, sicut eius est forma in genere moris. *sed responsonem Instabili* *b.* *hanc arguit Rada.* **Primū.** Quia ratione personæ non acceptantur illi actus tantum, quantum persona, ergo. **Secundū.** Quia nullam bonitatem intrinsecam moralem ut suppositum sub ratione suppositi illis confert. **Tertiū,** Quia si illam tribuit, illa infinitas non est intrinseca actui sed extrinseca, ergo. Probatur hoc assumptum. Quia actus voluntatis Christi, cum sit in specie moris, habet intrinsecam differentiam & proprietatem, qua limitatur & finitur in sua specie, nec intensionem habet infinitam : at supposita bonitate morali actus finita & limitata, valor eius intrinsecus non potest esse infinitus : quia tantum acceptatur, quantum valet ex se & ex propria bonitate intrinseca ; ergo si bonitas actus est ex se & intrinsecè finita, non potest ex se acceptari pro infinitis. **Quartū,** Si circumstantia & dignitas personæ auget interdum intrinsecam bonitatem actus in ratione virtutis, hoc est, quatenus aliquo modo redundat in obiectum, augendo vel mutando bonitatem eius obiectuam, ut quando pauper facit elemosynam, illa circumstantia personæ auget bonitatem ; quia illud obiectum ad talen personam comparatum censetur difficultius & maioris quantitatis proportionalis. Et hinc fit, ut haec circumstantia personæ, etiamsi infinita sit, non infinitè augeat hanc bonitatem, sed limitatur ex habitudine & modo, quo talis actus tendit in obiectum sic affectum, quæ necessariè est finita ; ergo licet operatio creata Christi sit personæ infinitæ, non tamen est intrinsecè & formaliter infinita : quia sic auget bonitatem intrinsecam, non quidem ut suppositum, sed ut obiectum ; ex qua ratione non habet infinitatem intrinsecam actus. *Respondeatur ad primum* nullam esse consequentiam : quia persona non confert actui satisfactorio suam bonitatem in genere entis, sed tantum confert ei bonitatem in genere moris modo superioris explicato. *Ad secundum* negatur antecedens ; non enim assentior Vasquezio dicenti in sua disputat. b. cap. 2. ex Deitate propter fundamentum unionis personalis deriuari in naturam humanam per denominationem tantum extrinsecam effectum quendam moralis sanctificationis, in quo ipsa Deitas tamquam forma includatur, sicut ferrum ignitum continet ut formam ignem ipsum ; nam præter extrinsecam hanc denominationem resultat in actu satisfactionis bo-

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

32.

33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

49.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

56.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

64.

65.

66.

67.

68.

69.

70.

71.

72.

73.

74.

75.

76.

77.

78.

79.

80.

81.

82.

83.

84.

85.

86.

87.

88.

89.

90.

91.

92.

93.

94.

95.

96.

97.

98.

99.

100.

101.

102.

103.

104.

105.

106.

107.

108.

109.

110.

111.

112.

113.

114.

115.

116.

117.

118.

119.

120.

121.

122.

123.

124.

125.

126.

127.

128.

129.

130.

131.

132.

133.

134.

135.

136.

137.

138.

139.

140.

141.

142.

143.

144.

145.

146.

147.

148.

149.

150.

151.

152.

153.

154.

155.

156.

157.

158.

159.

160.

161.

162.

163.

164.

165.

166.

167.

168.

169.

170.

171.

172.

173.

174.

175.

176.

177.

178.

179.

180.

181.

182.

183.

184.

185.

186.

187.

188.

189.

190.

191.

192.

193.

194.

195.

196.

197.

198.

199.

200.

201.

202.

203.

204.

205.

206.

207.

208.

209.

210.

211.

212.

213.

214.

215.

216.

217.

218.

219.

220.

221.

222.

223.

224.

225.

226.

227.

228.

nitas quedam moralis illi non minus, sed longe magis intrinseca, quam sit ea bonitas, quam habet actus virtutis ex alijs eius circumstantijs recte rationis iudicio comparatis; quia multo magis operationi sua persona coniungitur, quam locus aut tempus aut finis &c. consistit autem haec bonitas moralis seu valor operationis in essentiali eius comensuratione ad tantæ dignitatis personam, à qua producitur secundum regulam recte rationis: qua etiam ratione conuenit actu libero bonitas moralis in ordine ad alias circumstantias, quibus secundum recte rationis regulas commensuratur. **Ad tertium** negatur assumptum. Ad eius probacionem dico, bonitatem actus intrinsecam ex obiecto esse finitam, sed ei nihilominus adiungi posse bonitatem alienam, scilicet valoris infiniti ex circumstantia personæ actum elicientis, ut ex supradictis elucet. Vnde admissa maiori negatur minor, si loquatur de sola bonitate quam habet actus ex obiecto: si autem de omnibus actus bonitate loquatur, non admittimus id quod supponit, videlicet bonitatem satisfactionis in Christo esse omnibus modis finitam. **Ad quartum** negatur consequentia. Quia non eodem modo personæ dignitas auger propriam, & intrinsecam bonitatem actus in ratione virtutis, quo valorem auger satisfactionis aut meriti. Virtutis enim bonitatem actui confert, non per hoc quod fiat quasi forma ipsius actus secundum se, sed quatenus redundat in obiectum, augendo vel minuendo propriam illius bonitatem, vt patet in adducto exemplo pauperis eleemosynam largientis: sed valor operis in ratione satisfactionis ab ipsa persona proximè & immediatè deriuatur; ex hac enim non extrinseca tantum, sed etiam intrinseca denominatione Christi satisfactionis dicitur infinita; quamvis longè maior sit infinitas extrinsecè denominans, quam eidem intrinsecus adhærens ut supra notauimus.

Obiect. 3.

Tertiò: Opera Christi non habuerunt infinitum valorem ratione infinitæ dignitatis persone Verbi; ergo nullo modo habuerunt infinitum valorem. Consequentia patet. Antecedens probatur primò. Quia non erat principium illius valoris, quatenus erat suppositum humanum, neque ut suppositum diuinum, ergo nullo modo. Antecedens quo ad primam partem probatur. Quia ut sic non dicit formaliter infinitam dignitatem. Quo ad secundam vero probatur: Quia ut sic nec satisfaciebat nec se tenebat ex parte satisfaciens, sed potius ex parte acceptantis satisfactionem. Præterea. Si concursum aliquem physicum habuit peculiarem supra actiones humanitatis, ille non erat infinitus, quia non agebat infinitè sed finitè, ergo. Præterea. Vel persona diuina est causa secundum se illius valoris in operatione humanitatis, vel ut vniua humanitati: at neutrum dici potest, ergo. Probatur minor quo ad primam partem; quia persona diuina secundum se non potest esse satisfaciens, ergo nec potest pertinere ad materiam satisfactionis, nec dare operibus humanitatis valorem satisfactorium. Consequentia patet. Antecedens probatur. Quia persona satisfaciens ut sic est inferior eo, cui satisfacit: at diuina personæ repugnat esse inferiorem Deo. Quoad secundam vero partem probatur. Quia tunc valor satisfactionis non esset æqualis gratuitati offense, vel saltē non esset infinitus. Sequela probatur. Quia dignitas satisfactionis

A non esset æqualis dignitati personæ offense: si quidem satisfaciens est persona diuina in quantum homo, offensus vero Deus secundum se. At persona diuina in quantum homo non est tantæ dignitatis, sicut Deus secundum se; nam Christus ut homo dicitur creatura & minor Patre. **Respondetur**, personam diuinam esse causam illius solus: valoris, prout est vnta humanitati. Ad argumentum in contrarium negatur sequela. Ad cuius probationem dico propositionem illam,

Satisfaciens est persona diuina in quantum homo, duplicitate intelligi posse: Vno modo, ut dictio illa complexa in quantum homo significet solam humanitatem esse principium satisfactionis, & ita falsa est dicta propositio, ut patebit in sequenti Controversia. Alio modo, ut humanitas sit principium quo: persona vero diuina, pro qua supponit nonen illud concretum homo, sit principium quod, & sic vera est propositio, sed falsa est minor subsumpta videlicet personam diuinam in quantum homo, non esse tantæ dignitatis, quantæ est Deus secundum se. Secundò cum sol. 1. alijs dici posset ad argumentum, dictiōnem illam ut huc in quantum duplicitate sumi posse: Vno modo reduplicatiū & ita denotat significatum termini, cui applicatur, esse rationem huc causam per se talis valoris; & sic falsum est personam diuinam prout est vnta humanitati esse causam valoris; sic enim humanitas esset propria causa valoris. Alio modo sumi potest specificatiū, quo modo significat terminum, cui applicatur, esse conditionem necessariam requisitam, ut persona Verbi sit causa valoris operationum humanitatis illi vnitæ: & in hoc sensu verum est, personam diuinam ut est humanitati vnta esse causam valoris operationum, quas exercet in assumpta humanitate: sic autem persona diuina satisfaciens est æqualis Deo, cui offertur satisfactionis. Sed hanc solutionem impugnat Rada. Primb: **Inst. 2.**

quia illa conditio est modificativa concursus, & quasi limitat ipsum. Secundò: Quia persona diuina sumpta, ut vnta humanitati in sensu concessa, est persona offensa & acceptans satisfactionem; ergo non concurrit ad tribendum operibus satisfactionis valorem. Antecedens probatur. Quia persona sic sumpta secundum se est causa illius valoris infiniti; ergo satisfacit ut persona infinita, at quatenus persona infinita est persona offensa; ergo. **Tertiò:** Quia si persona Verbi secundum se, licet cum illa conditione det valorem operibus satisfactorijs humanitatis, illa satisfactione innititur gratia ipsius creditoris; ergo satisfactione Christi non fuit de toto rigore iustitiae; quod isti negant. Prima consequentia probatur. Quia Verbum secundum se est creditor. **Respondetur** sol. 1.

E ad primum, & negatur assumptum, loquendo de concursu valoris moralis in genere satisfactionis, ut satisfactione est, quamvis concursus absolutissime sumptus limitetur ad tale genus, scilicet ad valorem actus in genere moris; quoniam ex dignitate suppositi in humana natura subsistentis & operantis, non potest valor operationis augeri in genere entis, sed tantum in genere moris. **Ad secundum** negatur antecedens. Ad eius probationem negatur antecedens; non enim persona Verbi secundum se præcisè est causa valoris operationis procedentis ab humanitate ut principio quo, sed quatenus habet iam dictam conditionem, ut scilicet sit vnta

3. vnitate humanitati. Deinde dico, personam infinitam cum tali conditione non esse personam offenditam sed satisfacientem, ut latè superius explicauimus. *Ad tertium* negatur prima consequentia sive conditionalis: Ad eius probationem dico, Verbum secundum se, id est ut est subsistens in diuina natura, esse creditorem, ut autem est unum humanae naturae & in ea subsistit, esse satisfactorem.

Obiect. 4. Quartò, Si Verbum mereretur, aut satisfacret per velle increatum solum mereretur aut satisfaceret infinitè & pro infinitis; ergo cum mereretur & satisfaceret per velle creatum, non merebatur & satisfaciebat infinitè & pro infinitis ex natura & valore actus. Probatur consequentia. Nam alias velle proprium Verbi non esset in se maioris bonitatis, quam velle naturae assumpta in ipso. *Resp.* nullam esse consequentiam; quia velle proprium Verbi præter valorem meriti aut satisfactionis infinitum, quod pertinet ad genus moris, haberet etiam infinitatem simpliciter in genere entis, que non conuenit actuū creatō.

Obiect. 5. Quintò: Actus elicitus à voluntate creata Christi non erat infinitus in bonitate moraliter; ergo per illum Christus non meruit infinitè. Antecedens probatur. Quia differentia eius essentialis & intrinseca non erat infinita perfectionis, ergo. Probatur hoc antecedens primò; quia nihil aliud à Deo habet infinitam perfectionem. Secundò; quia talis actus nec habet infinitatem in intentione, quia non est possibilis; neque habet infinitatem in extensione, quia unica ac simplici habitudine fertur in obiectum, quamvis infinitum. *Resp.* falsum esse antecedens. Ad probationem negatur consequentia; quia bonitas seu valor moralis actus non attenditur penes intrinsecam & essentialē eius differentiam; hæc enim sumitur ab obiecto, & pertinet ad physicam actus bonitatem, sed valor seu bonitas moralis operationis oritur ex operantis suppositi dignitate: nec correspondet valor hic operis intentioni aut extensiōni, aut alijs qualitatibus & modificationibus actus intrinsecis, sed soli dignitati suppositi operantis. Et quemadmodum obiectum actus infinitum physicam aetui confert infinitatem, si totaliter actus attingat obiectum, ita suppositum illi actui valorem moralē tribuit infinitum, qui morali attingentia totaliter attingit suppositum operans: fit autem hec attingentia per hoc, quod non solum egreditur actus à supposito, sed etiam supra ipsum secundum totam eius dignitatem quadam ratione sive modo reflectitur, ut antè diximus.

Obiectio 6. *Vt ultima* Si meritum Christi fuit infinitum ex sui ratione formalī & intrinseca, sequitur quod potuit Christus plus mereri, quam Deus potuerit præmiare seu remunerare: sed consequens videtur absurdum; ergo antecedens non est concedendum. Sequela probatur. Quia meritum infinitum non potest habere præmium æquale, nisi sit etiam infinitum: at hoc Deus conferre non potest. Probatur hæc minor. Quia nec infinitam gratiam nec infinitam visionem sui potest efficere. *Respondetur*, nullam esse consequentiam. Ad cuius probationem negatur minor; potuit enim Christus non solum gratiam & alia dona hominibus & angelis mereri secundum perfectiores & perfectiores gratia & donorum gradus usque in infinitum, sed etiam mereri potuit, vt pater aut etiam Spiritus sanctus humanae naturae personaliter vniuersetur, vel etiam vt Filius alias individuales humanas, vel et-

A iam angelicas specie diuersas naturas assumebat. De qua re differit Vafquez *disp. 6. cap. 4. & post eum latè & subtiliter Albert. Coroll. 18. p. 4. n. 55. pag. 337. & seq.* *Secundò respondetur*, quod licet Deus nequeat facere præmium vel condonationem offensæ simpliciter infinitam in ratione entis physici, potest tamen efficere præmium & condonationem offensæ infinitam in esse morali, & ita potest esse æqualitas inter meritum vel satisfactionem cum præmio & condonatione. Sicut enim non potest Deus facere præmium infinitum physicè & entitative; quia tale infinitum non est factibile; ita Christi meritorum & satisfactionis non sunt physicè infinita, sed cum infinitatem habeant moralem, ut antè diximus, correspondet eis præmium vel offensæ condonatio moraliter infinita: Præmium quidem; quia licet claritas corporis, vel exaltatio nominis, quam Christus sibi meruit, finita sint entitatiæ; quia tamen illi data sunt de omni rigore iustitiae, sunt præmia quædam infinita in ratione præmij. Et similiter quod fiat offensæ remissio ad æqualitatem, & de omni rigore iustitiae, est aliquid moraliter infinitum, & ita proportionabiliter sibi correspondent meritum & præmium, satisfactionis & offensæ condonatio: cetera vero ad infinitatem meriti Christi Domini per intentum inferius erunt examinanda, scilicet *quest. 19.* Alia quædam eiusdem authoris argumenta iam antea ab alijs soluta prætermittimus.

CONTRA TERTIAM conclusionem nulla supersunt argumenta diluenda: nam quæ tangit Vafquez *disp. 6. cap. 2. ex ijs*, quæ diximus in prima *Controversie parte*, facile confutantur.

DCONTRA QUARTAM conclusionem sunt argumenta, quæ referunt & soluunt Barth. Med. in sua *quest. De satisfactione Christi*, & sunt argumenta apud eum primi ordinis: & ea quæ soluit Suarez *disp. 4. sect. 5.* & Asturicensis in sua *Relatione de Christi gratia* q. 5. a. 2. d. 3. Valen. & Aluar. Super hoc art. & Albert. in allegato *Corollario 18. punto 3.*

Contra eandem Conclusionem, quatenus *satisfactioni Christi tribuit rationem iustitiae commutatiæ, argumentatur Suarez.* Primò: ius diuinum est altioris ordinis, quam sint omnia iura humana; ergo virtus illa, per quam Christus exhibuit satisfactionem æqualem pro alienis peccatis, non est eiusdem rationis cum illa virtute, per quam alii homines satisfaciunt Deo, vel cum iustitia commutatiæ, quæ est inter homines. Antecedens patet. Consequentia vero probatur à simili; nam implere promissum Deo, etiam in Christo Domino ad aliam virtutem pertinet, quam fit fidelitas inter homines, non quia non posset ad æqualitatem impleri, quod promissum est, sed quia promissio ad Deum inducit ius & obligationem altioris ordinis, quam promissio ad hominem. *Resp.* nullam esse consequentiam; nam, vt supra diximus, cum actus iustitiae sit ad alterum, si in uno tantum extremo fuerint propriæ iustitiae conditiones, alterum autem ob sui excellentiam earum aliquas non admittat, erit in uno tantum iustitia commutatiæ, & non in altero, quod defectu conditionum illius non est capax. Est igitur Christi satisfactionis actus iustitiae commutatiæ formaliter, quamvis hæc sit altioris ordinis quam nostra. Ad probationem negatur allusum, loquendo de promissione & actu promisso formaliter, vt promissum est, quicquid sit de eo materialiter sumpto.

Obiectio 2. Secundū: Hæc virtus in Christo non est pœnitentia, sicut in alijs hominibus, & inclinat ad reddendum debitum Deo, ergo verisimile est, eam à virtute religionis non esse distinctam. Antecedens quo ad primam partem probatur. Quia pœnitentia significat propriè retrahitatem prioris facti vel prioris voluntatis; ergo in Christo Domino locum non habuit. Quod ad secundam patet. Consequentia vero probatur. Quia virtus religionis inclinat ad reddendum omne debitum Deo. Respondetur, nullam esse consequentiam. Ad cuius probationem negatur antecedens; nam ad religionem pertinet exhibere Deo reverentiam & cultum illi debitum, quatenus primum est principium creationis & gubernationis rerum, vt ait S. D. 2.2.q.8.a.3. Constat autem satisfactionem pro peccato non esse Deo debitum sub ratione cultus & reverentie, quatenus est primum rerum principium, propriè & formaliter loquendo. Opinionem hanc Suarezij, nimurum Christi satisfactionem ad virtutem religionis pertinere, consutat acriter & vberimè Valq. diff. 7.c.4. & seq.

Obiectio 1. Contra eandem Conclusionem argumentatur Vazquez. Primo, Christus non potuit reddere aliquid Deo, quod esset ei alicuius utilitatis, aut commoditatis; ergo virtus, qua Deo nobis satisfecit, non est dicenda pars iustitiae subiectiva sed solum potestiuia. Probatur consequentia. Quia proprium est iustitiae, vt id, quod redditur, sit utile vel commodum ei cui redditur. Respondetur, nullam esse consequentiam. Adeius probationem dico, assumptum verum esse, quandois, cui redditur aequaliter, capax est nouae utilitatis aut commoditatis: quod si talis non sit in eo capacitas, erit quidem iustitia ex parte redditis aequaliter, non autem ex parte eius cui redditur aequaliter, sicut in proposito, &c.

Obiectio 2. Secundū: Homines pro peccato in Deum commisso non debebant satisfactionem Deo ex iustitia; ergo nec Christus pro eis soluens potuit ex iustitia satisfacere. Probatur Consequentia. Quia Christus idem onus subiit satisfaciendi Deo, quod homines habebant; ergo si materia talis satisfactionis non fuit hominibus materia sufficiens, vt ex iustitia Deo satisfacerent, non potuit etiam Christo esse. Quod si dicas, homines non potuisse satisfacere Deo ex iustitia, quia non potuerunt reddere Deo aequaliter, Christum autem potuisse ex iustitia satisfacere, quia reddere potuit aequaliter: hoc (inquit) respondum facile explodi potest. Quia Christus non potuit subire aliam obligationem erga Deum pro offensa & peccato ab eis commisso, quam habebant homines: at homines non tenebant obligatione iustitiae ad solutionem; ergo neque Christus pro illis soluens obligatione iustitiae ad id teneri potuit. Maior probatur: Quia Christus nullo alio titulo iustitiae obligari poterat, nisi vt illorum debitum in se suscipieret & per solueret. Minor vero probatur: Quia obligatio alicui satisfaciendi ex iustitia propriè ortum habet semper ex iustitia violata. Atqui homines peccantes peccato superbiz aut intemperantia aut alio, non peccaerunt contra iustitiam propriè erga Deum; ergo homines non tenebant obligatione iustitiae ad soluendum. Maior huius argumenti probatur: Quia ubi iustitia violata non est, iustitia ipsa non postulat satisfactionem aut compensationem; sit enim hæc solum ex iustitia ad

reducendam aliquam inæqualitatem antea factam contra iustitiam ad æqualitatem, quam ipsa violata iustitia postulat. Minor vero probatur. Quia alioquin sequeretur homines in quoquis peccato contra duplum virtutem specialem peccare, ac proinde quodlibet eorum peccatum in duplice specie constitui, altera contra temperantiam aut humilitatem &c. altera contra iustitiam erga Deum violando ius illius; at hoc est absurdum. Responde nullam esse consequentiam, loquendo de satisfactione ex perfecta iustitia. Ad cuius probationem bene responde arguens. Ad impugnationem responsionis dico, falsam esse maiorem propriè & formaliter loquendo; nam quia non poterant homines ex proprijs & alijs indebitis reddere Deo æquivalens pro offensa, non erat in eis obligatio perfectæ & commutatiæ iustitiae, sed imperfectæ tantum scilicet ex virtute pœnitentiae. Christus autem ob infinitam suæ personæ dignitatem poterat æqualem offensæ Deo reddere satisfactionem, & ideo ex obligatione perfectæ & propriè dictæ iustitiae commutatiæ satisfecit. Materialiter autem loquendo certum est eandem tuisse Christi & hominum obligationem; quoniam & hi pro proprijs, & ille pro eisdem vt alienis per actus humilitatis, doloris &c. satisfacere tenebatur.

Obiectio 3. Secundū respond. falsam est minorem dictæ sol. 2. impugnationis. Ad cuius probationem negatur minor: cuius ratio est; quoniam homo per actum intemperantiae mortalem duplum contrahit peccati deformitatem, alteram contra virtutem intemperantiae ratione conuersioris ad obiectum à recta ratione & lege naturali dissonum, & iniustitiae per auerionem à Deo summo bono, cui tamquam primo rerum principio & gubernatori ac ultimo fini summus debetur honor & reverentia, non per actus tantum religionis, sed per directionem omnium actuum voluntatis in ipsum, vt ultimum finem, qua dignitate quantum sit ex actu & intentione peccantis finem ultimum in recreata constituentis, Deus cum summa priuatur iniuria saltem implicita & virtuali ad iniustitiam reductiæ pertinente, ac per hoc iustitiae æqualitate compensanda.

Obiectio 3. Tertiū sic arguit: Christus non minus per se etiè nec alio modo satisfaceret Deo pro nobis, etiamsi pro nobis non spopondisset, quam nunc satisfecit spōndens pro nobis: at si non spopondisset, non satisfaceret ex iustitia; ergo neque ex iustitia satisfecit. Minor probatur. Quia sicut de ratione iustitiae est æqualitas seruanda cum alio, ita est debitum seruandi hanc æqualitatem: at si Christus non promisisset, nullo debito & obligatione teneretur ad satisfaciendum; ergo si non spopondisset, non satisficeret ex iustitia. Responde primò, falsam esse maiorem; quia si Christus non spopondisset aut debitum pro nobis satisfaciendi non suscepisset, non fieret eius satisfactio intuitu constitundi æqualitatem iustitiae inter Deum offensum & hominem peccatorem; & ideo satisfactio Christi non pertineret ad iustitiam propriè dictam. Quemadmodum si Petrus debeat Paulo centum aureos, & Ioannes totidem donet Paulo titulo gratitudinis, non autem intentione satisfaciendi pro Petro, datio illa sua solutio non erit operatio iustitiae neque satisfactio.

Obiectio 4. Secundū respond. falsam esse minorem loquendo de

Quæstio Prima.

do de expressa & non implicita tantum pro-missione ; iam enim diximus , hoc ipso Chri-stum obligationem accepisse satisfaciendi , quod humani generis caput effectus est , quam tamen etiam libera promissione' firmauit ; itaque si Christus , nulla præmissa libera promissione Deo satisfactionem pro peccatis humani generis obtulisset , equalitatem inter nos & Deum iustitiae perfectam constituisset . Et in hoc sensu vi-detur accipiendum id , quod ait Alvarez . scilicet ad veram & perfectam iustitiam satis esse (quantum sit ex parte debiti) ut ille , qui satisfacit , vel ille pro quo fit satisfactio , teneatur ex debito satisfacere & satisfaciendo reddit aequiu-lens . Quare meritò Valquez Suarezium im-pugnat afferentem , ad rationem iustitiae pro-priæ satis esse operari intuitu constituendæ æ-qualityatis , etiam si operans suæ satisfaciens nulla ad operandum aut satisfaciendum obliga-tione teneatur ; contrarium enim exp̄resse docet S. Thom. 2. 2. quæst. 80. art. 1. & quæst. 108. art. 2. ad 1.

Alavez.

Suarez jdi-
tum reju-
tur.

S. Tho.

Obiect. 4.

Conf. 1.

Solutio.

Ad 1. conf.

Ad 2. conf.

Obiect. 5.

Articulus Secundus.

65

A satisfactionem non fuisse ex proprijs ac proin-de neque ex iustitia . Primò : Quia vera est hæc propolitio : Christus satisfecit , inquantum ho-mo : & licet (inquit) addi possit , inquantum ho-mo Deus , concedenda tamen est propositio il-la sine additamento : At Christus inquantum homo non satisfecit ex proprijs , ergo . Maior probatur . Primò : Quia Sancti Patres illam concedunt & præsertim S. Thomas & nullus haec tenus eam negavit . Secundò : quia Christus inquantum homo est Sacerdos & mediator , ergo etiam inquantum homo est satisfactor & redemptor . Minor vero probatur : quia Sanctitas non erat propria Christo inquantum homo , sed donata à Deo , ergo . Probatur hoc assumptum ; nam quamvis concretum naturæ positum ex parte subiecti secundum aliquorum opinio-nem supponat pro supposito , tamen positum ex parte prædicati iuxta omnium sententiam supponit pro natura : at natura gratiam & do-na-tionem accepit , ergo etiam Christus in-quantum homo . Probatur prima propositio . Quia S. D. infra quæst. 16. art. 10. & 11. ait , quo-ties additur particula , inquantum vel secundum quod , terminum illum concretum , homo , ma-gis propriè poni pro natura , quam pro supposi-to , quia videtur esse ex parte prædicati & quam-vis dicat , terminum illum concretum , homo , pos-ses supponi pro supposito in prædictis proposi-tionibus , dicit tamen sensum illum esse minus proprium ; igitur sanctitas non erat propria Christo inquantum homo , sed donata à Deo . secun-dum probatur idem assumptum . Omnis crea-tura indiget gratia Dei , & eam gratis accipit ut me-reatur : at Christus inquantum homo est crea-tura ; ergo Christus inquantum homo indiget gratia Dei ut mereatur . Maior patet . Minor pro-batur ex dictis . Quia terminus ille , homo , se re-net ex parte prædicati , & stat pro natura non autem pro supposito nisi impropriè . Tertiù probatur idem . Christus inquantum homo prædestinatus est Filius Dei , hoc est ad vno-nem hypostaticam : at prædestinatio est gratia præparatio ; ergo Christo inquantum homo , fuit ab æterno gratia vniuersis præparata ; ergo Christus , in quantum homo gratiam accepit in tempore . Probatur hæc secunda conse-quentia . Quia quod ab æterno præparatur gratis , in tempore etiam datur gratis . Resp. pro-Solne-tus . positionem illam , Christus satisfecit , inquantum ho-mo , duplice sumi posse ; Vno modo , ut hoc no-men homo sumatur in reduplicione , vel spe-cificatione ratione naturæ . Alio modo , ut su-matur ratione suppositi in humana natura sub-sistentis . Si primo modo sumatur , duplice ad-huc potest intelligi ; uno modo præcisè , alio mo-do absque præcisione . Si præcisè sumatur , sensus est : Christus satisfecit inquantum homo , id est , ratione humanae naturæ (intellige gratia per-fectæ) nullo alio concurrente , ut principio quo vel quod ; & sic est manifestè falsa , quoniam ex-cludit diuinum suppositum , ex cuius digni-tate valor ad satisfactionem deriuatur infinitus . Si vero absque præcisione sumatur , vera est propositio & sensus est : Christus satisfecit per humanitatem (gratia perfectam) ut principio quo : per hoc autem non excluditur suppositum ut principium quod , sed magis in ipsa pro-poliō significatur afferente , Christum id est , personam Verbi subsistentem in humana natura satisfecisse . Vbi duo perspicue deno-tantur principia , scilicet Christus agens ut quod , & humana natura agens ut quo . Si vero suma-

tur ratione suppositi in humana natura subsistē. A turis, verissima est, ut patet ex dictis, licet sit minus propria. Ad argumentum igitur, admissa maiori in utroque posteriori sensu, dico primō ad minorem, Christum in quantum homo est, id est ratione humanae naturae ut principij quo, non satisfecisse ex proprijs, sed tamen Christum satisfaciente ut principium quod per humanae naturam satisfecisse ex proprijs, nisi quatenus liberè satisfactionis actus elicit. Secundō dico, sumendo nomen illud homo ratione suppositi in humana natura subsistentis, falsam esse minorem; sic enim Christus in quantum homo, id est ut suppositum in humana natura subsistens, satisfecit ex proprijs. Et eodem modo respondendum est ad probationes dictæ minoris; concludunt enim Christum, in quantum homo est, id est ratione humanae naturae ut principij quo, non habuisse gratiam ex proprijs, nec meruisse aut satisfecisse ex proprijs: sed quia ponendo principium quo, & aliquid de eo negando aut affirmando, non excluditur principium quod cum ijs, quæ illi conueniunt, & ijs, quæ ex eo deriuantur in operationem, sed in ipsa magis clauditur propositione dicente, Christum satisfecisse, scilicet ut quod. Cum enim dico, *Christus satisfecit, in quantum homo*, duo satisfactionis principi significo, alterum quod per ea verba, *Christus satisfecit*, alterum quo per illa verba in quantum homo. Quod vir acutus Vasquez non aduertit, aut consultò dissimulauit. Quem autem sensum habeat illa propositio, *Christus in quantum homo est predestinatus Filius Dei*, declarat S. D. infra q. 24. a. 2. & ibi Caiet. & alij expositores.

CONTRA 3. CONCL. sunt argumenta quædam Suar. & Vasq. quæ produximus contra præcedentem concl. & soluimus, & ea quæ refert & soluit Aluar in 4. sua diff.

Obiect. A
floricensis
primacont.
§ concl.

solut.

Contra eandem conclusionem argumentatur Asturi. Primo: In Christi anima non reperitur virtus iustitiae commutatiæ erga Deum; ergo satisfactionis Christi nequit esse actio elicita aut regulata à virtute commutatiæ iustitiae. Consequens manifesta. Ante probatur. Gratia Christi in esse physico considerata, & quatenus ex ipsa effluunt virtutes infinitæ, est prorsus eiusdem speciei cum gratia cuiuslibet hominis iusti; sed in alijs hominibus iustis ex habituali gratia non oritur virtus commutatiæ iustitiae erga Deum; ergo neque in Christi anima ex essentiâ habituali gratia oritur habitualis commutatiæ iustitia. **Responsi.** falsum est antecedens Ad eius probationem negatur conseq. quia subiectum gratiæ & virtutis principale est suppositum naturæ intellectualis; suppositum autem Christi erat infinita simpliciter dignitatis & æquale Deo, & ideo potuit esse virtus iustitiae commutatiæ in eo erga Deum, non autem in alijs hominibus, quorum supposita finita sunt perfectionis & dignitatis. Secundò resp. gratiam Christi habitualem in esse physico eiusdem esse rationis cum gratia cæterorum hominum, diuersæ verò rationis in esse morali propter coniunctionem ad suppositum simpliciter infinitum ex quo merita & satisfactiones valorem trahent infinitum, atque adeo sufficiens ad æquitatem iustitiae constituantur. **Tertiò resp.** nullam esse consequentiam dictæ probationis; Quia licet Christi gratia eiusdem esset speciei cum gratia cæterorum hominum, ad nobiliores tamen actus & terminos extendebatur in Christo, quam in alijs ob infinitam supposi-

ti dignitatem, ex qua Deo reddere poterat æquivalentem offensæ satisfactionem ex proprijs & alijs indebitis, alij vero minimè.

Secundò sic arguit. Si in Christi anima fuit iustitia commutatiæ erga Deum, sequitur Christum satisfecisse, quatenus operabatur, ut æqualis Deo id est prout se gerebat in sua operazione, non ut subditum Deo, sed ut Deo æqualem: at consequens & ratione dissentit, & non videatur consentire catholicæ veritati; ergo &c. sequela est manifesta: nam iustitia commutatiæ ex propria & essentiali sui ratione respicit æquitatem; ergo eius operatio prout ab ipsa procedit, non est inferioris ad superiorem, sed æqualis ad æqualem. Falsitas vero consequentis seu minor quo ad primam partem probatur. Christus quatenus merebatur apud Deum, & ipsi satisfaciebat pro nobis, operabatur ut homo per voluntatem humanam, ergo ut minor Patre & inferior illo. Et confirmatur. Quia potissima operatio satisfactoria Christi fuit eius passio voluntariæ pro nobis suscepta: sed Christus in acceptanda passione & morte gesit se ut minorem Patrem; ergo. Secunda propositio probatur. Quia Christus passionem acceptauit ex obedientia Patris iuxta illud I. 4. Ut cognoscat Mundus, quia diligo Patrem. & sicut mandatum dedit mihi Pater sic facio; surgite, eamus hinc; ad subeundam videlicet mortem, ut explicat Aug. L. 13. de Trin. c. 14. Deinde probatur eadem minor quo ad alteram partem, videlicet consequens illud non satis fidei veritati consentire, ex illo Pauli ad Philip. 2. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, &c. ergo Christus sui nominis exaltationem & corporis immortalitatem promeruit à Deo, non prout se illi æqualem gesit, sed ex humilitatis & obedientiæ actionibus, quibus suam humanam voluntatem diuinam summisit. **Responsi.** nullam esse consequentiam; satisfecit enim Christus, ut æqualis Deo quo ad suppositum, & ut minor & subditus quo ad humanitatem. Sed rursus in supposito satisfaciente duo sunt consideranda; alterum est ipsum suppositum satisfaciens, & secundum hoc satisfecit, ut æqualis Deo. Alterum est modus satisfaciendi scilicet per humilationem & summissionem non solum humanitatis, sed etiam ipsius suppositi ut subsistentis in humana natura, & secundum hanc etiam rationem satisfecit, ut subditus Deo. Sed quia summissio & humiliatio diuino supposito in humana natura subsistenti conueniebat non secundum diuinam naturam, aut secundum personalem eius dignitatem, ita scilicet ut ex ijs inesse personæ Christi secundum se ratio & capacitas summissionis, sed illi personæ summissio congruebat secundum humanam tantum naturam, id est simpliciter ac absolute dicendum est, Christum ut Deo subditum illi satisfactionem pro peccatis humani generis obtulisse, ex quo magis perspicue patet falsitas dictæ sequelæ.

Deinde ad probationem consequentia dicto eius illatione non esse veram. Nam falsa est in ea iustitia commutatiæ, quæ versatur circa actiones iniuriarum satisfactione adæquandas; quia satisfactionis hæc fit per summissionem personæ satisfacientis ad eum, cui fit satisfactionis.

Tertiò. Si in humana Christi voluntate esset habita iustitiae commutatiæ erga Deum; ergo habitus ille falso

Quæstio Prima.

Sætem in esse physico esset finitus, & limitatus: ergo satisfactio Christi ab hac virtute iustitiae elicita finita esset & limitata perfectionis, quatenus ab hac virtute procederet; ergo satisfactio Christi ut sic non esset ad æquitatem, neque esset sufficiens ad compensandum pro universis hominum peccatis; ergo non esset actio perfecta iustitiae; ergo neque esset actio iustitiae commutativa; ergo talis iustitia commutativa virtus otiosæ & impertinenter ponitur in Christo; prima consequentia probatur; quia non esset maior illius habitus perfectio, quam gratia Christi habitualis: hæc autem nullam habebit physicam infinitatem. 2. 3. & 4. consequentiae sunt evidentes. 5. vero probatur; quia iustitia commutativa est perfecta & rigorosa iustitia. *Resp.* falsam esse tertiam consequent. Nam, etiæ Christi Domini satisfactio, quatenus ab habitu iustitiae ut principio quo, fuit elicita, finitam haberet perfectionem tam physicam quam moralam, quatenus tamen à diuino supposito procedebat in humana natura subsistente, tanquam ab agente principali, valorem habuit infinitum in genere moris. *Sed hanc* responsionem Alturicensis impugnat hoc argumento: Propria iustitiae commutativa ratio & perfectio non ex dignitate subiecti, sed ex habitudine ad actum & obiectum pensanda est: ex obiectu non sortitur infinitatem simpliciter; ergo non est infinita in ratione virtutis commutativa iustitiae. Prima propositio probatur. Quia propria aliarum virtutum ratio consideratur per ordinem ad actum & obiectum, & non per habitudinem ad dignitatem subiecti, in quo sunt; & ideo dignitas infinita personalis Christi non sufficit constitui eis infinitas in suis essentialibus rationibus; ergo etiam propria iustitiae commutativa ratio & perfectio, non ex dignitate subiecti, sed ex habitudine ad actum pensanda est. Secunda vero propositio probatur: Quia iustitia commutativa Christi non attingit obiectum quantum est attingibile. Ex quo deditus idem author, quod admissa etiam in Christo virtute iustitiae commutativa, non posset infinitum valorem tribuere satisfactioni. Et ideo (inquit) impertinenter poneretur in Christo, eo vel maximè quod Christus potuit satisfacere, sicut & actu satisfecit per operationes aliarum virtutum, scilicet humilitatis, obedientiae & religionis. *Resp.* falsam esse primam proposi- loquendo de perfectione morali. Ad cuius probationem respondet, rationem essentialiem & phylac. omnium virtutum & etiam iustitiae considerari in ordine ad actum & obiectum, morale autem eorum valorem ex suppositi principaliiter operantis dignitate præcipue dependere ob causas superioris assignatas: valor enim moralis actus, non ex obiecto tantum rectæ rationi consono, sed etiam ex circumstantijs dependet eidem rationi comparatis, ex quibus una est suppositum operans, cuius dignitas in actu satisfactionis, seu compensationis offensæ plurimi pendit; quoniam, ut ante diximus in actu satisfactionis ipsa persona summittitur & humiliatur. Ex quo patet iustitiam commutativam in Christo non esse impertinentem ad satisfaciendum, quamvis non ex ea tantum sed etiam ex supposito præcipue valor in actu per eam elicitem deriuatur. Aluar. in resp. ad 5. suum arg. ex alijs principijs diluit hoc arg.

CONTRA sextam Conclusionem sunt argu-

Articulus Secundus.

67

menta Scotti, Durandi & aliorum quæ referunt & soluunt Capreolus in allegata dis. 18. Caietanus, Medina, Suarez, Valentia, & Aluarez super hoc articulo, & Asturicensis in supra notata relectione, quæst. 5. artic. 2. dub. 3. pag. 360. & seq.

Contra eandem Conclus. argumentum Rada in Radæ obit. allegata Controu. 13. artic. 3. Primò, Omne meritum apud Deum dicit ordinem ad voluntatem Dei acceptantem; ergo etiam omne opus apud Deum satisfactorium dicit eundem ordinem ad Dei voluntatem; ergo actiones Christi non fuerunt satisfactoriae de toto rigore iustitiae. Antecedens (inquit) patet ex dictis in artic. precedenti. Prima Consequentia probatur: Quia satisfactio supponit opus meritorium; ergo idem de satisfactione censendum est, quod de merito. Secunda vero consequentia: Quia rigor iustitiae liberalitatem creditoris, & acceptionem eius per quam satisfactioni valorem conferat, omnino excludit. *Resp.* falsum esse antecedens. Hoc ipso namque quod actus est bonus vel malus moraliter, & procedit à gratia, habet rationem meriti vel demeriti coram Deo: nec indiget vila superaddita ordinatione, ut sciret Caiet. adiurit 2. q. 11. 4. a. 3. Cuius sententia veritatem latè probat Valsq. ibid. disp. 11. 4. c. 18.

Secundo satisfactio Christi fundatur in gratia obiecti. Dei, qui est creditor; ergo non est rigorosa. Consequentia patet ex dictis. Antecedens prob. Quia valor satisfactionis Christi ut procedens à supposito humanitatis, fundabatur in gratia vñonis, quam illi gratis & liberaliter contulit persona Verbi infinita. *Et confit.* Quia valor satisfactionis Christi prouenient ex diuino supposito, cui fiebat satisfactio, ergo necessariò fundatur in gratia creditoris.

Resp. falsum esse antecedens. Ad eius probationem dico, gratiam factam fuisse humanitati, quæ ex unione ad Verbum maximam acquisiuit perfectionem & dignitatem, non autem eius supposito, cui naturalis est dignitas simpliciter infinita. *Sed hanc* responsionem dupliger im- pugnat idem author. *Primò:* Quamvis supposito Verbi in humana persona subsistenti deberetur gratia vñonis, & alia dona ex rei congruentia, non tamen ex intrinseca rei natura nec ex aliquo actu meritorio, cui de condigno & iustitia correspoderet, ergo Christo ut satisfaciens aliqua gratia facta fuit. *Secondò* Christus ut satisfaciens non erat Deus sed homo: sed Christo ut homini facta est gratia, cum ei dona supernaturalia fuere concessa; ergo Christo ut satisfaciens, Deus cui satisfaciebat a liquid gratiosè contulit. *Resp.* primam replicam esse valde rudem & indignam Theologo vel mediocriter eruditu. Sed omessa censura dico primò: nec vñionem nec alia dona debita fuisse Verbo; quia nihil ei poterat ex vñione ad humanitatem, & donis in ea receptis utilitatis aut commoditatis vel perfectionis adjungi. *Secondò* dico, Verbum in humana natura subsistens virtute sibi propria modo superius explicato gratiam illam omnem habuisse, quæ ab eo simul cum Patre & Spiritu sancto collata fuit humanitati, ut hic adiurit Caiet. & alij.

Tertiò sic arguit Christi satisfactio non fuit obiecti, facta ex bonis, quæ essent propria Christi ut satisfaciens, ita ut non essent propria Dei ut creditoris; ergo non fuit de toto rigore iustitiae. Antecedens probatur. Quia satisfactio Christi facta fuit per opera humanitatis, quæ & secundum suam substantiam & quo ad

F 4

valo-

Conf.

valorem, formaliter sumptum, erant quid crea-
tuum; ergo fuit facta ex proprijs bonis Dei. Pro-
batur illatio. Quia Deus omnium creaturarum
habet plenum ac perfectum dominium. Et confir-
matur. Quia & gratia & concursus specialis ad o-
pera naturalia, quibus ad ea exercenda Christus
vt satisfaciens indigebat, nec vt homo ex se ha-
bebat, procedebant à Deo creditore; ergo satis-
factio Christi per illa opera facta gratiae Dei ac
liberalitati innitebatur. Resp. falso esse antec.

Solut.

Ad eius probationem dico primò, Christi satis-
factionem factam fuisse per opera humanitatis &
voluntatis creatæ vt principij quo, habentij super
ea speciale dominium libertatis, quomodo non
erant sub dominio Dei vt ante diximus. Secundò
dico, eadem opera fuisse elicita siue producta à
diuino supposito in humana natura subsistente
vt principio quod, ex cuius vnione personali cū
humana natura veluti naturalis proprietas efflu-
ebat gratia cum omnibus virtutibus & donis ad
ipsius humanae naturæ sic unitæ perfectionem
debitam pertinentibus. Tertiò dico, Christi satis-
factionem prout egrediebatur à diuina Chri-
sti voluntate; & à persona Christi vt principio
quod, fuisse Christo propriam, vt supra decla-
rauimus in tertia parte *Contraquerisa*. Et per hæc fa-
tisit etiam confirmationi. Sed instat Rada, Quia

Ad conf.
Replica.

Solut.

Verbum vt subsistit in natura humana reduplicatiuè, non includit infinitatem personæ, licet
sit in se persona infinita: & si illam includit vel
præexistit, iam illud ab eo est vt creditore, & si
confert operibus dignitatem & valorem, semper
illam confert ratione suæ personalitatis & natu-
re diuinæ, ratione quorum est verè creditor; ergo.
Præterea. Verbum operibus humanitatis dat
valorē vt est infinité dignitatis persona, sed vt sic
habet rationem creditoris, ergo satisfactio Chri-
sti verè gratia creditoris innititur; ergo non fuit
ex toto rigore iustitiae. Resp. falso esse antec-
dens quo ad omnes partes, Implicat enim primò
Verbum vt subsistens in humana natura specificatiuè aut etiam reduplicatiuè non includere in-
finitatem; quia propria ratio subsistendi in hu-
mana natura est infinitas persona in terminan-
do, cuius conditionis defectu non potest villa
creata persona in duabus subsistere naturis sub-
stantialibus. Secundò falso est infinitatem per-
sonæ subsistentis in humana natura vt sic, se re-
nere ex parte creditoris; vt enim supra diximus,
Verbum vt subsistens in humana natura satisfa-
cit sibi ipsi vt subsistenti in diuina natura; igitur
Verbum creditoris solùm rationem habet, qua-
tenus in diuina natura subsistit, vt vnu Deus sim-
ul cum Patre & Spiritu Sancto. Tertiò falso est,
Verbum ratione suæ personalitatis & naturæ
diuinæ simpliciter & præcisè sumptæ, operibus
satisfactorijs valorem conferre; quamvis enim
valor operationum ex dignitate diuinae personæ,
tamquam ex ratione formali dependeat, exigit
tamen vt conditionem, subsistentiam in huma-
na natura. Et ideo Verbum non absolutè, sed vt
subsistens in humana natura valorem contulit o-
peribus Christi satisfactorijs. Sed instat iterum Ra-
da. Si personæ dignitas est ratio valoris; ergo
persona satisfaciens erat Verbum secundum di-
gnitatem suæ persona secundum se sumptæ: Pro-
batur illatio exemplo ignis; qui licet ad agen-
dum requirat applicationem ad paßum tanquam
conditionem, tamen ipse agit secundum se & se-
condum suam naturam, quæ est ratio per se ope-
randi. Deinde Si cùm dicitur Persona Verbi vt
vnita humilitati, tribuebat valorē operibus hu-
manitatis, dictio illa, vt dicit conditionem re-

Replica. 1.

2.

A quisitam ad satisfaciendum vel tribuendum il-
lum valorem; ergo Persona Verbi non tribue-
bat infinitum valorem operibus humanitatis:
Probatur sequela; Quia sic persona illa infinita
solùm ad ea materialiter concurreret, vel saltem
solùm vt conditio: natura verò humana non so-
lùm vt principium agendi, sed vt ratio ac totalis
causa valoris satisfactioni; quod est absurdum.
Resp. cum dicitur, Verbum vt subsistens in na-
soluta.
tura humana confert valorem operibus Christi
satisfactorijs, dictionem illam, vt dicere condi-
tionem annexam rationi formali valoris; ita vt
ratio sit dignitas Verbi siue Verbum ex sua di-
gnitate, hac tamen addita conditione, vt sit in
humana natura subsistens. Itaque dictio illa Ver-
bum dicit rationem, specificatio autem illa, vt
subsistens dicit conditionem. Et per hæc soluitur
instantia, quo ad irramque partem. Ad primam e-
num negatur illatio. Ad probationem dico, ex-
emplum nō esse simile; quoniam applicatio nul-
lum assert esse substantiale igni, sicut subsistere
in humana natura assert esse humanum, quod est
substantiale persona in ea subsistenti. Ad secundam
negatur consequentia; quia dictio illa vt non im-
portat conditionem, nisi vt annexam & quasi vt
modificantem rationem formalem, quæ est per-
sona dignitas; & ideo persona diuina secundum
suam dignitatem non materialiter tantum, sed
etiam formaliter concurrit ad valorem satis-
factionis.

C Alia eiusdem Authoris argumenta valde fri-
uola & iam antea ab expositoribus D. Thomæ
soluta prætermittimus; quibus etiam ea, quæ su-
pra notauiimus, abunde satisfaciunt.

Contra eandem Concl. argumentatur Vsq. c. ob. prima
4. disp. 8. probans. Primò, opera Christi prout e-
rigitur, grediebantur à diuino supposito satisfaciene
esse sub dominio Dei creditoris. Quia opera
Christi tam in fieri, quam in facto esse suaptè
natura à Deo dependent, ita vt sine illius effica-
citate esse aut fieri nequeat: sed hac ratione Deus
dicitur in omnes res Mundi habere dominium,
nimurum iure Creationis & conseruationis; ergo.
Præterea. Valor operum pendebat ex ipsa
D Deitate, sicut ex forma sanctificante; quoniam
operatio Christi denominatione solùm extrin-
seca dicebatur infinitè digna & Deo grata. Resp.
ad primum opera Christi, prout egrediebantur
à diuino supposito, vt principio quod proximo
eis valorem largiente ad solius Incarnati Verbi
dominium pertinuisse, vt supra declarauimus,
quamvis eadem opera materialiter sumpta, &
prout à Deo vt prima & remota causa procede-
bant, & ab eo conseruabantur in esse, sub eius vi-
niuersali dominio comprehendenderentur. Ad secundum negatur antec. formaliter loquendo;
Valor enim operum Christi non ex Deitate for-
maliter, quæ tribus est communis, sed ex perso-
nali Verbi Incarnati dignitate sumebatur: & per
hoc alia quædam eiusdem expositoris argumen-
ta diluuntur, quæ profert contra modum dicē-
di Suarezij superiorius approbatum. Secundò sic argu-
it. Satisfactio quæ exhibetur in materia iustitiae,
veram habet rationem restitutionis; ergo fit tri-
buendo aliquid commodi ei, cui satisfactio ex-
hibetur ad resarcendum damnum illatum; ergo
postulat ut ille, qui satisfacit faciat esse aliquid
sub dominio eius, cui satisfacit, quod ad ipsum
alias non pertinebat, neque pertineret iure pro-
prio: at Christus nihil tale poterat Deo tribuere;
ergo Christi satisfactio apud Deum non fuit in
materia iustitiae propriæ, ac proinde neque ex
rigore huius iustitiae. Respondet ut falso esse can-
cedens.

cedens, ut pater ex differentia satisfactionis & restitutio-

Obiect. 3.

nus superius explicata.

Tertio probat, in Christi satisfactione non suffit terciam conditionem, nempe ut fiat ex non debitis alio titulo. Quia scilicet Christus nulla obligatione iuris naturalis teneretur ut subiret mortem, tamen Deus qui est auctor vite & mortis, multis titulis poterat mortis obligacionem Christo imponere; ergo licet non satisfecerit pro nobis ex ipsis, quae actu deberet Deo, quia re vera mortem illi non debebat alio titulo, tamen negari nequit satisfecisse ex ipsis, quae alio titulo Deus ab eo iuste exigere poterat: At conditio necessaria ad satisfactionem perfectam videtur esse, ut non solum fiat ex alias non debitis, sed etiam ex ipsis, quae alias exigunt non possunt a creditore. *Responso primò*, opera Christi, prout egrediebantur a diuino supposito modo superius explicato, nec Deo suffit debita, nec illis obligationem, siue debitum imponi posse; non enim operi libero imponitur obligatio, nisi quia eadem primò imponitur operanti: suppositum autem diuinum sic obligari non potest, quamvis alia ratione iam explicata debitum pro nobis satisfaciendi suscepit. *Secundò dico*, eandem Christi operationem sub multis rationibus formalibus consideratam, puta meriti, satisfactionis gratiarum actionis, obedientiae &c. multiplicem habuisse infinitatem ex eiusdem suppositioni infinita dignitate derivatam. Et ideo, quamvis multis alijs titulis, ut debita solueretur, adhuc in ratione satisfactionis ex infinito suo valore perfectè satisfaciebat. *Sed contra* responsorem hanc produci potest aliud argumentum Vasquezij, cap. 5. Nam si quis voulset loco facro rem aliquam pretiosam, & in cultum Dei eam dicaret, ex contractu vero aut delicto tantumdem etiam pretij & valoris eidem deberet, non posset sola illa re satisfacere pro debito, ex contractu aut delicto, sed ut solueret debitum voti & cōtractus aut delicti tātūdē simul cum re illa soluere deberet; ergo etiā in proposito, &c. *Responso nullā esse consequētiā*. Quia vna Christi Domini operatio, quae infinitatem habet ex diuino supposito, multas formali ratione distinctas continent operationes moraliter infinitas: & ideo potest pro multis debitibus Deo soluendis vna sufficere: non est autem eadem ratio de re vel actione finita. Ex codem modo satisfit alijs exemplis ibidem allatis.

Alia vero eiusdem expositoris argumenta contra Suarezium afferentem, religionem qua Christus colebat Deum, esse veram & propriam iustitiam erga Deum, bene concludunt.

Obiect. 4.

Quarto. Probat disp. 9. c. 1. tres illas conditio-
nes non sufficere, ut satisfactio sit de toto rigore iustitiae, nisi addatur quarta, scilicet obligatio creditoris ad acceptandum satisfactionem. Sic igitur arguit. Hoc ipso quod offertur aequalis solutio solvit debitum, neque in potestate creditoris manet illam refutare, retento debito; ergo non potest esse satisfactio condigna & perfecta in materia iustitiae pro soluendo debito, si creditor liber sit ad acceptandam illam, retento adhuc debito ipso contra debitorem. Antecedens pater in debitis pecuniariis, in quibus si creditor nolit solutionem aequalem, quam ipse recte nouit aequalem, hoc ipso debitor amplius non tenetur. Quod etiam manifestius elucet in debitis honoris & famae; Nam si quis laetit honorem aut famam alterius, & eam exhibeat satisfactionem, que ex natura rei aequalis sit ad resarcendum damnum, velit nolit

A creditor, soluit omnino debitum & nulla amplius manet inaequalitas, & iniustitia reducenda ad iustitiam & aequalitatem. *Responso antecedens* verum esse de oblatione iustae solutionis facta creditori legibus humanis & deuinis subdit & obligato: at vero Deus supremus est omnium Dominus, & nulla prorsus lege sed sue tantum tenetur rectitudine voluntatis; & ideo quacumque oblatam pro satisfactione offensa recompensationem potest, absque iniustitia refutare, retento debito contra debitorem. Quare non est omnino contemnenda distinctione illa, quam disp. 9. c. 2. sine solidi fundamento rejecit Vasq. nimurum duplē esse satisfactionem perfectam, alteram in potentia proxima; hęc autem est omnis operatio valorem habens aequalē offensę, quae tamen neque ex natura rei neque ex conuentione aut consensu creditoris fortita est, ut aequalitatem actu constituat, pacto autem siue consensu creditoris accedit, plenē satisfacret. *Alteram esse dicunt satisfactionem perfectam in actu*, quae est omnis operatio qua re ipsa & de facto perfecte tollitur inaequalitas, & satisfit offensę. Primum tamen huius distinctionis membrum soli crediderim satisfactioni Christi secundum vnam eius considerationem posse congruere; alterum vero eidem conuenit absolutē, sed tamen pluribus etiam humanis satisfactionibus est commune. Si namque Christi Domini satisfactionem consideremus, præcisa omni Dei ordinatione & promissione siue pacto, cum esset infiniti valoris, & longe superexcederet offensę quantitatem, perfecta dici potest in potentia proxima, siue quasi in actu primo, quae tamen actum non exercet perfectę satisfactionis; quia deest ex parte Dei creditoris conditio necessaria, videlicet ordinatio siue promissio vel pactum, quibus accidentibus iam erit in actu secundo perfecta satisfactio; non quia promissio vel pactum operationi valorem adiungat (erat enim, ut diximus, infinitus) sed quia satisfactio illa, quantumvis aequivalens, Deum respicit creditorem, qui supremus est omnium Dominus, & nulla lege tenetur; & ideo satisfactionem etiam aequalē offensę potest absque laetione iustitiae & rectitudinis non acceptare. Itaque Christi satisfactio ex parte sui, & ex parte Christi satisfaciens tantam habuit iustitiae perfectionem, ut sui valoris infinitate & aequalitate ad offensam posset diuinam obligare voluntatem, si in eam cadere posset obligatio: sed quia capax obligationis ab extrinseco non est diuina voluntas ob dictam causam, ideo post oblationem aequalē offensę satisfactionem libera manet, potens eam repellere vel admittere. Si vero eandem Christi satisfactionem consideremus, supposito diuina sapientiae & voluntatis decreto de Mysterio Incarnationis pro redemptione peccatorum, aut etiam addita diuina promissione vel pacto, iam satisfactio Deo per Christum oblatam perfectionem suam habet in actu secundo, quem actum constituendo aequalitatem exercet. Et ex his dilui possunt argumenta multa Vasquezij tam hic, quam in 12. disp. 223. ca. 5. quae contra dicta Suarez. militant nimis latas, non autem contra ea, quae diximus ita restrictas.

Contra septimam conclusionem produci potest *Valentia*, argumentū Valentiae, disp. 1. punto 5. in sua q. 5. vbi sic arguit. Compensationem pro remittenda iniuria oblatam, tunc aliquis etiam absoluto acceptare secundum iustitiam tenetur, cum eiusmodi sunt vedequaque circumstan-
tiae, ut alienum prorsus à recta ratione appa-
reat

reat compensationem talem respuere, & absti-
nere ab illo exercitio, iustitia, quo pro com-
pensatione remittatur iniuria: sed in proposi-
to huiusmodi prorsus circumstantia vndequaq;
fuerunt; ergo debuit Deus etiam absolutè accep-
tare ex iustitia compensationem à Christo ob-
latam. Maior probatur. Quoniam hic est unicus
& certissimus modus cognoscendi in quacunq;
materia virtutem, si videlicet fecus facere rectæ
rationis iudicio sit deformis. Minor sic ostenditur:
si vel ad ipsam compensationem oblatam,
vel ad illum qui compensationem obtulit, vel
ad illos pro quibus oblata fuit, respiciamus, pla-
nè videtur futurum quoddam deformis & ab-
horrens à Dei natura atque bonitate, vt Deus
compensationem Christi non acceptaret; ergo.
Probantur singula. Nam compensatio non tan-
tum fuit æqualis sed etiam abundans: persona
offerens fuit Deus & homo: conditio hominum
pro quibus est oblata fuit calamitosissima: De-
nique Deus cui compensatio oblata est, is etiam
erat, qui vt finem sibi in hominum creatione
propositum ad effectum perduceret, nihil pote-
rat conuenientius facere, quam si oblata compensationem acceptaret. Rep. falsam esse mino-
rem absolutè loquendo; quamvis enim, vi ait
Augustinus in textu relatus, nullus sananda misericordia nostræ modus fuerit conuenientior, quam
vt per Incarnati Verbi satisfactionem diuinæ
misericordiae satisficeret, non defuere tamen
Deo sapientissimo plures alij modo possibles
& conuenientes, quibus genus repararetur hu-
manum: non tenetur autem Deus semper elige-
re, quod optimum est, alioquin Deus non pos-
set rebus à se factis creare meliores; quod est er-
roneum. Itaque si Deus, reiecta Christi satisfa-
ctione, modo aliquo alio sibi placito genus hu-
manum peccato collapsum repararet, non esset
hoc à recta ratione discordans, sed infinitæ suæ
sapientie, prouidentie ac bonitati maximè con-
sonans; non enim necesse aut possibile est,
nos angustæ nostræ mentis intelligentia di-
uina sapientie ac prouidentie secreta pen-
etrare.

*Obiectio af-
quez contra
9. concl.*

Sol.

CONTRA NONAM concl. præter argumen-
ta Vasq. super hoc a. disp. 9. quorum solutio patet
ex dictis, produci potest aliud eius argumentum
ex prima par. disp. 86. c. 6. Vbi sic arguit. Quan-
tumvis Deus promittat nobis gloriam suam, nos
semper manemus sub illius potestate, sicut ser-
vus sub potestate Domini, qui nihil habet quod
Domini non sit, idè si Dominus non feruet
promissum seruo, aget quidem contra fidelita-
tem non tamen contra iustitiam; ergo si Deus
gloriam & aliquod aliud promissum homini de-
negaret, infidelis quidem esset sed non iustus;
ergo ex sola promissione nulla inter ipsum &
nos oritur obligatio iustitiae ad implendum pro-
missum. Rep. promissionem acceptandæ com-
pensationis per se primò factam fuisse Christo,
tanquam capiti totius humani generis; persona
vero Christi non erat serua sed libera & æqualis
Deo, cui satisfactionem obtulit ex proprijs, vt
sepè diximus: quare falsa est argumenti conse-
quentia; non enim puris tantum hominibus, nec
ipsis primò, sed Christo tanquam capiti & per
eum cæteris, vt eius membris facta est promis-
sio, non quidem simplex sed onerosa; ac proinde,
non ex sola fidelitate, sed etiam ex obligatio-
ne iustitiae, seclusis imperfectionibus, teneba-
tur Deus implere promissum; Nam & si Pa-
tribus veteris testamenti sepè Deus promise-

Arit Salvatorem, non est tamē ea promissio ab ea,
qua Verbo iam incarnato facta est, omnino dis-
tinguenda, sed tanquam una in lege naturæ in-
choata, & sub lege scripta continuata, & tandem
sub lege gratia completa recipienda, ita vt pro-
missio facta Christo satisfactori in primo con-
ceptionis eius instanti sit præcedentium omniū
promissionum complementum, ac veluti sigil-
lum manu regis impressum tot promissionibus
veluti vni perfectè stabilis, ac perpetuæ robur
firmatis adiungens.

Contra eandem conclusionem sunt argumē-
ta, quæ referunt & solvunt Medi. Suar. Valen.
& Aluar. *super hoc artic.*

B

TERTIA CONTROVERSSIA.

An Christi Humanitas in satisfactione pro peccatis
fuerit principium quod, vel tantum quo?

V Asq. disp. 8. c. 2, sequens And. à Vega lib. 7.
super Cons. Trid. c. 9. docet, humanæ Chri-
sti naturæ, vt Deitate sanctificate tribuendam
esse satisfactionem nostram, tanquam proximo
satisfaciens; supposito autem diuino remotè
per communicationem ideomatum, quatenus
opera humanitatis tribuuntur supposito diu-
ino sustentant illam: neque solum satisfactionem
tribuendam esse naturæ humanæ, vt principio quo, sed etiam vt principio quod. *Quam Refutans*
opinionem vt falsam, & communi sententiæ SS.
& Theologorum aduersam confutant Suar. disp.
4. s. 5. Asturic. in sepè allegata q. 5. dubio 3. pag.
379. & Aluar. disp. 5. optimis argumentis. Mihi
vero nedium falsa, sed etiam erronea, & heretica
proxima videtur hæc opinio. Nam præter com-
munem Sanctorum & Scholasticorum sententiā
illi contrariam, diuinarum etiam scripturarum
oracula manifestè testantur, Verbo diuino In-
carnato, non autem eius humanitati, vt principio
quo quod, satisfactionem nostram secundum lo-
cutionis proprietatem esse tribuendam.

V T A V T E M, quod diximus, facilius osten-
damus, quatuor à Theologis communiter cœlef-
sa, & in doctrina Sanctissimi nostri D. notissima
fundamenta præmittemus; ex his enim verborum
diuinæ scripture, Sanctorum Patrum, & Con-
ciliorum evidentius sensus & veritas elucescat,
& vis argumentorum, quæ pro eadem veritate
conferenda proferemus, erit apertior.

Notandum est igitur primo ex D. Th. inf. a q. 16.
a. 1. Nomen omne significans naturam commu-
nem in concreto posse supponere pro quolibet
contentorum sub natura communi; sicut hoc
nomen homo potest supponere pro quilibet
homine singulari, & eadem ratione hoc nomen
Deus ex ipso modo suæ significationis potest
supponere pro persona filii Dei: cum ergo de principio
E quolibet supposito aliquius naturæ possit verè &
proprie predicari nomen significans illa naturam
in concreto, sicut de Petro & Paulo propriè &
verè prædicatur homo: & cù persona filii Dei,
pro qua supponit hoc nomen Deus, sit supposi-
tū naturæ humanæ, consequens est posse verè &
proprie hoc nomen homo prædicari de hoc no-
mine Deus, quatenus supponit pro persona filii
Dei. Et in art. 2. sic loquitur. *Supposita veritate v-*
trius q. naturæ diuinae scilicet & humane, & vnione in
persona, & hypostasi, hac est vera & propria: Homo est
Deus, sicut & Ista: Deus est Homo. Hoc enim nomen ho-
mo potest supponere pro qualibet hypostasi humana na-
turæ, & ita potest supponere pro persona filii Dei, quæ
dicimus